

ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย
ในเขตกรุงเทพมหานคร

นางสาวชนากา เอื้อเสถียร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประชากรศาสตร์ วิทยาลัยประชากรศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-17-0050-4

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**FACTORS AFFECTING MOTHERS' TIME SPENT IN CHILD CARE
FOR PRESCHOOL CHILDREN IN BANGKOK**

Miss Chanapa Euasatheair

A Thesis Submitted in Partial Fulfilment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Demography

College of Population Studies

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974-17-0050-4

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย ในเขตกรุงเทพมหานคร
โดย	นางสาวชนากา เอื้อเสถียร
สาขาวิชา	ประชากรศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.วิพรรณ ประจวบเหมาะ

วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....ผู้อำนวยการวิทยาลัยประชากรศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิพรรณ ประจวบเหมาะ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.เกื้อ วงศ์บุญสิน)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิพรรณ ประจวบเหมาะ)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิไล วงศ์สืบชาติ)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อัจฉรา เอ็นซ์)

ชนากา เอื้อเสถียร: ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรก่อนปฐมวัยในเขต
กรุงเทพมหานคร (FACTORS AFFECTING MOTHERS' TIME SPENT IN CHILD CARE FOR
PRESCHOOL CHILDREN IN BANGKOK.) อาจารย์ที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ดร.วิพรรณ
ประจวบเหมาะ, 121 หน้า ISBN 974-17-0050-4

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรและปัจจัยที่มีผลต่อการใช้
เวลาของมารดาในการดูแลบุตรก่อนปฐมวัยในเขตกรุงเทพมหานคร เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์มารดา
ของเด็กก่อนปฐมวัยที่ศึกษาในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ของโรงเรียนในสังกัดภาครัฐและภาคเอกชนจำนวน 500 คน
ด้วยแบบสอบถาม

ผลการศึกษาการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรก่อนปฐมวัยในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่ามารดาใน
เขตกรุงเทพมหานครให้เวลากับบุตรโดยเฉลี่ย 53.39 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และเมื่อพิจารณาลักษณะการดูแลของ
มารดาพบว่า มารดายังคงมีลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลด้านร่างกาย

การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุเพื่อแสดงปัจจัยที่มีผลต่อระยะเวลาในการดูแลบุตรของมารดา พบว่า
ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาในการดูแลบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 โดยมีทิศทาง
ความสัมพันธ์ทางบวกคือ ลำดับที่ของบุตร และตัวแปรที่มีทิศทางความสัมพันธ์ทางลบ ได้แก่ การศึกษาของ
มารดา จำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดา รายได้ของครอบครัว และประเภทของผู้ดูแลบุตร โดยตัวแปร
ทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนของระยะเวลาในการดูแลบุตรได้ร้อยละ 6.53

สำหรับการวิเคราะห์ Multinomial logit regression เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะการดูแล พบว่า
ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะการดูแลโดยมีทิศทางความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ ≤ 0.05 ได้แก่ อายุของมารดา การศึกษาของมารดา อาชีพของมารดา จำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ใน
ครัวเรือน รายได้ของครอบครัว และผู้ดูแลบุตร โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนของลักษณะ
การดูแลได้ร้อยละ 6.50

วิทยาลัยประชากรศาสตร์

ลายมือชื่อนิติ.....

สาขาวิชา ประชากรศาสตร์

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4287053051 : MAJOR DEMOGRAPHY

KEY WORDS : CHILD CARE/ TIME SPENT/ PRESCHOOL CHILDREN

CHANAPA EUASATHEAIR: FACTORS AFFECTING MOTHERS' TIME SPENT IN CHILD CARE FOR PRESCHOOL CHILDREN IN BANGKOK.

THESIS ADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR VIPAN PRACHUABMOH, Ph.D.

121 pp. ISBN 974-17-0050-4

The objective of this study is to investigate mothers' time spent in child care and factors affecting mothers' time spent in child care for preschool children in Bangkok. Data was collected by interviewing 500 mothers whose children are studying in government and private kindergartens.

It was found that mothers spent 53.39 hours per week in average with their child. And when regarding child-care categories it was found that physical care was dominant.

Multiple regression analysis was used to identify factors affecting duration of time spent in child care. Results showed that the child birth order had a significantly positive impact on duration of time spent in child care. On the other hand, the variables that had negative impact on duration of time spent in child care were mother's education, working hours, family income and type of caregiver. All variables included in the model were able to explain 6.53 percent of variance of duration of time spent.

Multinomial logit regression was used to identify factors affecting types of child care activities. Result revealed that the mother's age, education, occupation, number of adults in the household, family income, and type of caregiver had a strong positive impact on types of child care activities. All variables in the model were able to explain 6.50 percent of variance of types of child care activities.

College of Population Studies

Student's signature.....

Field of study Demography

Advisor's signature.....

Academic year 2001

Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลือของคณาจารย์จาก วิทยาลัยประชากรศาสตร์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.วิพรรณ ประจวบเหมาะ ผู้อำนวยการวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้สละเวลาอันมีค่ายิ่งในการให้คำแนะนำต่างๆ ตลอดจนการแก้ไขปรับปรุงและให้กำลังใจจนกระทั่งวิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์ นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.เกื้อ วงศ์บุญสิน ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.วิไล วงศ์สืบชาติ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ อัจฉรา เอ็นซ์ กรรมการวิทยานิพนธ์ นอกจากนี้ ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวามิ สุธเสียงสังข์ ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอขอบพระคุณมูลนิธิ ศาสตราจารย์ ดร.วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ ที่ได้มอบทุนอุดหนุนการทำวิทยานิพนธ์แก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัยประชากรศาสตร์ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือและประสานงานทางการศึกษาตั้งแต่เริ่มเข้ารับการศึกษาด้วยดี โดยเฉพาะ คุณปราณี แหวนทองคำ และคุณพรทิพย์ ไสภณ ที่ช่วยประสานงานระหว่างอาจารย์และผู้วิจัย คุณชัยวิทย์ วรสุต ที่ช่วยแนะนำและแก้ปัญหาการใช้คอมพิวเตอร์ คุณมยุรี นกยูงทอง ที่ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย นอกจากนี้ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัยประชากรศาสตร์ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ ระหว่างศึกษาและจัดทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างในการศึกษาทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือในการประสานงาน และอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล และที่ขาดไม่ได้คือ ขอขอบพระคุณมารดาทั้ง 500 คนที่กรุณาให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย

ท้ายสุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และน้องสาวที่เป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยมีความอดทนต่ออุปสรรคต่างๆ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ชนากา เอื้อเสถียร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 แนวคิดเชิงทฤษฎี.....	3
1.4 กรอบการวิจัย.....	9
1.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
1.6 สมมติฐานของการวิจัย.....	18
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	21
2 ระเบียบวิธีวิจัย.....	22
2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	22
2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	25
2.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	25
2.4 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	26
2.5 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	26
2.6 นิยามตัวแปรและการวัดตัวแปร.....	27
2.7 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	33
2.8 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	33
2.9 ลักษณะทั่วไปของข้อมูล.....	34

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่		
3	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการดูแลบุตรกับลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร.....	45
3.1	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของระยะเวลาในการดูแลบุตรกับลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร โดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต.....	45
3.2	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร.....	50
3.3	การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุของระยะเวลาในการดูแลบุตรกับลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร.....	53
4	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการดูแลบุตรกับลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร.....	59
4.1	การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของลักษณะการดูแลบุตรกับลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร โดยใช้การวิเคราะห์แบบตารางไขว้.....	59
4.2	การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบของลักษณะการดูแลบุตรกับลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร โดยใช้การวิเคราะห์ Multinomial logit regression.....	75
5	สรุปและข้อเสนอแนะ.....	83
5.1	สรุปผลการศึกษาลักษณะทั่วไปของประชากรกลุ่มตัวอย่าง.....	84
5.2	การใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย.....	84
5.3	ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรก่อนปฐมวัยกับปัจจัยลักษณะภูมิหลังทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร.....	84
5.4	ข้อเสนอแนะ.....	89
	รายการอ้างอิง.....	92
	ภาคผนวก.....	100
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	112

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	รายชื่อโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างในการวิจัย จำแนกตามเขตที่ตั้งและสังกัด ของโรงเรียน.....	24
2	การกระจายร้อยละของเด็กก่อนปฐมวัย จำแนกตามภูมิภาคหลังทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร.....	36
3	การกระจายร้อยละของเด็กก่อนปฐมวัย จำแนกตามการใช้เวลาในการดูแลบุตร ของมารดา.....	42
4	ค่าเฉลี่ยระยะเวลาในการดูแลบุตรก่อนปฐมวัยของมารดาในเขต กรุงเทพมหานคร จำแนกตามลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม ของมารดาและบุตร.....	45
5	เมตริกซ์ความสัมพันธ์ (Pearson Correlation Matrix) ของลักษณะทาง ประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร.....	52
6	ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยเชิงพหุของระยะเวลาในการดูแลบุตรตามลักษณะ ทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร (แบบจำลองที่ 1).....	55
7	ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยเชิงพหุของระยะเวลาในการดูแลบุตรตามลักษณะ ทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร (แบบจำลองที่ 2).....	57
8	ร้อยละของมารดาตามลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย จำแนกตาม อายุมารดา.....	60
9	ร้อยละของมารดาตามลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย จำแนกตาม การศึกษาของมารดา.....	62
10	ร้อยละของมารดาตามลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย จำแนกตาม สถานภาพสมรสของมารดา.....	63
11	ร้อยละของมารดาตามลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย จำแนกตาม การมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ.....	64
12	ร้อยละของมารดาตามลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย จำแนกตาม อาชีพของมารดา.....	66

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
13	ร้อยละของมารดาตามลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย จำแนกตามจำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดา.....	68
14	ร้อยละของมารดาตามลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย จำแนกตามจำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือน.....	69
15	ร้อยละของมารดาตามลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย จำแนกตามรายได้ของครอบครัว.....	71
16	ร้อยละของมารดาตามลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย จำแนกตามอายุของบุตร.....	72
17	ร้อยละของมารดาตามลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย จำแนกตามลำดับที่ของบุตร.....	73
18	ร้อยละของมารดาตามลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย จำแนกตามผู้ดูแลบุตร.....	74
19	Multinomial logit regression ของลักษณะการดูแลบุตรของมารดาเปรียบเทียบระหว่างการเน้นการดูแลด้านร่างกายกับการเน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาอารมณ์ สังคม หรือการเน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านที่สัมพันธ์กับลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร (แบบจำลองที่ 1).....	78
20	Multinomial logit regression ของลักษณะการดูแลบุตรของมารดาเปรียบเทียบระหว่างการเน้นการดูแลด้านร่างกายกับการเน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาอารมณ์ สังคม หรือการเน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านที่สัมพันธ์กับลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร (แบบจำลองที่ 2).....	81
21	สรุปความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตรที่มีผลต่อการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรก่อนปฐมวัยในเขตกรุงเทพมหานคร.....	87

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การที่ประเทศจะพัฒนาอย่างยั่งยืนได้นั้นองค์ประกอบสำคัญยิ่งคือ การมีประชากรที่มีคุณภาพ ซึ่งคุณภาพของประชากรจะเกิดขึ้นได้นั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับพันธุกรรม และสิ่งแวดล้อมแล้ว การอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมตั้งแต่วัยเด็ก นับว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 5 ปี นับได้ว่าเป็นช่วงวัยที่สำคัญที่สุดต่อการเจริญเติบโต และพัฒนาการของเด็ก ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2526; นิตยา คชภักดี, 2538:87-119; กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2542: 11)

การเลี้ยงดูเด็กช่วงวัยดังกล่าวจึงเป็นการสร้างรากฐานทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพให้แก่สังคม ซึ่งเสมือนกับการวางรากฐานการก่อสร้างบ้าน หากฐานของบ้านมีความมั่นคง แข็งแรง เด็กก็สามารถที่จะดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข แต่หากการวางรากฐานไม่มั่นคงและแข็งแรง เด็กก็จะประสบปัญหาในการดำเนินชีวิตได้ (นงพงา ลิ้มสุวรรณ, 2543: 27) อย่างไรก็ตาม การเลี้ยงดูเด็กไม่ได้หมายถึงเพียงการให้อาหาร เสื้อผ้า การดูแลความเป็นอยู่เท่านั้น แต่จะต้องรวมถึงการให้ความมั่นคงทางด้านจิตใจ และการส่งเสริมสุขภาพอนามัยให้สมบูรณ์แข็งแรง และสามารถป้องกันโรคภัยไข้เจ็บที่อาจเกิดขึ้นได้ รวมถึงการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กสำหรับพัฒนาการในขั้นต่อไป

เด็กในแต่ละช่วงวัยจะมีพัฒนาการ และความต้องการที่แตกต่างกัน จากการศึกษาของ Donohue-Colletta (1992) ซึ่งทำการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการของเด็กตามลำดับการพัฒนาการของเด็กในวัยต่างๆ โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มอายุได้แก่ 1) เด็กในช่วงอายุต่ำกว่า 1 ปี 2) เด็กในช่วงอายุ 1 – 3 ปี และ 3) เด็กในช่วงอายุ 3 – 5 ปี ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าเด็กในกลุ่มแรกจะมีความต้องการการดูแลที่เป็นความต้องการพื้นฐานต่างๆ ไป เช่น ต้องการความรัก ความเอาใจใส่ การดูแลด้านอาหาร สุขภาพอนามัย และความปลอดภัย เป็นต้น ส่วนเด็กในกลุ่มหลังนั้นยังคงมีความต้องการการดูแลที่เป็นความต้องการพื้นฐานทั่วไปเช่นกัน แต่จะต้องเพิ่มความต้องการที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทั้งทาง อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้กับเด็ก ซึ่งเป็นลักษณะ

ของการให้ความช่วยเหลือ การกระตุ้นและส่งเสริม การเปิดโอกาสให้กับเด็กในการเรียนรู้จาก ประสบการณ์จริง รวมถึงการให้คำชี้แนะต่างๆ กับเด็ก จึงทำให้ปัจจัยในเรื่องระยะเวลาและ รูปแบบของการใช้เวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทของมารดาในการดูแลบุตรจะเป็นปัจจัยสำคัญ ต่อพัฒนาการ ทักษะในการเรียนรู้ และการสนองตอบความต้องการของเด็ก ลักษณะความ ต้องการของเด็กในช่วงวัยดังกล่าวนี้ ได้แก่ ต้องการโอกาสในการพัฒนาทักษะทางการเคลื่อนไหว การกระตุ้นทางภาษา (โดยผ่านกิจกรรมการพูด การฟัง การอ่าน การเขียน หรือการร้องเพลง เป็นต้น) การสนับสนุนการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อเพิ่มความมั่นใจในการแสดงออก การเปิดโอกาส ในการเรียนรู้ด้วยตนเองจากสถานการณ์จริง การมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือทั้งตนเองและผู้อื่น

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทหลักในการสร้าง และพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บิดาและมารดาจะเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการ รับผิดชอบเลี้ยงดูบุตร หรือการลงทุนในการพัฒนาบุตร และให้ความปลอดภัยต่อบุตร (ทิสนา แจมมณี, วารี ธีระจิตร และอุดมลักษณ์ กุลพิจิตร, 2534: ก; สุมน อมรวิวัฒน์ และคนอื่นๆ, 2535: ก) การลงทุนที่ว่ามีค่าใช้จ่ายเฉพาะการลงทุนที่อยู่ในรูปตัวเงินเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการลงทุนที่มีใช้ ตัวเงิน ดังเช่น เวลาที่บิดามารดาให้กับบุตร ซึ่งถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการผลิตเพื่อจะ ได้มาซึ่งเด็กที่มีคุณภาพ ผลจากการลงทุนในเรื่องของเวลาทั้งในด้านของระยะเวลา และรูปแบบ การใช้เวลาโดยผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่ผู้เป็นบิดามารดาให้กับบุตรนั้น จะส่งผลอย่างสำคัญต่อ พัฒนาการของเด็กทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของเด็ก (Lefebvre and Merrigan, 1998: 7-8)

สังคมไทยในปัจจุบันได้เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเริ่มเน้นตั้งแต่วัยเด็ก การลดลงอย่างรวดเร็วของภาวะเจริญพันธุ์ ทำให้ทั้งรัฐและครอบครัวสามารถเน้นการพัฒนา คุณภาพของประชากรวัยเด็กได้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การที่มารดามีส่วนร่วมในเชิงเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ส่งผลให้เด็กจำนวนไม่น้อยที่อาศัยในเขตเมืองใหญ่ เช่น ในเขตกรุงเทพมหานครได้รับการดูแลใน ช่วงเวลากลางวันโดยสถานดูแลเด็กก่อนวัยเรียน การใช้บริการสถานดูแลเด็กก่อนวัยเรียน และ โรงเรียนอนุบาลในเขตกรุงเทพมหานครมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น จากร้อยละ 52.6 ในปี พ.ศ.2535 เป็น ร้อยละ 78.4 ในปี พ.ศ.2539 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2537 - 2539)

ดังนั้นการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ กอปรกับการศึกษาที่ผ่านมาในอดีตไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในเชิงการแพทย์ มานุษยวิทยา จิตวิทยา และเชิงพฤติกรรม หรือแม้แต่การศึกษาทางประชากรศาสตร์ที่เกี่ยวกับการดูแลบุตรในประเทศไทย มักจะเน้นถึง ประเภทของผู้ดูแลบุตร และผลกระทบจากผู้ดูแลบุตร ต่อพัฒนาการในด้านต่างๆ ของเด็ก หรือวิธีการในการอบรมเลี้ยงดูบุตรเท่านั้นยังไม่ได้มีการศึกษาที่เน้นถึงการจัดสรรเวลาของมารดาให้กับบุตร กล่าวคือระยะเวลาที่มารดามีให้กับบุตรในแต่ละวัน มีมากน้อยเพียงใด และระยะเวลาดังกล่าวนั้นมารดาให้การดูแลบุตรในลักษณะใด เช่น ใช้ในกิจกรรมที่เกี่ยวกับการดูแลทางร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของอาหารการกิน การหลับนอน การทำความสะอาดร่างกาย และการแต่งกาย หรือใช้ในกิจกรรมที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมของบุตร เป็นต้น ซึ่งการใช้เวลาในการดูแลบุตรนี้เป็นที่เชื่อกันว่ามีผลต่อพัฒนาการของเด็กอย่างสำคัญยิ่ง ในการศึกษาครั้งนี้จึงให้ความสนใจกับเด็กก่อนปฐมวัยที่เป็นเด็กแรกเข้าเรียนในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ของโรงเรียนทั้งในสังกัดภาครัฐ และภาคเอกชนในเขต กรุงเทพมหานคร โดยเน้นศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิหลังของมารดาทั้งปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคมที่มีผลต่อการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรอันจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาเด็กต่อไปในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรทั้งในด้านระยะเวลาที่ใช้ และลักษณะการใช้เวลาในการดูแลบุตรก่อนปฐมวัยของมารดา ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภูมิหลังทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดา กับการใช้เวลาในการดูแลบุตรทั้งในด้านระยะเวลาและลักษณะการใช้เวลา

1.3 แนวคิดเชิงทฤษฎี

แนวคิดด้านจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก โดยส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญต่อการดูแลเลี้ยงดูเด็กที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก และผู้เลี้ยงดูเด็กจะต้องเป็นบุคคลที่มีศักยภาพสูง ซึ่งการเลี้ยงดูเด็กช่วง 5 ปีแรกของชีวิตนั้น จะเป็นช่วงวัยที่มีการพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมไปถึงพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพและการเข้าสังคมของเด็กซึ่งจำเป็นจะต้องใช้เวลาในการปลูกฝังอบรมขัดเกลา โดยเฉพาะมารดานับได้ว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดใน

การเลี้ยงดูบุตร เพราะมารดาเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดและเป็นบุคคลแรกที่เด็กรู้จักจึงทำให้มารดาต้องทุ่มเททั้งเวลา จิตใจ และกำลังกายอย่างมากในการอบรมเลี้ยงดูเพื่อให้เด็กสามารถเผชิญกับโลกภายนอกได้

ในขณะที่แนวคิดทางด้านเศรษฐศาสตร์ประชากรได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการถ่ายทอดความสามารถในการรับรู้ และความคาดหวังทางการศึกษา รวมไปถึงการประสบความสำเร็จในด้านการงานของบุคคลแต่ละบุคคล ตามหลักแนวคิดของทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital) ซึ่งเป็นทฤษฎีหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญกับการลงทุนในวัยเด็ก ทั้งด้านตัวเงิน และเวลาที่ได้จัดสรรให้กับเด็กโดยผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวกับการศึกษาเรียนรู้ หรือกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมในด้านสุขภาพอนามัยก็จะช่วยผลักดันให้เด็กบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาได้ (Duncan, Featherman, and Duncan, 1972; Sewell and Hauser, 1980 อ้างถึงใน Bianchi and Robinson, 1997: 332) นอกจากนี้ Coleman (1988) ได้ขยายแนวความคิดนี้ออกไปว่า ผลสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้นเปรียบได้กับการมีทุนทางสังคม (Social Capital) ที่มีคุณค่าทุนทางสังคมดังกล่าวจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับลักษณะพฤติกรรมของเด็กที่แสดงออกมา และผลของพฤติกรรมของเด็กจะเป็นพฤติกรรมเชิงบวกหรือเชิงลบย่อมขึ้นอยู่กับระยะเวลาที่บิดามารดาที่ใช้ในกิจกรรมการดูแลอบรมบุตร แนวคิดดังกล่าวข้างต้นทั้งในด้านของทุนมนุษย์และทุนทางสังคมต่างก็ให้ความสำคัญกับระยะเวลาที่บิดามารดามีให้กับเด็ก โดยที่ระยะเวลาที่เด็กได้รับจะต้องมีการเชื่อมโยงถึงลักษณะของกิจกรรมที่ใช้ในการดูแล ซึ่งกิจกรรมเหล่านั้นจะต้องเป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม รวมถึงการกระตุ้นให้เด็กมีความรับผิดชอบ และชี้แนะให้เด็กรู้จักความเป็นผู้นำเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต

Becker (1981, 1991) นักเศรษฐศาสตร์ประชากรคนสำคัญกล่าวว่า การใช้เวลาในการดูแลเอาใจใส่บุตรของบิดามารดา เป็นการลงทุนที่สำคัญอันจะนำไปสู่คุณภาพที่ดีของเด็ก ผู้ที่เป็นบิดามารดามีความปรารถนาให้บุตรได้รับประโยชน์สูงสุดจากการลงทุนจึงทำให้บิดามารดาพยายามที่จะผูกมัด หรือดึงบุตรเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ตามความสามารถ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับต้นทุน หรืองบประมาณที่ครอบครัวจัดสรรให้ได้ในการดูแลบุตร อาทิเช่น ครอบครัวที่มีความพร้อมทั้งในเรื่องของเวลา และเงินทุนจะสามารถลงทุนให้กับบุตรได้มากกว่า กล่าวอีกนัยหนึ่งคือครอบครัวสามารถส่งเสริมเด็กทั้งด้านปริมาณในรูปแบบของการจัดสรรด้านเวลา ด้านตัวเงิน และคุณภาพของการดูแลที่เด็กควรจะได้รับ ตลอดจนการดูแลจนเด็กสามารถก้าวสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่ประสบความสำเร็จในอนาคตนั่นเอง

นอกจากนี้ Michael (1973) มีความเชื่อว่าระยะเวลาที่มารดาให้ในการดูแลบุตร และทรัพยากรทางการเงินทั้งของบิดามารดาเป็นปัจจัยสำคัญส่วนหนึ่งที่มีผลต่อระดับพัฒนาการของบุตร การที่มารดาเลือกสนับสนุนและให้ความสำคัญกับประสิทธิภาพของการใช้เวลา และทรัพยากรที่ใช้ลงทุนกับบุตรมากเท่าใดก็จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในระดับคุณภาพของบุตร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Desai and Jain (1999) และผลจากการวิจัยของ NICHD Early Childhood Research Network (1998) ที่ให้ข้อสรุปว่า คุณภาพของเด็กแต่ละคนเป็นผลที่เกี่ยวข้องหรือผลสะท้อนจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรเวลาของมารดา ทุนทางการเงินที่ครอบครัวเตรียมเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ต่างๆ ของเด็ก และคุณภาพของลักษณะการดูแลที่มารดาให้ความสำคัญ

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2533) ได้กำหนดความต้องการพื้นฐานของเด็กในช่วง 5 ปีแรกของชีวิต ที่บิดามารดาต้องให้ความสำคัญกับเด็กไว้ 3 ด้าน ดังนี้คือ

1. ความต้องการด้านโภชนาการและสุขภาพอนามัยให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก เนื่องจากภาวะโภชนาการที่ดีเป็นรากฐานของการมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์แข็งแรง หากเด็กได้รับอาหารไม่เพียงพอก็จะมีผลกระทบต่อเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย และสมอง รวมถึงการฝึกให้เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเองตามความสามารถของตน เช่น การฝึกรับประทานอาหาร โดยที่มารดาต้องปลูกฝังนิสัยการรับประทานอาหารที่ดีให้กับเด็ก และให้เด็กรู้จักรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย และต้องมีการส่งเสริมสุขภาพอนามัยของเด็ก การรักษาความสะอาด เพื่อที่จะให้เด็กปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ เช่น การเฝ้าติดตามพัฒนาการของเด็กตามวัย การพาเด็กไปรับวัคซีนป้องกันและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรค รวมไปถึงการส่งเสริมและกระตุ้นระดับพัฒนาการของเด็ก
2. ความต้องการด้านความแข็งแรงของร่างกาย โดยการส่งเสริมด้านสมรรถภาพทางกายของเด็ก โดยผ่านกิจกรรมต่างๆ อันเป็นการกระตุ้นการทำงานของระบบอวัยวะในร่างกาย การออกกำลังกาย การพักผ่อนหลับนอน การพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งการทำกิจกรรมดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงระดับความสามารถ และวัยของเด็กเป็นสำคัญ
3. ความต้องการเกี่ยวกับพัฒนาการด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม เด็กต้องได้รับความเอาใจใส่ดูแลจากบิดามารดาในการส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่างๆ เหล่านี้ เพื่อที่จะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต การส่งเสริมหรือกระตุ้นพัฒนาการในด้านดังกล่าวนี้ จะช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้ นอกจากนี้ ลักษณะของความต้องกรจะต้องขึ้นอยู่กับ

อายุของเด็กเป็นสำคัญ กล่าวคือ ผู้เป็นบิดามารดาจะต้องสนองตอบความต้องการของเด็กให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก เช่น เด็กที่มีอายุระหว่าง 2 – 4 ปี มีความต้องการ ดังต่อไปนี้คือ

- ต้องการความรัก ความเข้าใจ และการดูแลอย่างใกล้ชิดจากบิดามารดา
- ต้องการการสนองตอบต่อการกระทำจากบิดามารดา โดยต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของครอบครัว

- ต้องการโอกาสในการแสดงออก การใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ ที่มีการเคลื่อนไหวของร่างกาย และปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว เพื่อการสั่งสมประสบการณ์การเรียนรู้ การลองผิดลองถูก

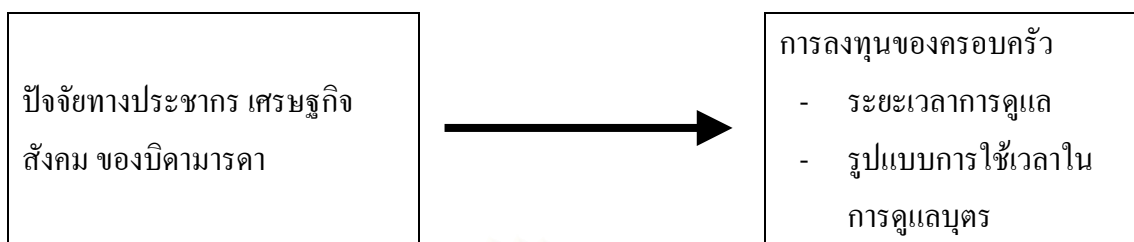
- ต้องการพัฒนาการเรียนรู้ทักษะทางด้านภาษา มารยาท และบทบาทในสังคม
- ต้องการการรู้จักแยกแยะ อะไรคือเหตุ อะไรคือผล การตอบสนองการรับรู้จากคำพูด และการแสดงออกของบุคคลรอบข้าง

- ต้องการการฝึกทักษะความรับผิดชอบของตนเองในกิจวัตรประจำวันต่างๆ เช่น การรับประทานอาหาร การรักษาความสะอาดของร่างกาย การแต่งกาย การควบคุมการขับถ่าย

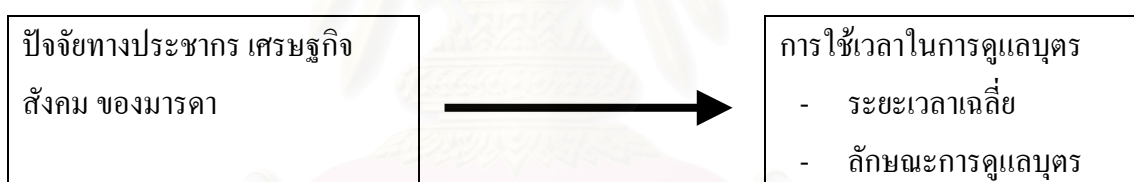
- ต้องการให้บิดามารดาสนใจกับกิจกรรมที่ตนทำ ต้องการคำชมเชย ต้องการกำลังใจ และคำชี้แนะถึงสิ่งที่ควรทำ หรือไม่ควรทำ และเหตุผลที่กระทำต่างๆ

Leibowitz (1974b) ได้เสนอกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาและการลงทุนของครอบครัวต่อบุตรอันเป็นทรัพยากรที่สำคัญของชาติในอนาคตว่า จำนวนระยะเวลาโดยเฉลี่ยที่บิดามารดามีให้ต่อบุตร โดยผ่านกิจกรรมการดูแลต่างๆ จะช่วยในการส่งเสริมและกระตุ้นพัฒนาการเด็กทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ซึ่งการใช้เวลาในการดูแลบุตรนี้สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การใช้เวลาคูแ่บุตรด้านกายภาพ และการใช้เวลาคูแ่บุตรในด้านอื่นๆ การใช้เวลาในการดูแลบุตรด้านกายภาพ (Physical Care) เป็นการดูแลเด็กในขั้นพื้นฐานที่มีความจำเป็นต่อเด็ก เช่น การอาบน้ำ การป้อนอาหาร หรือ การดูแลเรื่องอาหารและการรับประทานอาหาร การแต่งตัว การดูแลยามเจ็บป่วย เป็นต้น ส่วนการใช้เวลาคูแ่บุตรในรูปแบบอื่นๆ คือ การดูแลบุตรที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กด้านสังคม ด้านการศึกษา ตลอดจนพัฒนาการด้านต่างๆ ซึ่งระยะเวลาและรูปแบบการใช้เวลาในการดูแลบุตรของมารดาถูกกำหนดโดยปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจและสังคมของบิดามารดา ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการทำงาน จำนวนบุตร และเขตที่อยู่อาศัย ซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังต่อไปนี้

ในขณะเดียวกัน Zick (1996) ได้กล่าวในทำนองเดียวกันว่าคุณลักษณะภูมิหลังทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม ของบิดามารดาเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เวลาในการดูแลบุตร โดยคุณลักษณะของภูมิหลังทางประชากรที่ใช้ในการศึกษาของ Zick จะเน้นภูมิหลังที่เกี่ยวข้องกับมารดาเป็นสำคัญ ซึ่งได้แก่ สถานภาพการทำงานของมารดา ระดับการศึกษาของมารดา รายได้ของครอบครัว อายุของบุตร เพศของบุตร และเขตที่อยู่อาศัย ดังกรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

นอกจากนี้จากการศึกษาของ Bryant (1996), Folbre (1997), Capizzano and Adams (1999) และ Bianchi (2000) ได้สังเคราะห์แนวความคิดเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความแตกต่างของระยะเวลาที่มารดาจัดสรรให้กับบุตร และลักษณะรูปแบบของกิจกรรมการดูแลบุตร ได้ผลสรุปว่าปัจจัยทางภูมิหลังของประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาจะมีอิทธิพลต่อระยะเวลาเฉลี่ยและลักษณะการดูแลบุตรของมารดา ทั้งที่เป็นการดูแลทางด้านกายภาพ และการดูแลทางด้านอื่นๆ นอกเหนือจากการศึกษาถึงระยะเวลาและลักษณะการดูแลของมารดาที่มีให้กับบุตรดังกล่าวแล้ว ยังได้ขยายมิติของการศึกษาวิเคราะห์ถึงการให้ความสำคัญระหว่างการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลบุตร กับกิจกรรมอื่นที่มีได้เกี่ยวข้องกับการดูแลบุตรของมารดาที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษา และกิจกรรมทั้ง 2 เกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกัน โดยแบ่งลักษณะการใช้เวลาในการดูแลบุตรที่เป็นตัวแปรในการศึกษา ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ มารดาที่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมการดูแลบุตรเป็นกิจกรรมหลัก (Primary Activities) เป็นลักษณะการใช้เวลาเพื่อ

การดูแลบุตรเป็นหลักและทำกิจกรรมอื่นเป็นรอง ส่วนอีกรูปแบบหนึ่งคือ มารดาที่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมการดูแลบุตรเป็นกิจกรรมรอง (Secondary Activities) ในขณะที่ใช้เวลาในการทำกิจกรรมอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการดูแลบุตรเป็นหลัก ผลจากการศึกษาข้อมูลการใช้เวลาของมารดาชาวออสเตรเลียชี้ให้เห็นว่า สามในสี่ของระยะเวลาที่มารดามีให้ในการดูแลบุตรนั้นจะถูกแทรกด้วยกิจกรรมอื่นที่นอกเหนือจากกิจกรรมที่เป็นการดูแลบุตร รวมถึงการให้ความสำคัญกับกิจกรรมนั้นสูงกว่าการให้ความสำคัญในการดูแลบุตร (Bittman and Pixley, 1997: 94; citing ABS 1994: 8, 15 อ้างถึงใน Folbre, 1997: 14) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Zick และ Bryant ในปี 1996 ที่พบว่า มารดาจะให้การดูแลบุตรพร้อมๆ กับการทำกิจกรรมอื่นที่มารดาได้พิจารณาแล้วว่ากิจกรรมดังกล่าว นั้นสามารถที่จะดำเนินการร่วมกันในเวลาเดียวกันได้ และจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรนั้น พบว่าระยะเวลาที่มารดามีให้กับกิจกรรมการดูแลบุตรที่เป็นกิจกรรมรองมีอัตราสูงถึงร้อยละ 44 ของระยะเวลาทั้งหมดที่มารดามีให้กับบุตร อีกทั้งยังมีแนวโน้มว่าจะมีอัตราที่เพิ่มสูงขึ้นในอนาคตอีกด้วย

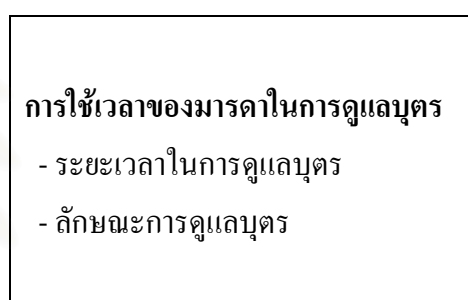
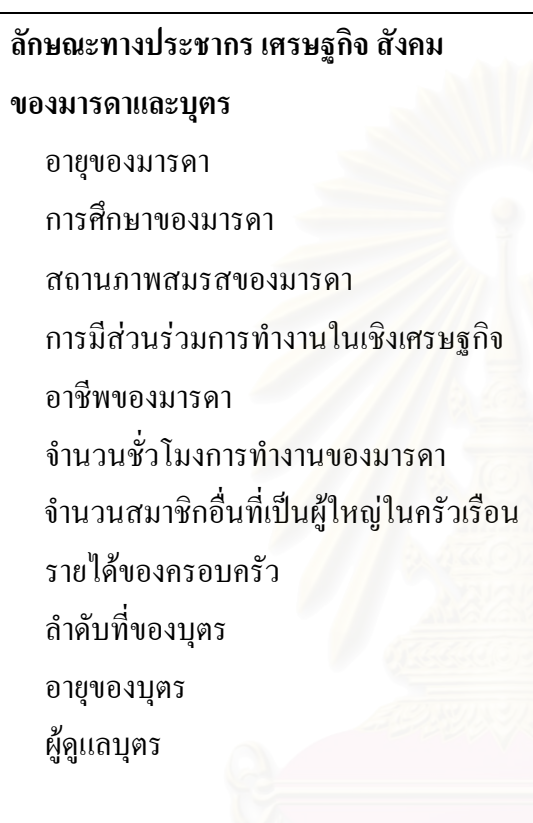
จากแนวความคิด ทฤษฎี และผลจากการศึกษาตามกรอบการศึกษาดังที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้สามารถสรุปได้ว่าการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรจะมีความเหมาะสมหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านภูมิหลังทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมของมารดาเป็นสำคัญ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.4 กรอบการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

1.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เวลาในการเลี้ยงดูบุตรของมารดา พบว่าลักษณะการดูแลบุตรของมารดาในเรื่องของจำนวนชั่วโมงเฉลี่ยที่มารดาให้โดยเฉลี่ยต่อสัปดาห์ และกิจกรรมที่เน้นในช่วงระยะเวลาที่มารดาบอให้ว่ามีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดา โดยมีปัจจัยต่างๆ ที่น่าจะมีอิทธิพล ดังต่อไปนี้

1.5.1 อายุของมารดา

ในการศึกษาทางประชากรศาสตร์นั้น อายุจัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งที่ยังบอกถึงคุณลักษณะพื้นฐานของประชากร รวมถึงความรู้และการตั้งสมมติฐานใน ชีวิตของบุคคล ตลอดจนสะท้อนถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมจากสถานการณ์ต่างๆ ในแต่ละยุคสมัยต่อประชากรในแต่ละรุ่นปี (ศิริสุข ระวังวงศ์, 2539: 8) ด้วยเหตุนี้ การจัดสรรเวลาในการดูแลบุตรและลักษณะของการดูแลบุตรของมารดาที่น่าจะมีความเกี่ยวข้องกับอายุของมารดา

Zick และ Bryant (1996: 271) พบว่าอายุมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับระยะเวลาในการดูแลบุตรของมารดา รวมไปถึงลักษณะของการดูแลที่มารดาให้ต่อบุตร กล่าวคือมารดาที่มีอายุมากกว่าจะให้เวลาในการดูแลบุตรเพิ่มมากขึ้นและลักษณะของการดูแลจะเน้นการดูแลที่ส่งเสริมพัฒนาการของบุตรมากกว่าการดูแลที่เป็นการตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางด้านร่างกาย และจากการศึกษาของ Oppong (1980 อ้างถึงใน ชาลีมาศ น้อยสัมฤทธิ์, 2534: 15) พบว่ามารดาที่มีอายุอยู่ในช่วงวัยรุ่นมีแนวโน้มที่จะขาดความเอาใจใส่ต่อบุตรของตนเองทั้งในด้านของการจัดสรรระยะเวลาและการดูแลมากกว่ามารดาในวัยอื่นๆ โดยมีข้อสันนิษฐานว่ามารดาที่มีอายุน้อยอาจจะไม่มีความสามารถหรือประสบการณ์เพียงพอที่จะรับผิดชอบและทำหน้าที่ในการดูแลบุตรด้วยตนเอง นอกจากนี้ระยะเวลาของการอยู่ในสังคมของมารดาที่มีอายุมากกว่าก็จะมีจำนวนปีในการเรียนรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตยาวนานกว่า ส่งผลให้มีโอกาสในการทำความเข้าใจถึงความสำคัญในเรื่องระยะเวลาที่มารดาให้กับบุตร ลักษณะการดูแลบุตร และการส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่างๆ ให้แก่บุตรมากขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาอีกหลายเรื่องที่ยืนยันว่าอายุของมารดามีผลต่อระยะเวลาและลักษณะการดูแลที่มารดาให้กับบุตร คือบุตรที่มีมารดาอายุมากจะได้รับการดูแลเอาใจใส่ทั้งในเรื่องของการจัดสรรระยะเวลาและลักษณะการดูแลที่เป็นการ

ส่งเสริมพัฒนาการในด้านสังคม อารมณ์ สติปัญญามากกว่าการดูแลด้านกายภาพของบุตร (Schultz, 1974: 2-10; Gershuny and Robinson, 1988: 537-552; Bianchi, 2000: 401-414)

จากผลของการศึกษาและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้นนั้น พบว่าอายุของมารดาเป็น ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตร จึงพอสรุปได้ว่าอายุของมารดาน่าจะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระยะเวลาในการดูแลบุตร โดยมารดาที่มีอายุมากจะมีระยะเวลาในการดูแลบุตรมากกว่ามารดาที่มีอายุน้อยและมีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญกับลักษณะการดูแลบุตรที่เป็นการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคมของบุตรมากกว่าการดูแลด้านร่างกาย

1.5.2 การศึกษาของมารดา

ระดับการศึกษาของมารดาเป็นดัชนีชี้วัดถึงสถานภาพทางสังคมประการหนึ่งของสตรี และสะท้อนถึงความรู้ ความเข้าใจ และการเปิดรับเทคโนโลยีสมัยใหม่ จากสื่อต่างๆ ซึ่งจะใช้เป็นประสบการณ์ในการดูแลบุตรให้ได้คุณภาพที่ดีเป็นประชากรที่มีคุณภาพของชาติในอนาคต งานวิจัยในอดีตชี้ให้เห็นว่าการดูแลบุตร โดยมารดาจะแปรผกผันกับระดับการศึกษาของมารดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แม้ว่าระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองจะแตกต่างกันตามกลุ่มของประชากรที่ศึกษา แต่การศึกษาของมารดาก็ยังเป็นปัจจัยที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อระยะเวลาและลักษณะการดูแลที่มารดามีให้กับบุตร

การศึกษาของมารดามีบทบาทในการช่วยเสริมสร้างความสามารถในการดูแลบุตรให้เป็นไปอย่างเหมาะสมกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในสังคม รวมทั้งสามารถนำเอาวิทยาการต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในการดูแลบุตรได้อีกด้วย (Caldwell, 1979: 7-4 อ้างถึงใน หนึ่งฤทัย มงคลวิบูลผล, 2539: 13) การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาของมารดากับการใช้เวลาในการดูแลบุตร พบว่าบุตรที่มารดามีระดับการศึกษาสูงจะได้รับการดูแลเอาใจใส่สูงกว่ามารดาที่มีระดับการศึกษาต่ำ และลักษณะของการดูแลที่มารดามอบให้กับบุตรจะเน้นในด้านของการกระตุ้นพัฒนาการของบุตรให้เกิดการเรียนรู้ มากกว่าที่จะให้การดูแลเอาใจใส่ในเรื่องความต้องการพื้นฐาน (Leibowitz, 1974: 111-131; Hill and Stafford, 1980: 219-239; Hanushek, 1992: 84-117)

โดยสรุปจากผลการวิจัยที่มีมาแล้วนั้น พบว่าระดับการศึกษาของมารดาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรและมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับระยะเวลา และมีแนวโน้มจะเน้นการดูแลในลักษณะที่ส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม

มากกว่าการดูแลด้านร่างกาย ดังนั้นผู้วิจัยจึงคาดว่ามารดาที่มีระดับการศึกษาต่างกันจะมีระยะเวลาในการดูแลบุตรแตกต่างกัน โดยมารดาที่มีการศึกษาสูงกว่าน่าจะมีระยะเวลาในการดูแลบุตรมากกว่ามารดาที่มีการศึกษาต่ำกว่าอีกทั้งยังมีแนวโน้มที่จะเน้นการดูแลบุตรที่เป็นการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์มากกว่าการดูแลด้านร่างกาย

1.5.3 สถานภาพสมรสของมารดา

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องดังกล่าว ปรากฏว่ามีการศึกษาไม่มากนัก โดยพบเพียงการศึกษาของ Bianchi (2000) ที่พบว่า มารดาที่มีสถานภาพสมรสหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่นั้นผู้เป็นมารดาต้องทำหน้าที่ในการเป็นเสาหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว จึงส่งผลให้ระยะเวลาโดยเฉลี่ยต่อสัปดาห์ที่มารดามีให้ในการดูแลบุตรน้อยกว่ามารดาที่มีสถานภาพสมรสสมรสและอยู่ด้วยกันกับสามีในปัจจุบัน ซึ่งมารดามีโอกาสในการดูแลเอาใจใส่บุตรทั้งในเรื่องของระยะเวลาและลักษณะของการดูแลบุตรจะเน้นการดูแลที่ส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่างๆ ของบุตรได้มากกว่า ทั้งนี้เนื่องมาจากมารดาที่ต้องทำหน้าที่หาเลี้ยงครอบครัวเพียงลำพังจะต้องมีการจัดสรรเวลาให้กับกิจกรรมหลายด้านไม่ว่าจะเป็นในการประกอบอาชีพ การดูแลงานบ้าน การดูแลบุตร และงานอื่นๆ รวมทั้งงานที่เคยเป็นหน้าที่ของสามี

การศึกษาที่ผ่านมายังไม่สามารถสรุปได้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรสของมารดากับการใช้เวลาในการดูแลบุตร ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าปัจจัยในเรื่องสถานภาพสมรสของมารดา มีผลอย่างไรต่อการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตร โดยสมมติฐานว่ามารดาที่มีสถานภาพสมรสและอยู่ด้วยกันกับสามีในปัจจุบันน่าจะมีระยะเวลาในการดูแลบุตรมากกว่ามารดาที่มีสถานภาพสมรสหม้าย หย่า แยกกันอยู่ และมีแนวโน้มในการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลด้านส่งเสริมพัฒนาการสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่าการดูแลด้านร่างกาย

1.5.4 การมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ

จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมในปัจจุบันและผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจ ส่งผลให้มารดาต้องเข้ามามีส่วนร่วมใช้การทำงานเชิงเศรษฐกิจ แม้ว่าการประกอบอาชีพของมารดาจะทำให้มีรายได้เข้ามาช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครอบครัว แต่ในขณะเดียวกันก็ส่งผลทำให้มารดามีเวลาในการดูแลบุตรลดน้อยลง (Desai et al, 1989: 547) เนื่องมาจากบทบาทการทำงานเชิงเศรษฐกิจของมารดา ทำให้เกิดความขัดแย้งกับหน้าที่ในการดูแลบุตร ซึ่งต้องการ

การดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดเพื่อพัฒนาการในทุกด้าน รวมถึงการส่งเสริมและกระตุ้นพัฒนาการ ทักษะในด้านต่างๆ

จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่ามารดาที่ไม่ได้ทำงานในเชิงเศรษฐกิจจะมีการใช้เวลา ในการดูแลบุตรสูงกว่ามารดาที่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ และสถานที่ทำงานของมารดาที่แตกต่างกัน จะมีผลต่อบทบาทในการดูแลบุตรของมารดาต่างกัน กล่าวคือมารดาที่ทำงานอยู่ในบ้านจะมีการใช้ เวลาในการดูแลบุตรสูงกว่ามารดาที่ทำงานนอกบ้าน เนื่องจากสถานที่ทำงานของมารดาสามารถ ผสมผสานกิจกรรมการดูแลบุตรไปพร้อมๆ กันได้ ในทางกลับกันมารดาที่ต้องทำงานในเชิง เศรษฐกิจและต้องออกไปทำงานนอกบ้าน โดยมีกำหนดการเข้าออกการทำงานที่แน่นอนซึ่งนับว่า เป็นข้อจำกัดในเรื่องของบทบาทในการดูแลบุตรของมารดา (Michael, 1973: 306-327; Chase-Lansdale and Michael, 1989: 545-561; Folbre, 1997; Lefebvre and Marrigam, 1998)

ในทางตรงข้ามกลับมีบางการศึกษาที่พบว่ามารดาที่ไม่มีส่วนร่วมในการทำงาน ในเชิงเศรษฐกิจมีแนวโน้มที่จะใช้เวลาในการเอาใจใส่ดูแลบุตรน้อยกว่ามารดาที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ เช่น การศึกษาของ Nock and Kingston (1988 อ้างถึงใน Bianchi, 2000: 405) พบว่ามารดาที่ไม่มี ส่วนร่วมในเชิงเศรษฐกิจจะใช้เวลาในการเอาใจใส่ดูแลหรือควบคุมบุตรลดน้อยลง ซึ่งเป็นผลมา จากมารดาในกลุ่มดังกล่าวให้ความสนใจและทุ่มเทเวลากับงานที่เกี่ยวข้องกับงานบ้านงานครัวมากกว่าที่จะ จัดสรรเวลาให้กับการดูแลบุตรของตน

จากการศึกษาที่ผ่านมายังไม่สามารถหาข้อสรุปได้ชัดเจนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ ระหว่างการมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจกับการใช้เวลาในการดูแลบุตร แต่ส่วนใหญ่ความ สัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจกับการใช้เวลาในการดูแลบุตรอยู่ใน ทิศทางบวก ฉะนั้นการศึกษาในครั้งนี้จึงสนใจศึกษาว่าปัจจัยเรื่องการมีส่วนร่วมการทำงานในเชิง เศรษฐกิจมีผลอย่างไรต่อการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตร โดยมีสมมติฐานว่ามารดาที่ไม่ได้มี ส่วนร่วมในการทำงานเชิงเศรษฐกิจน่าจะมีระยะเวลาในการดูแลบุตรมากกว่ามารดาที่ส่วนร่วมใน การทำงานเชิงเศรษฐกิจแต่ มีแนวโน้มของลักษณะการดูแลบุตรที่เป็นการส่งเสริมพัฒนาการด้าน สติปัญญา อารมณ์ สังคมของบุตรน้อยกว่าการดูแลทางร่างกาย

1.5.5 อาชีพของมารดา

การประกอบอาชีพของมารดาทำให้มารดามีรายได้เข้ามาช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครอบครัว และช่วยเพิ่มอำนาจในการใช้จ่ายทั้งสินค้าอุปโภคและบริโภคที่จะนำมาสนองความต้องการของคนในครอบครัว แต่ในขณะเดียวกันการทำงานดังกล่าวของมารดาส่งผลทำให้มารดามีเวลาให้กับบุตรลดน้อยลง ซึ่งระยะเวลาดังกล่าวถือได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อพัฒนาการในทุกด้านของเด็ก (Becker, 1965: 493-517; Pollak and Wachter, 1975: 255-278; Fleisher, 1977: 197-212) และประเภทของงานที่แตกต่างกัน ย่อมที่จะส่งผลต่อการใช้เวลาในการดูแลบุตรแตกต่างกัน จากการศึกษาของ ซาลิมาส น้อยสัมฤทธิ์ (2537) พบว่ามารดาที่ประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรมหรือบริการมักจะส่งบุตรกลับไปอยู่บ้านเดิมเนื่องจากไม่มีเวลาในการดูแลบุตร และมารดาที่ประกอบอาชีพค้าขายหรือครอบครัวมีธุรกิจส่วนตัวจะมีการจัดสรรเวลาในการดูแลบุตรมากกว่า ทั้งในด้านการดูแลทางด้านร่างกายและการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Entwisle et al (1991: 23) และ Leibowitz, Waite, and Witsberger, 1988: 204-215)

จากข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาจะสรุปได้ว่าการใช้เวลาในการดูแลบุตรของมารดาน่าจะแปรผันตามลักษณะอาชีพของมารดาที่แตกต่างกัน กล่าวคือ มารดาที่ไม่ได้ประกอบอาชีพน่าจะมีระยะเวลาในการดูแลบุตรมากกว่ามารดาที่ประกอบอาชีพอื่นและมีแนวโน้มในการดูแลบุตรที่เน้นการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมน้อยกว่าการดูแลทางด้านร่างกาย

1.5.6 จำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดา

ลักษณะของการทำงานในแต่ละอาชีพย่อมส่งผลต่อจำนวนชั่วโมงในการทำงานที่แตกต่างกัน เพราะจำนวนชั่วโมงในการทำงานของมารดาในแต่ละกลุ่มอาชีพจะส่งผลต่อลักษณะของการดูแลบุตรและความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวที่แตกต่างกัน ไปเป็นต้นว่า หากมารดามีจำนวนชั่วโมงในการทำงานมากก็จะมีเวลาในการดูแลเอาใจใส่บุตรน้อยลง ลักษณะของการดูแลก็จะเป็นการดูแลในขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อบุตร เช่น เรื่องอาหาร การแต่งกาย การพาเข้านอน เป็นต้น ซึ่งผลจากการศึกษาวิจัยพบว่าจำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดามีผลต่อการใช้เวลาในการดูแลบุตรเป็นอย่างมากทั้งในด้านของการจัดสรรระยะเวลาและลักษณะการดูแลบุตร ซึ่งมารดามีจำนวนชั่วโมงในการทำงานมากเท่าใดก็จะส่งผลให้มารดามีเวลาให้กับบุตรลดน้อยลง (Leibowitz,

Waite and Witzberger, 1988: 205-220; Bianchi, 2000: 401-414; Datcher-Loury, 1988: 367-373; Desai, Chase-Lansdale and Michael, 1989: 545-561; King, 1999: 377-385)

จากผลการศึกษาที่ผ่านมา พบว่าจำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดาเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อการใช้เวลาในการดูแลบุตรของมารดา และมีความสัมพันธ์ทางลบกับระยะเวลาในการดูแลบุตรของมารดาและมีแนวโน้มของลักษณะการดูแลที่เน้นพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมของบุตรมากกว่าการดูแลทางด้านร่างกาย ดังนั้นผู้วิจัยจึงคาดว่าจำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดาจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรเช่นกัน โดยมารดาที่มีจำนวนชั่วโมงการทำงานต่ำกว่าน่าจะมียุทธศาสตร์ระยะเวลาในการดูแลบุตรมากกว่ามารดาที่มีชั่วโมงการทำงานสูงกว่าและมีแนวโน้มของการดูแลบุตรที่เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่าการดูแลทางด้านร่างกาย

1.5.7 จำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือน

การศึกษาปัจจัยเรื่องจำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือนที่มีผลต่อการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรนั้น จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมายังไม่พบการศึกษาในตัวแปรดังกล่าวว่ามีผลต่อการใช้เวลาในการดูแลบุตร แต่ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำปัจจัยจำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือนมาเป็นตัวแปรอิสระตัวหนึ่งในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเป็นตัวแปรตัวหนึ่ง que แสดงให้เห็นถึงการให้ความช่วยเหลือในการดูแลบุตรแทนมารดา ยิ่งสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นผู้ใหญ่มีจำนวนมากเท่าใดระยะเวลาที่มารดาให้กับบุตรน่าจะมียุทธศาสตร์ลดลงมากเท่านั้น

ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงสนใจศึกษาว่าปัจจัยเรื่องจำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือนมีผลอย่างไรต่อการใช้เวลาในการดูแลบุตรของมารดา โดยมีสมมติฐานว่ามารดาที่มีจำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือนน้อยกว่าน่าจะมียุทธศาสตร์ระยะเวลาในการดูแลบุตรมากกว่ามารดาที่มีจำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือนมากกว่าและมีแนวโน้มในการดูแลบุตรที่เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่าการดูแลทางด้านร่างกาย

1.5.8 รายได้ของครอบครัว

รายได้ของครอบครัวถือได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการดูแลบุตร เพราะรายได้ของครอบครัวจะถูกใช้ในการลงทุนเพื่อได้มาซึ่งคุณภาพที่ดีของเด็ก กล่าวคือเป็นปัจจัยที่แสดงถึงอำนาจในการได้รับซึ่งสิ่งที่น่าสนใจ ความต้องการทั้งด้านอุปโภคบริโภค และการบริการ ครอบครัวที่มีรายได้สูงย่อมที่จะจัดหาทรัพยากร มาสนองความต้องการแก่เด็กได้ดีกว่าครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ (ชาลีมาศ น้อยสัมฤทธิ์, 2534: 24) จากการศึกษาวิจัยในต่างประเทศก็ให้ผลสอดคล้องกันคือ ครอบครัวที่มีรายได้สูงจะสามารถให้การดูแลบุตรได้มากกว่าครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ เนื่องจากว่าครอบครัวที่มีรายได้สูงบิดามารดา มีความพร้อมในเรื่องของตัวเงินที่จะใช้ในการลงทุนให้กับบุตร รวมทั้งมีโอกาสนในการจัดสรรระยะเวลาในการดูแลเอาใจใส่และการดูแลที่เน้นพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม (Presser, 1989: 523-543; Folbre, 1997; Capizzano and Adams, 1999)

ดังนั้นปัจจัยเรื่องรายได้ของครอบครัวจึงเป็นปัจจัยตัวหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่ามีผลต่อการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรหรือไม่ โดยการศึกษาที่ผ่านมาต่างชี้ให้เห็นว่ารายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับระยะเวลาของมารดาในการดูแลบุตรและมีแนวโน้มของลักษณะการดูแลบุตรที่เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่าการดูแลทางร่างกาย โดยมารดาที่มีรายได้ของครอบครัวสูงกว่าน่าจะมีระยะเวลาในการดูแลบุตรมากกว่ามารดาที่มีรายได้ของครอบครัวต่ำกว่าและมีแนวโน้มการดูแลบุตรที่เน้นพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่าการดูแลบุตรทางด้านร่างกาย

1.5.9 ลำดับที่ของบุตร

ลำดับที่ของบุตรน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตร จากการศึกษาของ พจนา ภิรมณ์ประเมศ (2532: 97) พบว่ามารดาที่มีบุตรหลายคนจะประสบปัญหาในด้านการให้เวลาและลักษณะของการดูแลที่มีให้กับบุตรอันเป็นผลที่เกิดจากการที่บุตรแต่ละคนได้รับการดูแลเอาใจใส่จากมารดาไม่เท่ากัน กล่าวคือบุตรคนเดียวหรือบุตรคนสุดท้ายจะได้รับการดูแลเอาใจใส่ทั้งในเรื่องของระยะเวลาและลักษณะการดูแลที่เป็นการส่งเสริมพัฒนาการของบุตรมากกว่าบุตรคนถัดมา นอกจากนี้จากการศึกษาของ Datcher -Loury (1988: 367-373) พบว่าผลกระทบในเรื่องของเวลาที่มารดามีให้กับบุตรขึ้นอยู่กับปัจจัยในเรื่องของลำดับที่เกิดของบุตร โดยที่บุตรที่เป็นบุตรคนเดียวของครอบครัวหรือเป็นบุตรคนโตหรือบุตร

คนสุดท้ายมักจะได้รับการจัดสรรในเรื่องของเวลาและลักษณะการดูแลเอาใจใส่มากกว่าบุตรในลำดับอื่นๆ (ซีระ สุมิตร และพรอนงค์ นิยมค้า, มปป.)

การทบทวนเอกสารงานวิจัยที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างลำดับที่ของบุตรกับการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรที่ผ่านมายังมีงานวิจัยจำนวนน้อยและยังไม่เห็นภาพความสัมพันธ์ที่ชัดเจน ฉะนั้นการศึกษาในครั้งนี้จึงสนใจศึกษาว่าปัจจัยเรื่องลำดับที่ของบุตรมีผลอย่างไรต่อใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตร โดยมีสมมติฐานว่ามารดาที่มีบุตรคนเดียวน่าจะมีระยะเวลาในการดูแลบุตรมากกว่ามารดาที่มีบุตรในลำดับอื่นๆ และมีแนวโน้มในการดูแลบุตรที่เป็นการส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคมของบุตรมากกว่าการดูแล ที่เป็นการดูแลทางด้านร่างกาย

1.5.10 อายุของบุตร

ดังที่กล่าวแล้วว่าอายุถือได้ว่าเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในทางประชากรศาสตร์ในเรื่องของอายุบุตรนั้นจะสะท้อนให้เห็นลักษณะทางกายภาพของปัจเจกบุคคล และคุณลักษณะของความต้องการในด้านต่างๆ ที่บุคคลนั้นต้องการ

จากการศึกษาของ Zick และ Bryant (1996: 260-280) เกี่ยวกับระยะเวลาที่บิดามารดามีให้ในการดูแลบุตรของครอบครัวชาวสหรัฐอเมริกา ใน 11 มลรัฐ พบว่า ระยะเวลาที่มารดาจัดสรรให้กับบุตรในด้านการดูแลโดยเฉลี่ยในแต่ละสัปดาห์จะมีสัดส่วนลดลงอย่างเห็นได้ชัดเมื่ออายุของบุตรเพิ่มมากขึ้น และลักษณะของการดูแลที่มารดาให้ความสำคัญจะเปลี่ยนแปลงจากที่เคยให้ความสำคัญกับการดูแลบุตรเป็นหลักเพียงอย่างเดียว ก็จะหันมาทำกิจกรรมอื่นพร้อมกับการดูแลบุตร และจะให้ความสนใจกับกิจกรรมในด้านอื่นแทน เช่น ทำงานบ้าน ทำอาหาร แต่ระหว่างทำกิจกรรมดังกล่าวสามารถได้ยินเสียงบุตรของตนเอง

เช่นเดียวกับการศึกษาของ Dalcher-Loury (1988: 367-373); Bittman and Pixley (1997: 94); King (1999: 377-385); Capizzano and Adams (1999); Bianchi (2000: 401-414) พบว่าอายุของเด็กเป็นดัชนีที่ชี้ให้เห็นถึง ระยะเวลา (จำนวนชั่วโมง) โดยเฉลี่ยต่อสัปดาห์และลักษณะของกิจกรรมที่มารดามีให้กับเด็ก กล่าวคือเมื่อเด็กมีอายุมากขึ้น มารดาจะให้การดูแลเอาใจใส่ในการเลี้ยงดูในด้านของเวลาลดลง และจะมีลักษณะการดูแลที่เป็นการเน้นให้บุตรได้รับการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงอันเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่างๆ ของบุตร

โดยสรุปผลจากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา พบว่าอายุของบุตรเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เวลาในการดูแลบุตรของมารดาและมีความสัมพันธ์ในทางลบกับระยะเวลาในการดูแลบุตรและมีแนวโน้มของลักษณะการดูแลที่เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมของบุตรมากกว่าการดูแลด้านร่างกาย ดังนั้นมารดาที่มีบุตรอายุน้อยน่าจะมีระยะเวลาในการดูแลบุตรมากกว่ามารดาที่มีบุตรอายุมากและมีแนวโน้มในการดูแลส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่าการดูแลทางร่างกาย

1.5.11 ผู้ดูแลบุตร

การศึกษาของ Vipan Prachuabmoh (1991) พบว่าการใช้เวลาในการดูแลบุตรของมารดาโดยเฉพาะกลุ่มมารดาที่ต้องทำงานในเชิงเศรษฐกิจ พื้นฐาน โครงสร้างของครอบครัวไม่ว่าจะเป็นในเรื่องความเป็นไปได้ในการตัดสินใจเลือกผู้ดูแลบุตร คุณภาพของการดูแล ค่าใช้จ่าย หรือแม้แต่รสนิยมความชอบของมารดาล้วนเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้เวลาในการดูแลบุตร ซึ่งปัจจัยในเรื่องของการมีสมาชิกผู้ใหญ่ในครัวเรือนเดียวกันจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อการใช้เวลาในการดูแลบุตรของมารดา เนื่องจากจะเป็นกลุ่มคนที่มารดาให้ความไว้วางใจในการทำหน้าที่ดูแลบุตรแทนตน จากงานวิจัยที่ผ่านมาได้ข้อสรุปตรงกันว่ามารดาที่ต้องทำงานในเชิงเศรษฐกิจที่มีญาติหรือสมาชิกที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือนเดียวกันจะไว้วางใจให้บุคคลดังกล่าวทำหน้าที่ในการดูแลบุตรแทนตนเพราะเป็นวิธีที่ส่งผลดีทั้งในด้านความไว้วางใจถึงลักษณะวิธีการดูแล และช่วยลดค่าใช้จ่ายที่มารดาจะต้องเสียในการดูแลบุตร

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยในด้านของผู้ดูแลบุตรว่ามีผลอย่างไรกับการใช้เวลาในการดูแลบุตรของมารดาโดยมีสมมติฐานว่ามารดาที่เป็นผู้ดูแลบุตรเองน่าจะมีระยะเวลาในการดูแลบุตรมากกว่ามารดาให้ผู้อื่นเป็นผู้ดูแลบุตรและมีแนวโน้มการดูแลบุตรที่เน้นการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมน้อยกว่าการดูแลด้านร่างกาย

1.6 สมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย ประกอบด้วย สมมติฐานหลักและสมมติฐานรอง ดังนี้

1.6.1 สมมติฐานหลัก

มารดาที่มีลักษณะภูมิหลังทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมที่แตกต่างกัน น่าจะมีการใช้เวลาในการดูแลบุตร และลักษณะของการดูแลบุตรที่แตกต่างกัน

1.6.2 สมมติฐานรอง

ก. ระยะเวลาในการดูแลบุตร

1. มารดาที่มีอายุน้อยกว่าน่าจะใช้เวลาในการดูแลบุตรโดยเฉลี่ยสูงกว่ามารดาที่มีอายุน้อยกว่า
2. มารดาที่มีการศึกษาสูงกว่าน่าจะใช้เวลาในการดูแลบุตรโดยเฉลี่ยสูงกว่ามารดาที่มีการศึกษาดำกว่า
3. มารดาที่สมรสและอยู่กับคู่สมรสน่าจะใช้เวลาในการดูแลบุตรโดยเฉลี่ยสูงกว่ามารดาที่เป็นหม้าย หย่าหรือแยกกันอยู่
4. มารดาที่ไม่ได้ทำงานในเชิงเศรษฐกิจน่าจะใช้เวลาในการดูแลบุตรโดยเฉลี่ยสูงกว่ามารดาที่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ
5. มารดาที่ไม่ได้ประกอบอาชีพน่าจะใช้เวลาในการดูแลบุตรโดยเฉลี่ยสูงกว่ามารดาที่ประกอบอาชีพอื่น
6. มารดาที่มีจำนวนชั่วโมงการทำงานน้อยกว่าน่าจะใช้เวลาในการดูแลบุตรโดยเฉลี่ยสูงกว่ามารดาที่มีจำนวนชั่วโมงการทำงานมากกว่า
7. มารดาที่มีจำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือนน้อยกว่าน่าจะใช้เวลาในการดูแลบุตรโดยเฉลี่ยสูงกว่ามารดาที่มีจำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือนมากกว่า
8. มารดาที่มีรายได้ของครอบครัวสูงกว่าน่าจะใช้เวลาในการดูแลบุตรโดยเฉลี่ยสูงกว่ามารดาที่มีรายได้ของครอบครัวต่ำกว่า
9. มารดาที่มีบุตรอายุน้อยกว่าน่าจะใช้เวลาในการดูแลบุตรโดยเฉลี่ยสูงกว่ามารดาที่มีบุตรอายุมากกว่า
10. บุตรคนเดียวของมารดาน่าจะได้รับการใช้เวลาในการดูแลจากมารดาโดยเฉลี่ยสูงกว่าบุตรลำดับอื่น
11. มารดาที่เป็นผู้ดูแลบุตรเองน่าจะใช้เวลาในการดูแลบุตรโดยเฉลี่ยสูงกว่ามารดาที่มีผู้อื่นเป็นผู้ดูแลบุตร

ข. ลักษณะการดูแลบุตร

1. เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่มีอายุน้อยกว่า มารดาที่มีอายุมากกว่าน่าจะเน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่าการดูแลด้านร่างกายและการดูแลทั้ง 2 ด้านเท่ากัน
2. เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่มีการศึกษาดำกว่า มารดาที่มีการศึกษาสูงกว่าน่าจะเน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่าการดูแลด้านร่างกายและการดูแลทั้ง 2 ด้านเท่ากัน

3. เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่มีสถานภาพสมรสอื่น มารดาที่สมรสและอยู่กับคู่สมรส น่าจะเน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่าการดูแลด้านร่างกายและการดูแล ทั้ง 2 ด้านเท่ากัน
4. เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่ไม่ได้ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ มารดาที่ทำงานในเชิง เศรษฐกิจน่าจะเน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่าการดูแลด้านร่างกายและการดูแล ทั้ง 2 ด้านเท่ากัน
5. เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่ไม่ได้ประกอบอาชีพและมารดาที่ประกอบอาชีพอื่น มารดาที่ประกอบวิชาชีพบริหาร ธุรการ เสมียนน่าจะเน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่าการดูแลด้านร่างกายและการดูแล ทั้ง 2 ด้านเท่ากัน
6. เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่มีจำนวนชั่วโมงการทำงานน้อยกว่า มารดาที่มีจำนวน ชั่วโมงการทำงานมากกว่าน่าจะเน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่าการดูแล ด้านร่างกายและการดูแล ทั้ง 2 ด้านเท่ากัน
7. เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่ไม่มีจำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือน มารดา ที่มีจำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือนน่าจะเน้นการดูแลส่งเสริมสติปัญญา อารมณ์ สังคม มากกว่าการดูแลด้านร่างกายและการดูแล ทั้ง 2 ด้านเท่ากัน
8. เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่มีรายได้ของครอบครัวต่ำกว่า มารดาที่มีรายได้ของ ครอบครัวสูงกว่าน่าจะเน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่าการดูแลด้าน ร่างกายและการดูแล ทั้ง 2 ด้านเท่ากัน
9. เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่มีบุตรอายุน้อยกว่า มารดาที่มีบุตรอายุมากกว่าน่าจะเน้น การดูแลเพื่อส่งเสริมสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่าการดูแลด้านร่างกายและการดูแล ทั้ง 2 ด้าน เท่ากัน
10. เมื่อเปรียบเทียบกับบุตรในลำดับอื่นของมารดา ผู้ที่เป็นบุตรคนเดียวของมารดา มารดาน่าจะเน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่าการดูแลด้านร่างกายและการ ดูแล ทั้ง 2 ด้านเท่ากัน
11. เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่ดูแลบุตรด้วยตนเอง มารดาที่ให้บุคคลอื่น ศูนย์รับเลี้ยงเด็ก หรือเนอร์เซอรีเป็นผู้ดูแลบุตรน่าจะเน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่า การดูแลด้านร่างกายและการดูแล ทั้ง 2 ด้านเท่ากัน

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดา กับการใช้เวลาในการดูแลบุตร ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทั้งยังสามารถพิจารณาเห็นถึงความแตกต่างของมารดาที่มีภูมิหลังแตกต่างกันว่า มีจำนวนชั่วโมงโดยเฉลี่ยในการดูแลและลักษณะการดูแลบุตรแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งมีผลต่อคุณภาพของเด็กที่ตามมาในอนาคต
2. ผลจากการศึกษาน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการเตรียมนโยบายให้การส่งเสริมการดูแลบุตรของมารดา กำหนดทางเลือก และจัดหารูปแบบของการดูแลบุตรที่มีความเป็นไปได้ในการส่งเสริมพัฒนาการ และเพิ่มคุณภาพของเด็กในอนาคต
3. ใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูเด็กต่อไปในอนาคต

บทที่ 2

ระเบียบวิธีวิจัย

2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1.1 ประชากรตัวอย่าง ได้แก่ มารดาของเด็กก่อนปฐมวัยที่เป็นเด็กแรกเข้าเรียนและศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ของโรงเรียนในสังกัดภาครัฐและภาคเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยที่เด็กคนดังกล่าวจะต้องมีอายุอยู่ระหว่าง 30 – 60 เดือน ณ เดือนเมษายน พ.ศ. 2544

2.1.2 ขนาดตัวอย่าง จากข้อมูลทะเบียนราษฎรในปี พ.ศ. 2542 พบว่า กรุงเทพมหานคร มีประชากรวัยเด็กที่เข้าข่ายเป็นเด็กแรกเข้าเรียนในระดับชั้นอนุบาลมีจำนวนทั้งสิ้น 209,261 คน (<http://www.moe.go.th>) เมื่อนำจำนวนประชากรดังกล่าวมาคำนวณหาขนาดตัวอย่างโดยกำหนดให้การคำนวณมีความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างเท่ากับร้อยละ 5 (0.05) และคำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตร “กรณีที่ประชากรมีจำนวนที่แน่นอน” (Yamane, 1973: 581 - 583) ได้จำนวนตัวอย่างดังนี้

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง

แทนค่าในสูตร

$$\begin{aligned} n &= \frac{209,261}{1 + (209,261)(0.05)^2} \\ &= 399 \end{aligned}$$

ผลจากการคำนวณ ได้จำนวนตัวอย่างขั้นต่ำที่สามารถเป็นตัวแทนประชากรได้เท่ากับ 399 ราย แต่สำหรับงานวิจัยครั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลมีจำนวนตัวอย่างเพียงพอต่อการวิเคราะห์ทางสถิติ จึงได้เพิ่มขนาดตัวอย่างจากจำนวนตัวอย่างขั้นต่ำที่คำนวณไว้ข้างต้นเป็น 500 ราย

2.1.3 การเลือกตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบของ หน่วยงานภาครัฐบาล และเอกชนครอบคลุมพื้นที่ทั่วกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เพราะจะได้ครอบคลุมถึงมารดาที่มีลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม ที่แตกต่างกัน รวมถึงกลุ่มตัวอย่างที่ได้จะได้เป็นตัวแทนทางประชากรที่ดีด้วยเช่นกัน โดยกลุ่มโรงเรียนที่เข้าข่ายในการศึกษานี้จะต้องเป็นโรงเรียนที่เปิดการเรียนการสอนในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ซึ่งมีจำนวนโรงเรียนที่เข้าข่ายศึกษาทั้งสิ้น 1,132 โรงเรียน

ในการสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้แบ่งการสุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 ขั้นตอน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Sampling) ซึ่งการสุ่มวิธีนี้ใช้ได้ในกรณีที่หน่วยต่างๆ ของประชากรมีการเรียงลำดับกัน (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2536: 170) ดังต่อไปนี้คือ

1. การเลือกโรงเรียนตัวอย่าง

เป็นการเลือกตัวอย่างจากรายชื่อโรงเรียนที่เปิดการเรียนการสอนในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 เพื่อเป็นตัวอย่างในการศึกษาจำนวน 20 โรงเรียน โดยได้กำหนดขนาดของตัวอย่างอย่างเป็นสัดส่วนตามจำนวนของโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งจำนวนโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดภาครัฐมีทั้งสิ้น 469 โรงเรียน [สถานศึกษาที่อยู่ในหน่วยงานสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) และสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร(กทม.)] คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 41.43 และโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดภาคเอกชนมีทั้งสิ้น 663 โรงเรียน [สถานศึกษาที่อยู่ในหน่วยงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน(สช.)] คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 58.57

จากการสุ่มตัวอย่างในขั้นที่ 1 โดยคำนวณสัดส่วนของโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดภาครัฐและโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดภาคเอกชนได้จำนวนโรงเรียนที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษาทั้งสิ้น 20 โรงเรียน และสำรอง 10 โรงเรียน (ภาคผนวก 1) โดยจำแนกได้ ดังต่อไปนี้

- โรงเรียนของรัฐบาล จำนวน 8 โรงเรียน (และสำรอง 4 โรงเรียน)
- โรงเรียนของเอกชน จำนวน 12 โรงเรียน (และสำรอง 6 โรงเรียน)
- รวมโรงเรียนทั้งสิ้น จำนวน 20 โรงเรียน (และสำรอง 10 โรงเรียน)***

* ในกรณีที่ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนที่ตกเป็นตัวอย่างการศึกษาหรือจำนวนกรณีตัวอย่างไม่เพียงพอ ผู้วิจัยจะนำโรงเรียนที่อยู่ในข่ายโรงเรียนสำรองเข้ามาทำการศึกษาแทนหรือเพิ่มเติม

2. การเลือกนักเรียนตัวอย่าง

เป็นการเลือกตัวอย่างโดยใช้บัญชีรายชื่อของนักเรียนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ของโรงเรียนที่ตกเป็นตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบมีระบบเช่นกัน สำหรับการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดโรงเรียนตัวอย่างไว้ในชั้นที่ 1 จำนวนทั้งสิ้น 20 โรงเรียน เป็นผลให้ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงเรียนกลุ่มละ 25 คน

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์มารดาเด็กก่อนปฐมวัยตามจำนวนตัวอย่างที่กำหนดไว้ข้างต้น ได้กลุ่มตัวอย่างจากแต่ละโรงเรียนจำนวน 25 คน ทั้งโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างและโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างสำรอง ในกรณีที่โรงเรียนซึ่งเป็นตัวอย่างปฏิเสธการให้ความร่วมมือในการดำเนินการเก็บข้อมูล โดยมีรายละเอียดของรายชื่อโรงเรียนตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 รายชื่อโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างในการวิจัย จำแนกตามเขตที่ตั้งและสังกัดของโรงเรียน

ลำดับ	ชื่อโรงเรียน	เขตที่ตั้ง	สังกัดของโรงเรียน
1.	โรงเรียนบางบัว(เฟ่งตั้งตรงจิตรวิทยาคาร)	เขตจตุจักร	สปช.
2.	โรงเรียนสตรีวรนาถบางเขน	เขตจตุจักร	สช.
3.	โรงเรียนทับทอง	เขตจตุจักร	สช.
4.	โรงเรียนอนุบาลปรางค์ทิพย์ (ตัวอย่างสำรอง)	เขตจตุจักร	สช.
5.	โรงเรียนดาราคาม	เขตคลองเตย	สปช.
6.	โรงเรียนจินดาบำรุง	เขตคันนายาว	กทม.
7.	โรงเรียนวัดดอน	เขตสาทร	กทม.
8.	โรงเรียนพิบูลประชาสรรค์	เขตห้วยขวาง	สปช.
9.	โรงเรียนบ้านบางกะปิ	เขตบางกะปิ	กทม.
10.	โรงเรียนพระมารดานิจจานุเคราะห์	เขตบางกะปิ	สช.
11.	โรงเรียนวัดแก้วแจ่มฟ้า (ตัวอย่างสำรอง)	เขตบางรัก	กทม.
12.	โรงเรียนอนุบาลเสริมมิตร	เขตบางรัก	สช.
13.	โรงเรียนอนุบาลไผ่งาม	เขตบางคอแหลม	สช.
14.	โรงเรียนอนุบาลพรประสิทธิ์	เขตบางคอแหลม	สช.
15.	โรงเรียนไทยนิยมสงเคราะห์	เขตบางเขน	กทม.
16.	โรงเรียนวัดไตรรัตนาราม (ตัวอย่างสำรอง)	เขนบางเขน	สช.
17.	โรงเรียนเบญจมินทร์	เขตบึงกุ่ม	สช.
18.	โรงเรียนสายอักษร	เขตบึงกุ่ม	สช.
19.	โรงเรียนนรสารพิทยา	เขตยานนาวา	สช.
20.	โรงเรียนอนุบาลบ้านแสนรัก	เขตลาดพร้าว	สช.

สช. = สำนักงานการศึกษาเอกชน สปช. = สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ กทม. = กรุงเทพมหานคร

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรก่อนปฐมวัยในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีรายละเอียดของแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วน A ข้อมูลทั่วไปของมารดา เป็นส่วนที่ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับคุณลักษณะทางประชากร สังคม ครอบคลุมเนื้อหาภูมิหลังของมารดาและบุตร

ส่วน B การใช้เวลาในการดูแลบุตร เป็นส่วนที่ว่าด้วยการดูแลบุตรของมารดา ครอบคลุมเนื้อหา ระยะเวลาที่มารดามีให้กับบุตร และลักษณะการใช้เวลาในการดูแลบุตร

ส่วน C รายได้ของครัวเรือน เป็นส่วนที่ว่าด้วยรายได้ของมารดา และครอบครัว

2.3 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เวลาในการดูแลบุตรของมารดาในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาถึงระยะเวลาเฉลี่ย และลักษณะการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตร โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นกลุ่มมารดาของเด็กก่อนปฐมวัยที่เป็นเด็กแรกเข้าศึกษาในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ของโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษามีดังนี้

ตัวแปรเกี่ยวกับคุณลักษณะของเด็กและมารดา

1. อายุของมารดา
2. การศึกษาของมารดา
3. สถานภาพสมรสของมารดา
4. การมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ
5. อาชีพของมารดา
6. จำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดา
7. จำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือน
8. รายได้ของครอบครัว
9. ลำดับที่ของบุตร
10. อายุของบุตร

11. ผู้ดูแลบุตร

ตัวแปรเกี่ยวกับการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตร

1. ระยะเวลาในการดูแลบุตร
2. ลักษณะการดูแลบุตร

2.4 ข้อตกลงเบื้องต้น

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนพฤษภาคม ซึ่งเป็นช่วงการเปิดภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 โดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาจะเป็นการสอบถามข้อมูลการใช้เวลาในการดูแลบุตรของมารดาย้อนหลังไปในช่วงเดือนเมษายนที่ผ่านมา เพื่อลดปัญหาด้านความจำของมารดาในเรื่องการใช้เวลาในการดูแลบุตร และข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามจะได้อีกมีความใกล้เคียงกับอายุของบุตรในปัจจุบัน

2.5 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

2.5.1 บุตรก่อนปฐมวัย หมายถึง บุตรของมารดาที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษาที่อยู่ในช่วงอายุก่อนปฐมวัย หรืออยู่ในวัยก่อนเข้าศึกษาในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ของโรงเรียนทั้งภาครัฐและภาคเอกชน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร

2.5.2 มารดา หมายถึง มารดาของเด็กก่อนปฐมวัยที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ และอาศัยอยู่บ้านเดียวกันกับบุตรในปัจจุบัน

2.5.3 โรงเรียนภาครัฐ หมายถึง สถานที่ให้บริการด้านการสอนและดูแลเด็ก ซึ่งเปิดการสอนในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ทุกแห่ง และเป็นโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดของรัฐบาล ทั้งในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ โรงเรียนที่เป็นหน่วยงานของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) และโรงเรียนที่เป็นหน่วยงานในความรับผิดชอบของกรุงเทพมหานคร (กทม.)

2.5.4 โรงเรียนภาคเอกชน หมายถึง สถานที่ให้บริการด้านการสอน และดูแลเด็ก ซึ่งเปิดการสอนในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ทุกแห่งและเป็นโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ โรงเรียนที่เป็นหน่วยงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.)

2.5.5 การใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตร หมายถึง ระยะเวลาในการดูแลบุตร และลักษณะการดูแลบุตรของมารดา

2.5.5.1 “ระยะเวลาในการดูแลบุตร” หมายถึง จำนวนชั่วโมงเฉลี่ยต่อสัปดาห์ที่มารดาจัดสรรเวลาสำหรับกิจกรรมการดูแลบุตร

2.5.5.2 “ลักษณะการดูแลบุตร” หมายถึง ลักษณะการดูแลส่งเสริมพัฒนาการของบุตรในช่วง(ระหว่าง)ระยะเวลาที่มารดาจัดสรรให้กับบุตร โดยแบ่งเป็น 3 ประเภท

- 1) การดูแลบุตรที่เน้นส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายเป็นหลัก
- 2) การดูแลบุตรที่เน้นส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมเป็นหลัก
- 3) การดูแลบุตรที่เน้นส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม

2.6 นิยามตัวแปรและการวัดตัวแปร

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย ในเขตกรุงเทพมหานครมีตัวแปรตาม และตัวแปรอิสระดังนี้

2.6.1 ตัวแปรตาม

ตัวแปรตามสำหรับการศึกษานี้ คือการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรซึ่งหมายถึงจำนวนระยะเวลาเฉลี่ยและลักษณะของการดูแลที่มารดาปฏิบัติต่อบุตร ซึ่งแบ่งเกณฑ์การพิจารณาเป็น 2 ด้านคือ

1. ระยะเวลาในการดูแลบุตร หมายถึง จำนวนระยะเวลาเฉลี่ยที่มารดาจัดสรรให้กับบุตรในแต่ละสัปดาห์

ในการวัดตัวแปรเกี่ยวกับระยะเวลาเฉลี่ยที่มารดามีให้กับบุตรจะเป็นการรวมจำนวนชั่วโมงที่มารดาใช้ในการดูแลบุตรจากคำถามข้อ B 5, B 6 และ B 7 (ภาคผนวก) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 การคำนวณระยะเวลาที่มารดามีให้กับบุตรในวันธรรมดา วันเสาร์ และวันอาทิตย์

1.1.1 คำถามข้อ B 5 ในเดือนที่ผ่านมา (เดือนเมษายน) ท่านใช้เวลาในการดูแลบุตรโดยเฉลี่ยกี่ชั่วโมงต่อวัน ในวันธรรมดาไม่รวมวันเสาร์และวันอาทิตย์ คำตอบที่ได้นำมาคำนวณระยะเวลาการดูแลบุตรของมารดาในวันธรรมดาโดยคูณจำนวนวัน 5 วันไม่รวมวันเสาร์และวันอาทิตย์ กรณีที่ผู้ตอบตอบว่า “ไม่มีเวลาดูแลบุตร” ให้ค่าเท่ากับ 0 ชั่วโมง

1.1.2 คำถามข้อ B 6 ในเดือนที่ผ่านมา (เดือนเมษายน) ท่านใช้เวลาในการดูแลบุตรโดยเฉลี่ยกี่ชั่วโมงต่อวันในวันเสาร์ คำตอบที่ได้เป็นระยะเวลาการดูแลบุตรของมารดาในวันเสาร์ กรณีที่ผู้ตอบตอบว่า “ไม่มีเวลาดูแลบุตร” ให้ค่าเท่ากับ 0 ชั่วโมง

1.1.3 คำถามข้อ B 7 ในเดือนที่ผ่านมา (เดือนเมษายน) ท่านใช้เวลาในการดูแลบุตรโดยเฉลี่ยกี่ชั่วโมงต่อวันในอาทิตย์ คำตอบที่ได้เป็นระยะเวลาการดูแลบุตรของมารดาในวันอาทิตย์ กรณีที่ผู้ตอบตอบว่า “ไม่มีเวลาดูแลบุตร” ให้ค่าเท่ากับ 0 ชั่วโมง

1.2 การรวมระยะเวลาที่มารดามีให้กับบุตรในแต่ละสัปดาห์

เมื่อกำหนดหาระยะเวลาในคำถามข้อ B 5, B 6 และ B 7 เรียบร้อยแล้วให้นำระยะเวลาที่คำนวณได้ในแต่ละข้อรวมเข้าด้วยกัน แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติ โดยมีหน่วยของตัวแปรเป็นจำนวนชั่วโมงเฉลี่ยต่อสัปดาห์

2. ลักษณะการดูแลบุตร สามารถแบ่งลักษณะของการดูแลบุตรออกเป็น 2 แบบ คือ

2.1 การดูแลบุตรเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย หมายถึง การดูแลเด็กที่ส่งเสริมความเจริญเติบโตของร่างกาย ความแข็งแรงของร่างกายและการฝึกทักษะทางกายในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของเด็ก เช่น การป้อนอาหาร การทำความสะอาดของร่างกาย เสื้อผ้า และเครื่องใช้ส่วนตัว การแต่งกาย การดูแลหลับนอน การเล่น การดูแลยามเจ็บป่วย และการดูแลเรื่องการออกกำลังกาย หรือเล่นกีฬา เป็นต้น

2.2 การดูแลบุตรเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม หมายถึง การดูแลเด็กที่เป็นการฝึกกระบวนการทางความคิด และการเรียนรู้ในทักษะด้านต่างๆ ทั้งทักษะการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน การฝึกให้เด็กรู้จักปฏิบัติตนต่อหมู่คณะ รู้จักช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นตามความสามารถของตน รู้จักการให้และการรับ รู้จักการรอคอย อดทน และอดกลั้น รู้จักมารยาททางสังคม ตลอดจนการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม

การวัดตัวแปรดังกล่าวจะเป็นการให้คะแนนการดูแลบุตรของมารดาทั้งการดูแลด้านร่างกายและการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนคือ 0, 1 และ 2 ตามลำดับ จากคำถามเกี่ยวกับลักษณะการดูแลบุตรของมารดาในแบบสอบถามข้อ B1 และ B2 (ภาคผนวก) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. การดูแลด้านร่างกาย(ข้อ B1) ประกอบด้วยลักษณะการดูแลบุตร 10 ข้อได้แก่ การดูแลเรื่องโภชนาการ การอาบน้ำ การแปรงฟัน การดูแลเรื่องการขับถ่าย การซักเสื้อผ้าและทำความสะอาดสภาพแวดล้อม การแต่งกาย การนอน การเล่น การออกกำลังกายเล่นกีฬา และการดูแลเรื่องสุขภาพอนามัย ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- 0 คะแนน ไม่ได้ให้การดูแล
- 1 คะแนน ให้การดูแล (เมื่อซักถาม)
- 2 คะแนน ให้การดูแล (ตอบเอง)

2. การดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม (ข้อ B2)

ประกอบด้วยลักษณะการดูแลบุตร 10 ข้อ ได้แก่ การฝึกทักษะทางภาษา การฝึกทักษะทางความคิด การฝึกการช่วยเหลือตนเอง การมีส่วนร่วมกับครอบครัว การเข้ากลุ่มในสังคม การฝึกความรับผิดชอบ การช่วยเหลือผู้อื่น การเรียนรู้ทางอารมณ์ การเข้าใจผู้อื่นและบทบาทเรื่องเพศ ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนเช่นเดียวกับการดูแลด้านร่างกาย

3. การรวมคะแนนการดูแลบุตรทั้งสองด้าน เมื่อให้คะแนนในแต่ละด้านแล้วก็จะรวมคะแนนในแต่ละด้านเข้าด้วยกันแล้วนำผลรวมของคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติ โดยมีเกณฑ์การแบ่งคะแนนเป็น 3 กลุ่มคือ

- ก. เน้นการดูแลด้านร่างกาย คือผู้ที่มีคะแนนการดูแลด้านร่างกายมากกว่าการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม
- ข. เน้นการดูแลทั้งสองด้าน คือผู้ที่มีคะแนนการดูแลด้านร่างกายเท่ากับการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม
- ค. เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม คือผู้ที่มีคะแนนการดูแลด้านร่างกายน้อยกว่าการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม

2.6.2 ตัวแปรอิสระ

1. **อายุของมารดา** หมายถึง อายุเต็มเมื่อครบรอบวันเกิดครั้งล่าสุดของมารดา ได้จากคำถามข้อ A2.1 ในการวิเคราะห์การถดถอยผู้วิจัยใช้อายุรายปีเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ ส่วนการนำเสนอลักษณะทั่วไปของข้อมูลแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มอายุ ดังนี้

- 1. ต่ำกว่า 25 ปี
- 2. อายุ 25 – 29 ปี
- 3. อายุ 30 – 34 ปี
- 4. อายุ 35 – 39 ปี
- 5. อายุ 40 ปีขึ้นไป

2. การศึกษาของมารดา หมายถึง ระดับการศึกษาที่สำเร็จขั้นสูงสุดของมารดา ได้จากคำถามข้อ A4.1 สำหรับการวิเคราะห์การถดถอยผู้วิจัยใช้จำนวนปีที่ศึกษาตามหลักสูตรการเรียนการสอนเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ ได้จากคำถามข้อ A4 ส่วนการนำเสนอลักษณะทั่วไปของข้อมูลแบ่งออกเป็น 7 กลุ่ม ดังนี้

1. ไม่ได้เรียนหนังสือ
2. ประถมศึกษา
3. มัธยมศึกษาตอนต้น
4. มัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช. หรือเทียบเท่า
5. ปวส., อนุปริญญา หรือเทียบเท่า
6. ปริญญาตรี
7. สูงกว่าปริญญาตรี

3. สถานภาพสมรสของมารดา หมายถึง สถานภาพทางการสมรสของมารดาและการอยู่ร่วมกันในครอบครัวในรอบปีที่ผ่านมา ได้จากคำถามข้อ A3 แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. สมรส คู่อยู่ด้วยกัน
2. หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่

4. การมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ หมายถึง สถานภาพการทำงานในเชิงเศรษฐกิจและสถานที่ที่มารดาทำงานในเดือนที่ผ่านมา (เดือนเมษายน) ได้จากคำถามข้อ A19 แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

1. ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจ
2. ทำงานในบ้าน
3. ทำงานนอกบ้าน

5. อาชีพของมารดา หมายถึง อาชีพหลักของมารดาในเดือนที่ผ่านมา (เดือนเมษายน) ได้จากคำถามข้อ A6 แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

1. ไม่ได้ประกอบอาชีพ
2. อาชีพที่ใช้วิชาชีพ วิชาการ
3. อาชีพบริหาร ชุกรการ เสมียน

4. กิจการส่วนตัว ค้าขาย
5. ช่างหรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต การคมนาคมขนส่งและกรรมกร

6. จำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดา หมายถึง จำนวนชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยต่อสัปดาห์ที่มารดาเข้าร่วมทำงานในเชิงเศรษฐกิจ ในเดือนที่ผ่านมา (เดือนเมษายน) ได้จากคำถามข้อ A10, A13, A16, A17 และ A18 ในการนำเสนอลักษณะทั่วไปของข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจ
2. ต่ำกว่า 40 ชั่วโมงต่อสัปดาห์
3. 40 - 49 ชั่วโมงต่อสัปดาห์
4. 50 ชั่วโมงต่อสัปดาห์และมากกว่า

สำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติในระดับตัวแปรหลายทาง จำนวนชั่วโมงการทำงานจะไม่ถูกจัดเป็นกลุ่มแต่จะปล่อยให้เป็นตัวแปรระดับช่วง (interval)

7. จำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือน หมายถึง จำนวนสมาชิกที่อยู่ในครัวเรือนเดียวกันกับมารดาที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษา และเป็นบุคคลที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ไม่รวมบิดามารดา ได้จากคำถามข้อ A22 ในการนำเสนอลักษณะทั่วไปของข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. ไม่มีผู้ใหญ่คนอื่นในครัวเรือน
2. 1 - 2 คน
3. 3 - 4 คน
4. 5 คนขึ้นไป

สำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติในระดับตัวแปรหลายทางจำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือนจะไม่ถูกจัดเป็นกลุ่มแต่จะปล่อยให้เป็นตัวแปรระดับช่วง

8. รายได้ของครอบครัว หมายถึง รายได้เฉลี่ยในรอบปีที่ผ่านมาที่ได้รับจากการทำงานหลัก และรายได้เสริมอื่นๆ ของบิดามารดาด้วยกันโดยเฉลี่ยต่อเดือน ได้จากคำถามข้อ C9 ในการนำเสนอลักษณะทั่วไปของข้อมูลจะแบ่งออกเป็น 7 กลุ่ม ดังนี้

1. ต่ำกว่า 7,500 บาท
2. 7,500 - 14,999 บาท
3. 15,000 - 22,499 บาท
4. 22,500 - 29,999 บาท

5. 30,000 – 37,499 บาท

6. 37,500 – 44,999 บาท

7. สูงกว่า 45,000 บาท

สำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติในระดับตัวแปรหลายทางรายได้ของครอบครัวจะไม่ถูกจัดเป็นกลุ่มแต่จะปล่อยให้เป็นตัวแปรระดับช่วง

9. ลำดับที่ของบุตร หมายถึง อันดับการเกิด เป็นตัวแปรที่สร้างขึ้นจากข้อมูลเกี่ยวกับเด็กที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษาในด้านลำดับที่ของบุตรคนนี้ โดยพิจารณาพร้อมกับจำนวนบุตรที่ยังคงมีชีวิตอยู่ทั้งหมดของมารดาคนเดียวกันและอาศัยอยู่บ้านเดียวกันกับมารดา ได้จากคำถามข้อ A23 และ A32 แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. บุตรคนเดียว
2. บุตรคนสุดท้อง
3. บุตรคนอื่น

10. อายุของบุตร หมายถึง อายุเต็มของเด็กที่ตกเป็นตัวอย่างนับถึงเดือนเมษายน ซึ่งเป็นเดือนที่ทำการเก็บข้อมูล ได้จากคำถามข้อ A31.1 ในการ นำเสนอลักษณะทั่วไปของข้อมูล แบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้

1. 30 - 34 เดือน
2. 35 – 39 เดือน
3. 40 – 44 เดือน
4. 45 – 49 เดือน
5. 50 - 54 เดือน
6. 55 เดือนและสูงกว่า

สำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติในระดับตัวแปรหลายทางอายุของบุตรจะไม่ถูกจัดเป็นกลุ่มแต่จะปล่อยให้เป็นตัวแปรระดับช่วง

11. ผู้ดูแลบุตร หมายถึง บุคคลที่ในเดือนที่ผ่านมาใช้เวลาส่วนใหญ่ทำหน้าที่ดูแลบุตรของมารดาที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษา ได้จากคำถามข้อ A33 แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. มารดาดูแล
2. สามีหรือญาติอื่น ซึ่งญาติอื่นในที่นี้หมายรวมถึงญาติไม่ว่าจะอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันหรืออยู่ที่อื่น
3. บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ/ศูนย์หรือสถานรับเลี้ยงเด็ก

2.7 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ดำเนินการขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการของโรงเรียนที่ตกเป็นตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มมารดาของเด็กที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษา
2. ทำการชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยแก่ผู้อำนวยการ หรือกลุ่มผู้บริหาร โรงเรียนที่ตกเป็นตัวอย่างทราบโดยละเอียด
3. กำหนดวัน เวลา ส่งมอบหนังสือแจ้งความจำนงขอเก็บข้อมูลจากมารดาของเด็กที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษาโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์มารดาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทางโทรศัพท์เป็นหลัก การสัมภาษณ์โดยตรงจะใช้การนัดพบมารดาเพื่อเข้าทำการสัมภาษณ์โดยตรงในกรณีและผู้ตกเป็นตัวอย่างในการสัมภาษณ์ไม่สามารถให้การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ได้
4. ดำเนินการสัมภาษณ์มารดาของเด็กที่ตกเป็นตัวอย่าง ตามวัน เวลา ที่ได้รับแจ้ง

2.8 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลดังนี้

1. การวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของมารดาที่เป็นตัวอย่าง โดยการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลทั่วไปของมารดานั้นหากตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์เป็นตัวแปรแบบนามมาตรจะนำเสนอข้อมูลด้วยตารางการแจกแจงความถี่และการกระจายอัตราร้อยละ ส่วนในกรณีที่ตัวแปรเป็นตัวแปรระดับช่วงจะนำเสนอข้อมูลเพิ่มเติมด้วย ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าคะแนนต่ำสุด (Minimum) ค่าคะแนนสูงสุด (Maximum) และขนาดของพิสัย (R)
2. การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระ ผู้วิจัยแบ่งวิธีการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

ก. การวิเคราะห์การแปรผัน 2 ทาง (Bivariate analysis) โดยใช้การวิเคราะห์แบบตารางไขว้ (Cross-tabulation) และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย เพื่อแสดงลักษณะทั่วไปและแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระที่ศึกษาและตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระว่ามีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ด้วยค่าไคสแควร์ (χ^2)

ข. การวิเคราะห์การแปรผันหลายทาง (Multivariate analysis) โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุ (Multiple regression analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามหรือระยะเวลาเฉลี่ยในการดูแลบุตรกับตัวแปรอิสระทุกตัวโดยควบคุมอิทธิพลของตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ

ค. การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบถึงลักษณะการใช้เวลาในการดูแลบุตรของมารดาว่ามารดาได้ใช้เวลาที่จัดสรรให้กับบุตรของคนในการดูแลที่เน้นการดูแลด้านร่างกาย หรือการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม หรือเน้นการดูแลทั้งสองด้านเท่ากัน โดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยลอจิสต์ (Multinomial logit regression) ซึ่งเป็นวิธีการที่สามารถใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระได้แม้ว่าตัวแปรตามจะมีระดับการวัดอยู่ในระดับตัวแปรแบบนามมาตรา หรือแม้แต่ข้อมูลที่มีลักษณะการกระจายที่เบ้ ทั้งยังแสดงผลการวิเคราะห์ในรูปของโอกาส หรือความน่าจะเป็นที่เกิดขึ้นของตัวแปรตามได้ด้วย

2.9 ลักษณะทั่วไปของข้อมูล

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรก่อนปฐมวัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลทั่วไปโดยพิจารณาตามระดับการวัดของตัวแปร กล่าวคือ หากตัวแปรที่มีระดับการวัดแบบกลุ่มหรือนามมาตราจะนำเสนอข้อมูลตารางการแจกแจงความถี่และการกระจายอัตราร้อยละ ส่วนกรณีตัวแปรที่มีระดับการวัดแบบช่วงจะนำเสนอข้อมูลเพิ่มเติมด้วยค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าคะแนนต่ำสุด (Minimum) ค่าคะแนนสูงสุด (Maximum) และค่าพิสัยของ ข้อมูล (Range) ข้อมูลที่นำเสนอประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของตัวแปรอิสระ คือปัจจัยภูมิหลังทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดา และ ตัวแปรตาม คือการใช้เวลาในการดูแลบุตรของมารดา ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.9.1 ปัจจัยภูมิหลังทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดา

1. อายุของมารดา

กลุ่มมารดาที่เป็นตัวอย่างในการศึกษาส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30 – 34 ปี (ร้อยละ 30.6) รองลงไปคือ มีอายุระหว่าง 25 – 29 ปี (ร้อยละ 27.0) ถัดมาได้แก่กลุ่มอายุระหว่าง 35 – 39 ปี (ร้อยละ 24.4) อายุ 40 ปีและสูงกว่า (ร้อยละ 14.0) และอายุต่ำกว่า 25 ปี (ร้อยละ 4.0) โดยมารดาในการศึกษารุ่นนี้มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 32.9 ปี และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.3 นอกจากนี้ยังพบว่ามารดาที่เป็นตัวอย่างมีอายุมากที่สุด 44 ปี ในขณะที่มารดาที่มีอายุน้อยที่สุดมีอายุ 23 ปี

2. การศึกษาของมารดา

เมื่อพิจารณาการศึกษาของมารดาพบว่า กลุ่มมารดาที่เป็นตัวอย่างในการศึกษาส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 25.2) รองลงไปคือ ระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 23.0) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปวช. หรือเทียบเท่า (ร้อยละ 22.2) ปวส. อนุปริญญา หรือเทียบเท่า (ร้อยละ 15.8) มัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 11.2) สูงกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 1.6) และไม่ได้เรียนหนังสือ (ร้อยละ 1.0) ตามลำดับ คิดเป็นจำนวนปีการศึกษาโดยเฉลี่ยเท่ากับ 11.4 ปี และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.2

3. สถานภาพสมรสของมารดา

กลุ่มมารดาที่เป็นตัวอย่างเกือบทั้งหมดเป็นผู้ที่สมรส และคู่สมรสอยู่ด้วยกัน (ร้อยละ 91.6) มีเพียงร้อยละ 8.4 เท่านั้นที่เป็นหม้าย หย่า แยกกันอยู่กับสามี

4. การมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ

เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจของมารดาในช่วงเดือนที่ผ่านมา พบว่าสตรีส่วนใหญ่ทำงานเชิงเศรษฐกิจโดยมากกว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 55.2 ทำงานนอกบ้าน และอีกร้อยละ 13.6 ที่ทำงานอยู่ภายในบ้าน ส่วนมารดาที่ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจคิดเป็นร้อยละ 31.2

5. อาชีพของมารดา

เมื่อพิจารณาเฉพาะกลุ่มมารดาที่มีส่วนร่วมในการทำงานเชิงเศรษฐกิจพบว่า โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพบริหาร ธุรกิจ หรือเสมียน (ร้อยละ 36.6) รองลงไปได้แก่ มารดาที่ประกอบกิจการส่วนตัวหรือค้าขาย (ร้อยละ 28.2) อาชีพที่ใช้วิชาชีพ วิชาการ (ร้อยละ 20.1) อาชีพช่าง ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต และอาชีพด้านการคมนาคมขนส่งและกรรมกร (ร้อยละ 15.1) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 การกระจายร้อยละของมารดาเด็กก่อนปฐมวัย จำแนกตามภูมิภาค เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร

ภูมิภาค เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร	ร้อยละ	จำนวน
อายุของมารดา (ปี)		
ต่ำกว่า 25	4.0	20
25 – 29	27.0	135
30 – 34	30.6	153
35 – 39	24.4	122
40 และสูงกว่า	14.0	70
รวม	100.0	500
$\bar{X} = 32.9$	S.D. = 5.3	
Minimum = 23	Maximum = 44	
Range = 21		
การศึกษาของมารดา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	1.0	5
ประถมศึกษา	23.0	115
มัธยมศึกษาตอนต้น	11.2	56
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช./หรือเทียบเท่า	22.2	111
ปวส./อนุปริญญา/หรือเทียบเท่า	15.8	79
ปริญญาตรี	25.2	126
สูงกว่าปริญญาตรี	1.6	8
รวม	100.0	500
$\bar{X} = 11.4$	S.D. = 4.2	
Minimum = 0	Maximum = 18	
Range = 18		

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ภูมิหลังทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร	ร้อยละ	จำนวน
สถานภาพสมรสของมารดา		
สมรส คู่อยู่ด้วยกัน	91.6	458
หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่	8.4	42
รวม	100.0	500
การมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ		
ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจ	31.2	156
ทำงานในบ้าน	13.6	68
ทำงานนอกบ้าน	55.2	276
รวม	100.0	500
อาชีพของมารดา *		
อาชีพที่ใช้วิชาชีพ วิชาการ	20.1	69
อาชีพบริหาร ธุรกิจ เสมียน	36.6	126
กิจการส่วนตัว ค้าขาย	28.2	97
อาชีพช่าง ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต		
การคมนาคมขนส่งและกรรมกร	15.1	52
รวม	100.0	344
จำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดา (ต่อสัปดาห์)*		
ต่ำกว่า 40 ชั่วโมง	29.3	101
40 – 49 ชั่วโมง	38.7	133
50 ชั่วโมงและสูงกว่า	32.0	110
รวม	100.0	344
$\bar{X}$ = 32.2	S.D. = 25.2	
Minimum = 1	Maximum = 105	
Range = 105		

* เฉพาะมารดาที่มีส่วนร่วมในการทำงานเชิงเศรษฐกิจ

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ภูมิหลังทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร	ร้อยละ	จำนวน
จำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือน		
ไม่มีผู้ใหญ่คนอื่นในครัวเรือน	52.4	262
1-2 คน	29.8	149
3-4 คน	12.0	60
5 คนขึ้นไป	5.8	29
รวม	100.0	500
$\bar{X} = 1.2$	S.D. = 1.8	
Minimum = 0	Maximum = 10	
Range = 10		
รายได้ของครัวเรือน (ต่อเดือน)		
ต่ำกว่า 7,500 บาท	16.4	82
7,500 - 14,999 บาท	26.4	132
15,000 - 22,499 บาท	17.2	86
22,500 - 29,999 บาท	12.0	60
30,000 - 37,499 บาท	6.0	30
37,500 - 44,999 บาท	5.8	29
45,000 บาทและสูงกว่า	16.2	81
รวม	100.0	500
$\bar{X} = 27,595.1$	S.D. = 34,732.4	
Minimum = 3,000	Maximum = 500,000	
Range = 497,000		

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ภูมิหลังทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร	ร้อยละ	จำนวน
ลำดับที่ของบุตร		
บุตรคนเดียว	42.4	212
บุตรคนสุดท้อง	43.6	218
บุตรคนอื่น	14.0	70
รวม	100.0	500
อายุของบุตร (เดือน)		
30 – 34	7.4	37
35 – 39	16.8	84
40 – 44	18.2	91
45 – 49	20.8	104
50 – 54	19.4	97
55 และสูงกว่า	17.4	87
รวม	100.0	500
	$\bar{X} = 45.9$	S.D. = 7.7
	Minimum = 30	Maximum = 60
	Range = 30	
ผู้ดูแลบุตร		
มารดาดูแล	47.4	237
สามีหรือญาติอื่น	29.6	148
บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ/ศูนย์หรือสถานรับเลี้ยงเด็ก	23.0	115
รวม	100.0	500

6. จำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดา

เมื่อพิจารณาจำนวนชั่วโมงการทำงานเฉพาะกลุ่มมารดาที่มีส่วนร่วมในการทำงานเชิงเศรษฐกิจพบว่า มากกว่าหนึ่งในสามหรือร้อยละ 38.7 ใช้เวลาในการทำงานระหว่าง 40 – 49 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ รองลงไปที่มารดาที่ใช้เวลาในการทำงานระหว่าง 50 ชั่วโมงต่อสัปดาห์และสูงกว่า (ร้อยละ 32.0) และร้อยละ 29.3 เป็นมารดาที่ใช้เวลาในการทำงานต่ำกว่า 40 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ เมื่อพิจารณาจากกลุ่มมารดาที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจทั้งหมดพบว่าโดยเฉลี่ยทำงาน 32.2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 25.2

7. จำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือน

กลุ่มมารดาที่เป็นตัวอย่างในการศึกษาเกินกว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 52.4 มีสมาชิกในครอบครัวที่ไม่มีผู้ใหญ่คนอื่นที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปอาศัยในครัวเรือนเดียวกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งในครัวเรือนประกอบด้วย พ่อ แม่ และลูกเท่านั้น รองลงไปที่มีสมาชิกผู้ใหญ่คนอื่นในครัวเรือน 1 – 2 คน (ร้อยละ 29.8) มีสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือน 3 – 4 คน (ร้อยละ 12.0) และมีสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือนตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป (ร้อยละ 5.8) เมื่อพิจารณาค่ามัธยฐานจะพบว่าจำนวนผู้ใหญ่คนอื่นในครัวเรือนมีโดยเฉลี่ยประมาณ 2 คน และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.8

8. รายได้ของครอบครัว

เมื่อพิจารณารายได้ของครอบครัวพบว่า กว่าหนึ่งในสี่หรือร้อยละ 26.4 มีรายได้ 7,500 - 14,999 บาทต่อเดือน รองลงไปที่มีรายได้ 15,000 – 22,499 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 17.2) มีรายได้ ต่ำกว่า 7,500 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 16.4) มีรายได้สูงกว่า 45,000 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 16.2) มีรายได้ 22,500 – 29,999 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 12.0) มีรายได้ 30,000 – 37,499 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 6.0) และมีรายได้ 37,500 – 44,999 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 5.8) เมื่อพิจารณารายได้ที่เกิดจากการทำงานของบิดามารดาซึ่งการศึกษาครั้งนี้ถือว่าเป็นรายได้ของครอบครัว พบว่าโดยเฉลี่ยครอบครัวหนึ่งมีรายได้ 27,595 บาทต่อเดือน และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 34732.4 นอกจากนี้ยังพบว่าครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างมีรายได้สูงสุดมากถึง 500,000 บาทต่อเดือน ในขณะที่มีรายได้ต่ำสุดเพียง 3,000 บาทต่อเดือนเท่านั้น

9. ลำดับที่ของบุตร

เมื่อพิจารณาลำดับที่ของบุตรของมารดาที่เป็นตัวอย่างพบว่า โดยส่วนใหญ่หรือร้อยละ 43.6 เป็นบุตรคนสุดท้องของมารดา รองลงไปที่บุตรคนเดียวของมารดา (ร้อยละ 42.4) และบุตรคนอื่น (ร้อยละ 14.0)

10. อายุของบุตร

กลุ่มมารดาที่เป็นตัวอย่างโดยส่วนใหญ่มีบุตรที่มีอายุระหว่าง 45 – 49 เดือน (ร้อยละ 20.8) รองลงไปมีอายุระหว่าง 50 – 54 เดือน (ร้อยละ 19.4) ถัดมาได้แก่ อายุระหว่าง 40 – 44 เดือน (ร้อยละ 18.2) อายุ 55 เดือนและสูงกว่า (ร้อยละ 17.4) อายุระหว่าง 35 – 39 เดือน (ร้อยละ 16.8) และมีอายุระหว่าง 30 – 34 เดือน (ร้อยละ 7.4) ตามลำดับ โดยกลุ่มตัวอย่างของเด็กที่ศึกษาในครั้งนี้มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 45.9 เดือน และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 7.7

11. ผู้ดูแลบุตร

กลุ่มมารดาที่เป็นตัวอย่างเกือบครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 47.4 จะเป็นผู้ดูแลบุตรด้วยตนเองในช่วงเดือนที่ผ่านมา รองลงไปจะให้สามีหรือญาติอื่นเป็นผู้ดูแล (ร้อยละ 29.6) ส่วนผู้ดูแลที่ไม่ใช่ญาติ หรือศูนย์หรือสถานรับเลี้ยงเด็กมีสัดส่วนน้อยที่สุด (ร้อยละ 23.0)

3.6.2 การใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตร

1. ระยะเวลาในการดูแลบุตร

ในเรื่องของระยะเวลาที่มารดามีให้กับบุตรในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลบุตรต่อสัปดาห์ พบว่ามีการกระจายของจำนวนชั่วโมงที่มารดาจัดสรรให้กับบุตรตั้งแต่ 11 – 112 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ โดยมีระยะเวลาเฉลี่ยเท่ากับ 53.39 ชั่วโมง มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 25.01 และเมื่อพิจารณาการจัดสรรเวลาของมารดาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างใช้ในการดูแลบุตรของตน พบว่ามารดาโดยส่วนใหญ่หรือร้อยละ 29.4 มีการจัดสรรเวลาให้กับบุตร 28 – 42 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ รองลงไปคือ มีเวลาให้กับบุตร 73 ชั่วโมงและสูงกว่า (ร้อยละ 27.2) มีเวลาให้ 43 – 57 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 15.2) มีเวลาให้กับบุตรต่ำกว่า 28 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 14.8) และร้อยละ 13.4 มีเวลาให้กับบุตร 58 - 72 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (ตารางที่ 3)

2. ลักษณะการดูแลบุตร

กลุ่มมารดาที่เป็นตัวอย่างโดยส่วนใหญ่หรือร้อยละ 56.4 จะใช้เวลาที่จัดสรรให้กับบุตรของตนในกิจกรรมการดูแลที่เน้นการดูแลด้านร่างกาย รองลงไปจะเน้นการดูแลทั้งการดูแลด้านร่างกายและการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม (ร้อยละ 32.0) สำหรับมารดาที่เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม คิดเป็นร้อยละ 11.6

ตารางที่ 3 การกระจายร้อยละและจำนวนของเด็กก่อนปฐมวัย จำแนกตามการใช้เวลาในการดูแลบุตรของมารดา

ตัวแปรตาม	ร้อยละ	จำนวน
ระยะเวลาในการดูแลบุตร (ต่อสัปดาห์)		
ต่ำกว่า 28 ชั่วโมง	14.8	74
28 – 42 ชั่วโมง	29.4	147
43 – 57 ชั่วโมง	15.2	76
58 – 72 ชั่วโมง	13.4	67
73 ชั่วโมงและสูงกว่า	27.2	136
รวม	100.0	500
$\bar{X} = 53.39$	S.D. = 25.01	
Minimum = 11	Maximum = 112	
Range = 101		
ลักษณะการดูแลบุตร		
เน้นการดูแลด้านร่างกาย	56.4	282
เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้าน	32.0	160
เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการสติปัญญา อารมณ์ สังคม	11.6	58
รวม	100.0	500

บทที่ 3

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการดูแลบุตร กับลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร

การวิเคราะห์ในบทนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภูมิหลังทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร อันได้แก่ อายุของมารดา การศึกษาของมารดา สถานภาพสมรสของมารดา การมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ อาชีพของมารดา จำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดา จำนวนผู้ใหญ่ที่เป็นสมาชิกในครัวเรือน รายได้ของครอบครัว ลำดับที่ของบุตร อายุของบุตร และผู้ดูแลบุตรกับระยะเวลาในการดูแลบุตรของมารดา แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วนคือ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของระยะเวลาในการดูแลบุตรกับลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาโดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของระยะเวลาในการดูแลบุตรกับลักษณะต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้วโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุซึ่งผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการดูแลบุตรตามปัจจัยภูมิหลังต่างๆ ของมารดาและบุตรมีดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของระยะเวลาในการดูแลบุตรกับลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตรโดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต

จากการศึกษาข้อมูลของกลุ่มมารดาที่เป็นตัวอย่างพบว่า โดยเฉลี่ยมารดาให้เวลากับการดูแลบุตร 53.39 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ โดยมารดาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีเวลาให้กับบุตรสูงสุด 112 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ในขณะที่มีมารดาที่มีเวลาให้กับบุตรน้อยสุดเพียง 11 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (ข้อมูลจากตารางที่ 3) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างค่าเฉลี่ยของระยะเวลาในการดูแลบุตรกับลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการดูแลบุตรโดยเฉลี่ยต่อสัปดาห์กับตัวแปรอิสระแต่ละตัวโดยมีรายละเอียดดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการดูแลบุตรของมารดากับอายุของมารดาพบว่า มารดาที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี ใช้เวลาให้กับกิจกรรมการดูแลบุตรโดยเฉลี่ยสูงสุดคือ ประมาณ 62.0 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ในขณะที่มารดาที่มีอายุระหว่าง 35 – 39 ปี ใช้เวลากับบุตรน้อยกว่ากลุ่มอื่น

คือประมาณ 51.0 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งผลของการศึกษาไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมารดาที่อายุมากน่าจะเป็นผู้ที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและหน้าที่การงานในความรับผิดชอบต่างๆ มีมากขึ้นจึงทำให้เวลาที่มีให้กับบุตรลดน้อยลง

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการดูแลบุตรของมารดากับการศึกษาของมารดานั้น พบว่า มารดาที่จบประถมศึกษาหรือต่ำกว่าใช้เวลาให้กับกิจกรรมการดูแลบุตรโดยเฉลี่ยสูงสุด คือ ประมาณ 61.4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ในขณะที่มารดาที่จบปริญญาตรีหรือสูงกว่าใช้เวลาน้อยกว่ากลุ่มอื่นเพียง 46.7 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า การศึกษาของมารดาจะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระยะเวลาในการดูแลบุตรของมารดา แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โดยทั่วไปแล้วมารดาที่มีการศึกษาดี มีโอกาสได้ทำงานแบบเต็มเวลาทั้งในหน่วยงานสังกัดภาครัฐและภาคเอกชนจึงน่าจะทำให้มีเวลาดูแลบุตรด้วยตนเองลดน้อยลงไปด้วย

มารดาที่สมรสและอยู่กับคู่สมรสใช้เวลาให้กับกิจกรรมการดูแลบุตรโดยเฉลี่ย 54.4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ในขณะที่มารดาที่เป็นหม้าย หย่า แยกกันอยู่กับคู่สมรสใช้เวลาให้กับบุตรโดยเฉลี่ยเพียง 41.9 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของมารดาแตกต่างกัน โดยที่มารดาที่เป็นหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่โดยส่วนใหญ่ต้องรับหน้าที่ในการหาเลี้ยงครอบครัวไปพร้อมกับการดูแลบุตรจึงทำให้มารดามีเวลาให้กับบุตรน้อยลง

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างค่าเฉลี่ยของระยะเวลาในการดูแลบุตรของมารดากับการมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ พบว่า กลุ่มมารดาที่ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจใช้เวลาให้กับการดูแลบุตรโดยเฉลี่ยสูงสุด คือ ประมาณ 75.3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ในขณะที่กลุ่มมารดาที่ต้องทำงานนอกบ้านใช้เวลาน้อยกว่ากลุ่มอื่น คือ มีเวลาให้กับบุตรเพียง 40.2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และผลการวิเคราะห์ที่ได้นี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างค่าเฉลี่ยของระยะเวลาในการดูแลบุตรของมารดากับอาชีพของมารดาพบว่า มารดาที่ประกอบกิจการส่วนตัวหรือค้าขายใช้เวลาให้กับการดูแลบุตรสูงสุดคือโดยเฉลี่ย 54.7 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ในขณะที่มารดาที่ประกอบอาชีพบริหาร ธุรการ เสมียน ใช้เวลาน้อยกว่ากลุ่มอื่น คือ มีเพียง 33.9 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05

ตารางที่ 4 ระยะเวลาในการดูแลบุตรก่อนปฐมวัยของมารดาในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตาม
ลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม
ของมารดาและบุตร

ลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม ของมารดาและบุตร	ค่าเฉลี่ยของ ระยะเวลาในการ ดูแลบุตร	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	จำนวน
อายุของมารดา			
ต่ำกว่า 25 ปี	62.0	27.5	20
25 – 29 ปี	55.1	25.1	135
30 – 34 ปี	53.6	25.7	153
35 – 39 ปี	51.0	23.5	122
40 ปีขึ้นไป	53.4	25.1	70
การศึกษาของมารดา *			
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	61.4	25.0	120
มัธยมศึกษา – อนุปริญญา	53.2	25.3	246
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	46.7	22.5	134
สถานภาพสมรสของมารดา *			
สมรส คู่อยู่ด้วยกัน	54.4	24.8	458
หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่	41.9	24.3	42
การมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ*			
ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจ	75.3	17.7	156
ทำงานในบ้าน	56.8	25.1	68
ทำงานนอกบ้าน	40.2	18.8	276

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม ของมารดาและบุตร	ค่าเฉลี่ยของ ระยะเวลาในการ ดูแลบุตร	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	จำนวน
อาชีพของมารดา *			
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	75.3	17.7	156
วิชาชีพ วิชาการ	44.4	20.3	69
บริหาร ชุมการ เสมียน	33.9	9.5	126
กิจการส่วนตัว ค้าขาย	54.7	26.8	97
ช่าง ผู้ปฏิบัติการในกระบวนการผลิต และกรรมกร	44.2	21.0	52
จำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดา *			
ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจ	75.3	17.7	156
ต่ำกว่า 40 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	46.0	17.0	101
40 – 49 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	38.6	17.5	133
50 ชั่วโมงต่อสัปดาห์และมากกว่า	47.0	27.1	110
จำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือน *			
ไม่มีสมาชิกอื่น	58.0	24.5	262
1 – 2 คน	48.6	23.2	149
3 คนขึ้นไป	47.9	27.1	89

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม ของมารดาและบุตร	ค่าเฉลี่ยของ ระยะเวลาในการ ดูแลบุตร	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	จำนวน
รายได้ของครอบครัว * (ต่อเดือน)			
ต่ำกว่า 7,500 บาท	62.6	26.5	82
7,500 – 14,999 บาท	57.9	25.5	132
15,000 – 22,499 บาท	56.5	24.2	86
22,500 – 29,999 บาท	52.8	25.5	60
30,000 – 37,499 บาท	36.5	14.8	30
37,500 – 44,999 บาท	36.8	19.4	29
45,000 บาทและสูงกว่า	46.1	20.5	81
อายุของบุตร *			
30 – 39 เดือน	49.5	24.6	121
40 – 49 เดือน	52.4	24.3	195
50 เดือนขึ้นไป	57.0	25.7	184
ลำดับที่ของบุตร			
บุตรคนเดียว	52.9	25.6	212
บุตรลำดับอื่น	52.5	25.3	70
บุตรคนสุดท้อง	54.2	24.4	218
ผู้ดูแลบุตร *			
มารดาดูแล	73.7	18.2	237
สามีหรือญาติอื่น	34.7	15.1	148
บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ/ศูนย์หรือ สถานรับเลี้ยงเด็ก	35.6	11.3	115

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างค่าเฉลี่ยของระยะเวลาในการดูแลบุตรกับจำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดาพบว่า มารดาที่มีจำนวนชั่วโมงการทำงานต่ำกว่า 40 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และ 50 ชั่วโมงต่อสัปดาห์และมากกว่าใช้เวลาให้กับการดูแลบุตรโดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกันคือ ประมาณ 46.0 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และ 47.0 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ในขณะที่มารดาที่มีจำนวนชั่วโมงการทำงาน 40 – 49 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ใช้เวลาดูแลน้อยที่สุดเพียง 38.6 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการศึกษาที่ตั้งไว้ว่า จำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดาแปรผกผันกับระยะเวลาในการดูแลบุตร แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะจำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดาจะขึ้นอยู่กับลักษณะการทำงานของมารดาด้วย กล่าวคือ ในกลุ่มมารดาที่มีชั่วโมงการทำงานระหว่าง 40 – 49 ชั่วโมงโดยส่วนใหญ่อาจจะเป็นกลุ่มของมารดาที่มีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้างของหน่วยงานต่างๆ คือในหนึ่งสัปดาห์ทำงาน 6 วันโดยเฉลี่ยในแต่ละวันทำงานวันละ 8 ชั่วโมง ซึ่งการทำงานในลักษณะดังกล่าวไม่สามารถที่จะให้การดูแลบุตรไปพร้อมกันได้จึงทำให้มีระยะเวลาในการดูแลบุตรน้อยลง

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการดูแลบุตรของมารดากับจำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือนเดียวกันนั้น พบว่า มารดาที่ไม่มีสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือนใช้เวลาให้กับการดูแลบุตรโดยเฉลี่ยสูงสุดคือ 58.0 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ในขณะที่มารดาที่มีสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือน 3 คนขึ้นไปใช้นเวลาน้อยกว่ากลุ่มอื่นเพียง 47.9 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05

ในส่วน of ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการดูแลบุตรของมารดากับรายได้ของครอบครัว พบว่า มารดาที่มีรายได้ของครอบครัวต่ำกว่า 7,500 บาทต่อเดือนใช้เวลาให้กับการกิจกรรมการดูแลบุตรโดยเฉลี่ยสูงสุด คือ ประมาณ 62.6 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ในขณะที่มารดาที่มีรายได้ของครอบครัวระหว่าง 30,001 – 37,499 บาทต่อเดือนใช้เวลาในการดูแลบุตรน้อยกว่ากลุ่มอื่นคือ มีเพียง 36.5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการศึกษาที่ตั้งไว้ว่า รายได้ของครอบครัวจะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระยะเวลาในการดูแลบุตรของมารดา แต่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ รายได้ของครอบครัวที่ดีช่วยให้มารดาสามารถลงทุนกับบุตรได้มากขึ้นทั้งในเรื่องของโอกาสทางการศึกษาและการเพิ่มพูนระดับพัฒนาการทางร่างกาย เช่น การส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะทางภาษา ดนตรี กีฬาหรือการฝึกการช่วยเหลือตนเองจึงทำให้มีระยะเวลาที่มารดาใช้ในการดูแลตนน้อยลง

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการดูแลบุตรของมารดากับอายุบุตร พบว่า มารดาที่มีบุตรอายุ 50 เดือนขึ้นไปใช้เวลาให้กับการดูแลบุตรโดยเฉลี่ยสูงสุดคือ ประมาณ 57.0 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ในขณะที่มารดาที่มีบุตรอายุระหว่าง 30 – 39 เดือนใช้เวลาให้กับการดูแลบุตรน้อยกว่ากลุ่มอื่นคือ มีเวลาให้กับการดูแลบุตรโดยเฉลี่ย 49.5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งผลที่ได้ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้แต่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ อายุบุตรที่เพิ่มขึ้นแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงในตัวบุตรที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของระดับพัฒนาการตามวัยของเด็ก เช่น การที่เด็กต้องการที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองจากการสังเกต ชักถาม หรือทดลองทำ ผู้เป็นมารดาจึงต้องให้ความสำคัญและความเอาใจใส่ในเรื่องของระยะเวลาที่มีให้เพิ่มมากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะการณที่เปลี่ยนแปลงไป

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการดูแลบุตรของมารดากับลำดับที่ของบุตร พบว่า มารดาใช้เวลาในการดูแลบุตรคนสุดท้ายโดยเฉลี่ยสูงกว่าบุตรในกลุ่มอื่นคือ ประมาณ 54.2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ในขณะที่บุตรคนเดียวและบุตรในลำดับอื่นของมารดาใช้เวลากับบุตรไม่แตกต่างกันคือ โดยเฉลี่ย 52.9 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และ 52.5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการศึกษาที่ตั้งไว้และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการดูแลบุตรของมารดากับผู้ดูแลบุตรนั้นพบว่า มารดาที่ดูแลบุตรด้วยตนเองใช้เวลาให้กับการดูแลบุตรโดยเฉลี่ยสูงสุดคือ ประมาณ 73.7 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ในขณะที่มารดาที่ให้สามีหรือญาติอื่นดูแลบุตรแทนตนใช้เวลาในการดูแลบุตรน้อยกว่าผู้ดูแลบุตรในกลุ่มอื่นคือ มีเพียง 34.7 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งผลการวิเคราะห์ที่ได้นี้เป็นไปตามสมมติฐานของการศึกษาและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาในการดูแลบุตรของมารดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 และทิศทางความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ได้แก่ สถานภาพสมรสของมารดา การมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ อาชีพของมารดา จำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือน และผู้ดูแลบุตร ในเรื่องของปัจจัยด้านการศึกษาของมารดา จำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดา รายได้ของครอบครัว และอายุบุตรมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาในการดูแลบุตรของมารดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่มีทิศทางของความสัมพันธ์ไม่ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยลำดับที่ของบุตรพบว่าไม่มีทิศทางความสัมพันธ์ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเพื่อให้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์

ระหว่างระยะเวลาในการดูแลบุตรของมารดากับปัจจัยลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาชัดเจนมากยิ่งขึ้น ในการวิเคราะห์ขั้นต่อไปจะใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple regression analysis) เป็นการวิเคราะห์โดยนำตัวแปรอิสระต่างๆ เข้ามาวิเคราะห์ร่วมกัน ซึ่งจะ สามารถช่วยให้เห็นความสัมพันธ์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้นดังรายละเอียดที่จะนำเสนอในลำดับถัดไป

3.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร

การใช้เทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple regression analysis) เพื่อเปรียบเทียบความสำคัญระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่มีอิทธิพลต่อการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรนั้น ต้องมีการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่นำไปใช้ในแบบจำลองถดถอยพหุ โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละคู่จะต้องไม่มีความสัมพันธ์ร่วมเชิงเส้น (Multicollinearity) ในระดับสูง ความสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถวัดได้จากค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) ซึ่งในทางสังคมศาสตร์หากค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระคู่ใดมีความสัมพันธ์ร่วมกันมากกว่าหรือเท่ากับ 0.6 แสดงว่าตัวแปรอิสระคู่ดังกล่าวมีความสัมพันธ์ค่อนข้างสูง (Blalock, 1972: 457) ซึ่งการที่ตัวแปรอิสระคู่ใดมีค่าสหสัมพันธ์สูงแสดงว่าตัวแปรอิสระทั้งคู่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามไม่แตกต่างกันสามารถที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์แทนกันได้โดยไม่จำเป็นต้องนำตัวแปรทั้งคู่มาวิเคราะห์ในแบบจำลองการถดถอยเชิงพหุร่วมกัน

เนื่องจากการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation) ระหว่างตัวแปรอิสระต่างๆ นั้นมีเงื่อนไขว่า ตัวแปรอิสระแต่ละตัวต้องเป็นตัวแปรที่มีระดับการวัดไม่ต่ำกว่าระดับช่วง (Interval scale) ในกรณีที่ตัวแปรที่มีระดับการวัดที่ต่ำกว่าจะต้องแปลงค่าของตัวแปรนั้นให้เป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0 และ 1 โดยให้กลุ่มที่สนใจเป็น 1 และกลุ่มอื่นๆ มีค่าเป็น 0 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มีตัวแปรที่มีระดับการวัดระดับช่วง 6 ตัวแปรคือ อายุของมารดา การศึกษาของมารดา ชั่วโมงการทำงานของมารดา จำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือน รายได้ของครอบครัว อายุของบุตร และมีตัวแปรที่มีระดับการวัดแบบกลุ่มแล้วแปลงเป็นตัวแปรหุ่น 5 ตัวคือ สถานภาพสมรสของมารดา การมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ อาชีพของมารดา ลำดับที่ของบุตร และผู้ดูแลบุตร โดยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตัวแปร	ค่าของตัวแปร
สถานภาพสมรส (V3)	1 คือ สมรส 0 คือ สถานภาพอื่นๆ
การทำงานในบ้าน (V4)	1 คือ ทำงานในบ้าน 0 คือ การทำงานอื่นๆ
การทำงานนอกบ้าน (V5)	1 คือ ทำงานนอกบ้าน 0 คือ การทำงานอื่นๆ
อาชีพวิชาชีพ วิชาการ (V6)	1 คือ อาชีพวิชาชีพ วิชาการ 0 คือ อาชีพอื่นๆ
อาชีพบริหาร ธุรกิจ เสมียน (V7)	1 คือ อาชีพบริหาร ธุรกิจ เสมียน 0 คือ อาชีพอื่นๆ
อาชีพกิจการส่วนตัว ค้าขาย (V8)	1 คือ อาชีพกิจการส่วนตัว ค้าขาย 0 คือ อาชีพอื่นๆ
อาชีพช่าง ผู้ปฏิบัติการในกระบวนการผลิตและกรรมกร (V9)	1 คือ อาชีพช่าง ผู้ปฏิบัติการในกระบวนการผลิตและกรรมกร 0 คือ อาชีพอื่นๆ
บุตรคนสุดท้อง (V14)	1 คือ บุตรคนสุดท้อง 0 คือ บุตรลำดับอื่นๆ
บุตรคนเดียว (V15)	1 คือ บุตรคนเดียว 0 คือ บุตรลำดับอื่นๆ
สามีหรือญาติอื่น (V16)	1 คือ สามีหรือญาติอื่น 0 คือ ผู้ดูแลอื่นๆ
บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ/ศูนย์หรือสถานรับเลี้ยงเด็ก (V17)	1 คือ บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ/ศูนย์หรือสถานรับเลี้ยงเด็ก 0 คือ ผู้ดูแลอื่นๆ

ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละคู่ โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Coefficient) พบว่า การศึกษาของมารดามีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับรายได้ของครอบครัว (Pearson Coefficient = 0.691) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ มารดาที่มีการศึกษาสูงจะมีรายได้ของครอบครัวสูงกว่ามารดาที่มีการศึกษาน้อยกว่า ดังนั้น ในการใช้เทคนิคการ

ตารางที่ 5 เมตริกซ์ความสัมพันธ์(Pearson Correlation Matrix) ของลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร

ตัวแปรอิสระ	V1	V2	V3	V4	V5	V6	V7	V8	V9	V10	V11	V12	V13	V14	V15	V16	V17
V1.อายุของมารดา	1.000																
V2.การศึกษาของมารดา	0.086	1.000															
สถานภาพสมรสของมารดา ¹			1.000														
V3.สมรส	-0.056	0.030	1.000														
การมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ ²				1.000													
V4.ทำงานในบ้าน	0.069	-0.093*	-0.258*	1.000													
V5.ทำงานนอกบ้าน	0.054	0.095*	-0.012	-0.440*	1.000												
อาชีพของมารดา ³						1.000											
V6. วิชาชีพ วิชาการ	0.025	-0.171*	-0.004	0.078	0.197*	1.000											
V7. บริหาร ธุรกิจ เสมียน	0.116*	0.433*	0.010	-0.217*	0.514*	-0.232*	1.000										
V8.กิจการส่วนตัว ค้าขาย	0.079	-0.055	-0.198*	0.558*	-0.077	-0.196*	-0.285*	1.000									
V9.ช่างฯ	-0.131*	-0.302*	-0.062	-0.097*	0.281*	-0.136*	-0.198*	-0.167*	1.000								
V10.จำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดา	0.120*	-0.024	-0.195*	0.354*	0.561*	0.162*	0.228*	0.509*	0.144*	1.000							
V11.จำนวนสมาชิกผู้ใหญ่ฯ	-0.042	0.070	-0.110*	0.066	0.055	-0.060	0.022	0.072	0.108*	0.091*	1.000						
V12.รายได้ของครอบครัว	0.191*	0.691*	0.207*	-0.001	0.118*	-0.117*	0.340*	0.060	-0.238*	0.111*	0.066	1.000					
V13.อายุบุตร	-0.019	-0.525*	-0.082	0.061	-0.037	0.117*	-0.277*	0.047	0.211*	0.023	-0.063	-0.594*	1.000				
ลำดับที่บุตร ⁴														1.000			
V14. บุตรคนสุดท้อง	0.384*	-0.064	0.005	0.028	-0.011	-0.059	-0.018	0.119*	-0.049	0.037	-0.047	0.037	0.045	1.000			
V15. บุตรคนเดียว	-0.361*	0.128*	-0.017	-0.033	0.097*	0.044	0.117*	-0.114*	0.052	0.028	0.005	0.039	-0.140*	-0.754*	1.000		
ผู้ดูแลบุตร ⁵																	
V16.สามีหรือญาติอื่น	-0.031	0.002	-0.056	-0.155*	0.470*	0.470*	0.310*	-0.074	0.152*	0.316*	0.261*	-0.040	0.078	0.078	-0.058	1.000	
V17.บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติฯ	0.124*	0.229*	-0.074	-0.050	0.311*	0.311*	0.296*	-0.040	-0.015	0.198*	-0.108*	0.286*	-0.217*	-0.217*	0.031	-0.354*	1.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

¹ กลุ่มอ้างอิง คือ หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่

² กลุ่มอ้างอิง คือ ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจ

³ กลุ่มอ้างอิง คือ กิจการส่วนตัว ค้าขาย

⁴ กลุ่มอ้างอิง คือ บุตรลำดับอื่น

⁵ กลุ่มอ้างอิง คือ มารดาดูแล

วิเคราะห์การถดถอยจึงไม่สามารถนำตัวแปรการศึกษาของมารดา และตัวแปรรายได้ของครอบครัว มาวิเคราะห์ในสมการร่วมกันได้ เนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อสมมติฐานเบื้องต้นของการวิเคราะห์ การถดถอยเชิงพหุของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังนั้นในขั้นต่อไปผู้วิจัยจึงแยกการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ออกเป็น 2 แบบจำลองโดยมีรายละเอียดดังนี้

แบบจำลองที่ 1 ประกอบด้วยตัวแปร อายุของมารดา การศึกษาของมารดา

สถานภาพสมรสของมารดา การมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ อาชีพของมารดา จำนวน ชั่วโมงการทำงานของมารดา จำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือน อายุของบุตร ลำดับที่ ของบุตร และผู้ดูแลบุตร

แบบจำลองที่ 2 ประกอบด้วยตัวแปร อายุของมารดา สถานภาพสมรสของ

มารดา การมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ อาชีพของมารดา จำนวน ชั่วโมงการทำงานของมารดา จำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือน รายได้ของครอบครัว อายุของบุตร ลำดับที่ ของบุตร และผู้ดูแลบุตร

นอกจากนี้ข้อตกลงเบื้องต้นอีกประการหนึ่งของการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุที่ ว่า ตัวแปรที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์จะต้องมีการกระจายแบบปกติ (normal distribution) ซึ่งจากการเก็บรวบรวมข้อมูลของกลุ่มมารดาที่เป็นตัวอย่างทั้งหมด พบว่า รายได้ของครอบครัวของ ประชากรตัวอย่างมีความแตกต่างกันมากจึงจำเป็นต้องมีการปรับข้อมูลโดยใช้ $\log_{10}$ ($\log_{10}$) เพื่อให้ข้อมูลมีการกระจายใกล้เคียงกับการกระจายแบบปกติ (Noursis, 1988: 34 – 35)

3.3 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุของระยะเวลาในการดูแลบุตรกับลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร

แบบจำลองการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ แบบที่ 1

แบบจำลองที่ 1 เป็นการพิจารณาอิทธิพลของลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตรที่มีต่อระยะเวลาในการดูแลบุตรของมารดา ซึ่งตัวแปรอิสระที่อยู่ในสมการการถดถอยเชิงพหุในแบบจำลองนี้ ได้แก่ อายุของมารดา การศึกษาของมารดา สถานภาพสมรสของมารดา การมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ อาชีพของมารดา จำนวน ชั่วโมงการทำงานของมารดา จำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือน อายุของบุตร ลำดับที่ของบุตร และผู้ดูแลบุตร

ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุของระยะเวลาในการดูแลบุตรของมารดาในแบบจำลองที่ 1 (ตารางที่ 6) แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนของระยะเวลาในการดูแลบุตรได้ ร้อยละ 6.53 ในจำนวนตัวแปรอิสระที่นำเข้าสมการการถดถอยทั้งหมด 10 ตัวแปร พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระยะเวลาในการดูแลบุตรของมารดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 ได้แก่ การศึกษาของมารดา จำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดา บุตรคนเดียว บุตรคนสุดท้อง สามีหรือญาติอื่นดูแล และบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ ศูนย์หรือสถานรับเลี้ยงเด็ก ส่วนตัวแปรอื่นไม่พบว่ามีผลต่อระยะเวลาในการดูแลบุตรของมารดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการดูแลบุตรของมารดากับตัวแปรการศึกษาของมารดา พบว่ามีทิศทางความสัมพันธ์ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือเมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้วพบว่า มารดาจะมีระยะเวลาเฉลี่ยของการดูแลบุตรลดลงตามระดับการศึกษาที่สูงขึ้น ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะ การศึกษาที่สูงขึ้นอาจทำให้บุคคลมีโอกาที่จะได้รับข่าวสารและเทคนิควิทยาการใหม่ๆ รวมทั้งการเรียนรู้สิ่งสมประสงค์และเปิดรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาปรับใช้ในการเลี้ยงดูบุตร จากที่เคยเน้นในเรื่องของเวลาที่มีให้กับบุตรกับกิจกรรมการดูแลที่มารดาให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ก็เปลี่ยนเป็นการเน้นในเรื่องของวิธีการเลี้ยงดูที่ให้นุตรของตัวรู้จักที่จะช่วยเหลือตนเอง มีพัฒนาการทางด้านความคิดและสามารถที่จะแสดงออกทางพฤติกรรมที่เหมาะสมแทน

จำนวนชั่วโมงการทำงานแปรผกผันกับระยะเวลาเฉลี่ยในการดูแลบุตรของมารดา กล่าวคือมารดาที่มีชั่วโมงการทำงานน้อยมีระยะเวลาเฉลี่ยในการดูแลบุตรมากกว่ามารดาที่มีชั่วโมงการทำงานมากกว่า ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาเฉลี่ยในการดูแลบุตรของมารดากับชั่วโมงการทำงานของมารดาที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากจำนวนเวลาในแต่ละวันมีจำนวนจำกัดถ้ามารดาต้องออกไปทำงาน เวลาเพื่อการดูแลบุตรด้วยตนเองก็จะลดลง ในทางกลับกันหากมารดาไม่ต้องมีภาระหน้าที่ในการทำงานหรือสามารถลดจำนวนชั่วโมงการทำงานลงได้ก็น่าจะมีเวลาให้กับบุตรเพิ่มมากขึ้น

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาเฉลี่ยในการดูแลบุตรของมารดาและลำดับที่ของบุตร พบว่ามีทิศทางความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าบุตรคนเดียวของมารดาจะได้รับการจัดสรรเวลาในการดูแลสูงกว่าบุตรในลำดับอื่นๆ กล่าวคือ เมื่อควบคุมตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ แล้ว บุตรที่เป็นบุตรคนเดียวของมารดามีแนวโน้มที่มารดาจะใช้เวลาเฉลี่ยในการดูแลบุตรสูงกว่าบุตรในลำดับอื่นๆ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเวลาที่มารดามีให้กับบุตรนั้นไม่ต้องถูกจัดสรร

ตารางที่ 6 ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยเชิงพหุของระยะเวลาในการดูแลบุตรตามลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร (แบบจำลองที่ 1)

ตัวแปรอิสระ	a	b	SE.b	BETA	t	R ²	F
ค่าคงที่	13.463					0.0653	59.642*
อายุของมารดา		0.109	0.140	0.023	0.779		
การศึกษาของมารดา		-0.801	0.204	-0.136	-3.925*		
สถานภาพสมรสของมารดา ¹							
สมรส คู่อยู่ด้วยกัน		3.593	2.532	0.040	1.419		
การมีส่วนร่วมในการทำงานเชิงเศรษฐกิจ ²							
ทำงานในบ้าน		-1.641	1.102	-0.023	-0.109		
ทำงานนอกบ้าน		0.377	1.984	0.008	0.025		
อาชีพของมารดา ³							
วิชาชีพ วิชาการ		1.833	1.140	0.025	0.121		
บริหาร ธุรกิจ เสมียน		2.585	1.124	0.045	0.171		
กิจการส่วนตัว ค้าขาย		1.583	1.359	0.183	0.754		
ช่าง ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต		0.057	1.187	0.001	0.004		
จำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดา		-0.363	0.059	-0.365	-6.100*		
จำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือน		0.224	0.389	0.016	0.576		
อายุของบุตร		0.038	0.104	0.012	0.365		
ลำดับที่ของบุตร ⁴							
บุตรคนเดียว		6.229	2.139	0.123	2.912*		
บุตรคนสุดท้อง		4.240	2.101	0.084	2.018*		
ผู้ดูแลบุตร ⁵							
สามีหรือญาติอื่น		-3.318	2.253	-0.554	-13.459*		
บุคคลที่ไม่ใช่ญาติ/ศูนย์หรือสถานรับเลี้ยงเด็ก		-3.517	2.271	-0.497	-12.996*		
a	หมายถึงค่าคงที่	*					มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05
b	หมายถึงสัมประสิทธิ์ความถดถอย	¹					กลุ่มอ้างอิงคือหม้าย หย่า แยกกันอยู่
t	หมายถึงสถิติทดสอบแบบที	²					กลุ่มอ้างอิงคือไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจ
R ²	หมายถึงสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ	³					กลุ่มอ้างอิงคือไม่ได้ประกอบอาชีพ
SE.b	หมายถึงสัมประสิทธิ์ความถดถอยคลาดเคลื่อน	⁴					กลุ่มอ้างอิงคือบุตรลำดับอื่น
BETA	หมายถึงสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน	⁵					กลุ่มอ้างอิงคือมารดาดูแล
F	หมายถึงสถิติทดสอบแบบเอฟ						

ปีส่วนให้กับบุตรในลำดับอื่นๆ ในขณะที่บุตรคนสุดท้ายก็อาจจะได้รับการเอาใจใส่จากมารดา เนื่องจากมารดาพิจารณาว่าบุตรยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ต่างจากบุตรในลำดับก่อนๆ จึงมีเวลาให้กับบุตรมากกว่า และอาจเป็นไปได้ว่ามารดามีประสบการณ์จากการเลี้ยงดูบุตรลำดับก่อนจึงทำให้ตระหนักถึงความสำคัญของการให้เวลากับบุตร

นอกจากนี้ยังพบความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาเฉลี่ยในการดูแลบุตรของมารดากับผู้ดูแลบุตร โดยกลุ่มที่มารดาดูแลบุตรด้วยตนเองเป็นกลุ่มอ้างอิง คือ 1.) สามีหรือญาติอื่นดูแล และ 2.) บุคคลที่ไม่ใช่ญาติ ศูนย์หรือสถานรับเลี้ยงเด็กดูแล โดยผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเวลาในการดูแลบุตรของมารดากับตัวแปรหุ่นทั้ง 2 ตัวแปรนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือมารดาที่ให้สามีหรือญาติอื่นเป็นผู้ดูแลมีระยะเวลาเฉลี่ยในการดูแลบุตรต่ำกว่ามารดาที่ดูแลบุตรด้วยตนเอง ในทำนองเดียวกันมารดาที่ให้บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ ศูนย์หรือสถานรับเลี้ยงเด็กเป็นผู้ดูแลบุตรมีแนวโน้มที่จะมีระยะเวลาเฉลี่ยในการดูแลบุตรต่ำกว่ามารดาที่ดูแลบุตรด้วยตนเอง ดังนั้นจึงกล่าวโดยสรุป ได้ว่ามารดาที่ดูแลบุตรด้วยตนเองมีระยะเวลาเฉลี่ยในการดูแลบุตรสูงกว่ามารดาที่ให้บุคคลอื่นเป็นผู้ดูแล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมารดาที่ให้บุคคลอื่นดูแลบุตรแทนตนไม่จำเป็นต้องมีการจัดสรรเวลาอย่างมากในการดูแลบุตรของตนจึงสามารถที่จะนำเวลาดังกล่าวไปใช้ในการทำกิจกรรมอื่นได้

แบบจำลองการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ แบบที่ 2

แบบจำลองที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ผลกระทบของลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตรเช่นเดียวกับแบบจำลองที่ 1 แต่ได้เปลี่ยนตัวแปรอิสระบางตัว คือ นำปัจจัยอาชีพรายได้ของครอบครัวมาแทนการศึกษาของมารดา

ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุของระยะเวลาในการดูแลบุตรของมารดาในแบบจำลองที่ 2 (ตารางที่ 7) แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนของระยะเวลาในการดูแลบุตร ร้อยละ 6.52 โดยในจำนวนตัวแปรอิสระทั้งหมด 10 ตัวแปรที่นำเข้ามาสมการการถดถอย พบว่าตัวแปรจำนวนชั่วโมงการทำงาน ลำดับที่ของบุตร และผู้ดูแลบุตรยังคงมีผลกระทบต่อระยะเวลาเฉลี่ยในการดูแลบุตรเช่นเดียวกับแบบจำลองที่ 1 นอกจากนี้ ยังพบว่าตัวแปรสถานภาพสมรสของมารดา และรายได้ของครอบครัวมีผลต่อระยะเวลาเฉลี่ยในการดูแลบุตรเช่นกัน โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาเฉลี่ยในการดูแลบุตรของมารดากับสถานภาพสมรสของมารดาตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ มารดาที่สมรสจะมีระยะเวลาเฉลี่ยในการดูแลบุตรมากกว่ามารดาที่เป็นหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่กับคู่สมรส ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมารดาที่เป็น

ตารางที่ 7 ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยเชิงพหุของระยะเวลาในการดูแลบุตรตามลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร (แบบจำลองที่ 2)

ตัวแปรอิสระ	a	b	SE.b	BETA	t	R ²	F
ค่าคงที่	12.827					0.0652	59.537*
อายุของมารดา		0.168	0.142	0.036	1.184		
สถานภาพสมรสของมารดา ¹							
สมรส คู่อยู่ด้วยกัน		6.594	2.647	0.073	2.491*		
การมีส่วนร่วมในการทำงานเชิงเศรษฐกิจ ²							
ทำงานในบ้าน		-3.221	2.132	-0.044	-0.213		
ทำงานนอกบ้าน		-1.934	1.026	-0.038	-0.129		
อาชีพของมารดา ³							
วิชาชีพ วิชาการ		4.235	2.178	0.058	0.279		
บริหาร ธุรกิจ เสมียน		3.770	2.160	0.066	0.249		
กิจการส่วนตัว ต่ำขาย		1.034	1.412	0.222	0.911		
ช่าง ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต		3.152	2.222	0.039	0.207		
จำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดา		-0.343	0.059	-0.345	-5.787*		
จำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือน		0.235	0.390	0.017	0.603		
รายได้ของครอบครัว		-9.681	2.515	-0.143	-3.850*		
อายุของบุตร		-0.020	0.111	-0.006	-0.183		
ลำดับที่ของบุตร ⁴							
บุตรคนเดียว		6.071	2.139	0.120	2.838*		
บุตรคนสุดท้อง		4.562	2.101	0.091	2.171*		
ผู้ดูแลบุตร ⁵							
สามีหรือญาติอื่น		-3.242	2.255	-0.553	-13.412*		
บุคคลที่ไม่ใช่ญาติ/ศูนย์หรือสถานรับเลี้ยงเด็ก		-3.922	2.294	-0.487	-12.605*		
a	หมายถึงค่าคงที่	*					มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05
b	หมายถึงสัมประสิทธิ์ความถดถอย	¹					กลุ่มอ้างอิงคือหม้าย หย่า แยกกันอยู่
t	หมายถึงสถิติทดสอบแบบที	²					กลุ่มอ้างอิงคือไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจ
R ²	หมายถึงสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ	³					กลุ่มอ้างอิงคือไม่ได้ประกอบอาชีพ
SE.b	หมายถึงสัมประสิทธิ์ความถดถอยคลาดเคลื่อน	⁴					กลุ่มอ้างอิงคือบุตรลำดับอื่น
BETA	หมายถึงสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน	⁵					กลุ่มอ้างอิงคือมารดาดูแล
F	หมายถึงสถิติทดสอบแบบเอฟ						

หม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่กับคู่สมรสอาจจะต้องใช้เวลากับกิจกรรมอื่นๆ ที่นำมาซึ่งความอยู่รอดของครอบครัวจึงทำให้มารดาในกลุ่มนี้ไม่สามารถที่จะจัดสรรเวลาให้กับบุตรได้ แต่อาจจะให้ความสำคัญกับวิธีในการดูแลที่จะเป็นการส่งเสริมให้บุตรของตนมีพัฒนาการทางด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่า

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการดูแลบุตรของมารดากับรายได้ของครอบครัวที่พบว่ามิติสหสัมพันธ์ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ ระยะเวลาในการดูแลบุตรแปรผกผันกับรายได้ของครอบครัว กล่าวคือ มารดาที่มีรายได้ของครอบครัวต่ำมีระยะเวลาเฉลี่ยในการดูแลบุตรมากกว่ามารดาที่มีรายได้ของครอบครัวสูงกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมารดาที่มีฐานะการเงินดีอาจจะให้ความสำคัญกับลักษณะการดูแลในเชิงคุณภาพมากกว่าเชิงปริมาณ คือ ระยะเวลาที่มารดาให้กับบุตรนั้นมารดาได้แบ่งการดูแลด้านส่งเสริมพัฒนาการมากกว่าการดูแลในเรื่องทั่วไปที่เป็นการดูแลขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กในช่วงวัยดังกล่าวที่ต้องใช้เวลาในการดูแลมากกว่า

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการดูแลบุตรของมารดากับลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร โดยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple regression) ทั้ง 2 แบบจำลอง สรุปได้ว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อระยะเวลาในการดูแลบุตรของมารดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 ได้แก่ การศึกษาของมารดา สถานภาพสมรสของมารดา จำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดา รายได้ของครอบครัว ลำดับที่ของบุตร และผู้ดูแลบุตร

ผลจากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระยะเวลาในการดูแลบุตรของมารดา ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุทั้ง 2 แบบจำลองนั้น อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับระยะเวลาในการดูแลบุตรไม่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุในแบบจำลองที่ 1 ที่เป็นการนำตัวแปรการศึกษาของมารดาเข้าในสมการ และแบบจำลองที่ 2 ที่นำตัวแปรรายได้ของครอบครัวเข้าในสมการการศึกษา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการดูแลบุตร กับลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร

การวิเคราะห์ในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการดูแลบุตรของมารดาเมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนการดูแลบุตรด้านร่างกายและการดูแลเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมกับลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร โดยใช้การวิเคราะห์แบบตารางไขว้ (Crosstabulation) และการวิเคราะห์ Multinomial logit regression ในการศึกษาได้แบ่งลักษณะการดูแลบุตรของมารดาออกเป็น 3 ลักษณะดังนี้

1. เน้นการดูแลบุตรด้านร่างกาย
2. เน้นการดูแลบุตรเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม
3. เน้นการดูแลบุตรทั้ง 2 ด้านเท่ากัน

จากการศึกษาขั้นต้นพบว่ากว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 56.4 ของมารดาที่เป็นตัวอย่างมีลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลด้านร่างกาย อีกร้อยละ 32.0 มีลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านคือให้ความสำคัญกับการดูแลด้านร่างกายและส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมให้กับบุตรเท่ากัน สำหรับมารดาที่เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมีเพียงร้อยละ 11.6 ของมารดาที่เป็นตัวอย่างทั้งหมดดังข้อมูลที่แสดงไว้ในตารางที่ 3 และเพื่อที่จะพิจารณาว่าปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร ปัจจัยใดบ้างที่มีส่วนในการกำหนดลักษณะการดูแลบุตรของมารดา ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการดูแลบุตรของมารดากับลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการดูแลบุตรของมารดากับลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร โดยใช้การวิเคราะห์แบบตารางไขว้

1. อายุของมารดา

การศึกษาในส่วนนี้จัดกลุ่มอายุของมารดาเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ มารดาอายุต่ำกว่า 25 ปี มารดาอายุ 25 – 29 ปี มารดาอายุ 30 – 34 ปี มารดาอายุ 35 – 39 ปี และมารดาอายุ 40 ปีขึ้นไป และเมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการดูแลบุตรกับอายุของมารดา (ตารางที่ 8)

พบว่า มารดาที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปีจะมีสัดส่วนการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลด้านร่างกายมากที่สุด คือ ร้อยละ 90.0 รองลงมาคือ มารดาที่มีอายุ 25 – 29 ปี ร้อยละ 65.2 มารดาอายุ 30 – 34 ปี ร้อยละ 56.9 มารดาอายุ 35 – 39 ปี ร้อยละ 51.6 และมารดาที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป ร้อยละ 37.1

ในทางตรงกันข้าม ยิ่งมารดาที่มีอายุมากขึ้นเท่าใดก็จะยิ่งให้ความสำคัญกับการดูแลที่เน้นการดูแลเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมกับบุตรเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น ดังจะเห็นได้จากร้อยละการดูแลเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 19.3 ในมารดาที่มีอายุ 25 - 29 ปี เป็นร้อยละ 41.4 ในมารดาที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป ส่วนรูปแบบความสัมพันธ์ที่พบในลักษณะที่เน้นการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านนั้น พบว่ามารดาที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไปจะมีลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านสูงที่สุดคือ ร้อยละ 21.4 รองลงไปที่คือ มารดาที่มีอายุ 25 – 29 ปี ร้อยละ 15.6 มารดาอายุ 30 – 34 ปี ร้อยละ 13.1 มารดาอายุต่ำกว่า 25 ปี ร้อยละ 10.0 และมารดาอายุ 35 – 39 ปี ร้อยละ 8.2 ตามลำดับ ทั้งนี้ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า มารดาที่มีอายุมากจะให้การดูแลบุตรเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่ามารดาที่มีอายุน้อย ทั้งนี้เพราะ มารดาอายุมากจะมีความพร้อม ความรู้ ความเข้าใจในการดูแลบุตร

ตารางที่ 8 ร้อยละของมารดาตามลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย จำแนกตามอายุของมารดา

อายุของมารดา	ลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย			รวม (จำนวน)
	เน้นการดูแลเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา	เน้นการดูแลด้านร่างกาย	เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านเท่ากัน	
	อารมณ์ สังคม			
ต่ำกว่า 25 ปี	-	90.0	10.0	100.0 (20)
25 – 29 ปี	19.3	65.2	15.6	100.0 (135)
30 – 34 ปี	30.1	56.9	13.1	100.0 (153)
35 – 39 ปี	40.2	51.6	8.2	100.0 (122)
40 ปีขึ้นไป	41.4	37.1	21.4	100.0 (70)
รวม	30.0	56.4	13.6	100.0 (500)

$\chi^2 = 35.76$ P-value = .000

2. การศึกษาของมารดา

การศึกษาเป็นปัจจัยที่กำหนดลักษณะการดูแลบุตรของมารดาที่สำคัญประการหนึ่ง เพราะการศึกษาทำให้บุคคลเกิดความรู้ ความเข้าใจและพร้อมที่จะปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมในแต่ละยุคสมัย รวมทั้งทำให้บุคคลมีความแตกต่างกันทั้งความคิด ค่านิยม อันส่งผลถึงพฤติกรรมที่แสดงออกในเรื่องต่างๆ ดังนั้น ผลของการศึกษาของมารดาที่แตกต่างกันน่าจะทำให้มารดาเน้นการดูแลบุตรที่แตกต่างกันด้วย มีงานวิจัยหลายชิ้นที่พบว่ามารดาที่มีการศึกษาสูงจะเน้นลักษณะการดูแลบุตรเพื่อกระตุ้นพัฒนาการการเรียนรู้อันเป็นการช่วยเสริมสร้างหรือปูพื้นฐานทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมให้แก่บุตรมากกว่ามารดาที่มีการศึกษาดำกว่า (Leibowitz, 1974: 111 – 131; Hill and Stafford, 1980: 219 – 239; Hanushek, 1992: 84 – 117)

ผลการศึกษาในครั้งนี้ได้ยืนยันข้อค้นพบที่ผ่านมากล่าวคือ การศึกษาของมารดาแปรผันตามลักษณะการดูแลบุตร จากตารางที่ 9 พบว่า มารดาที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าจะมีลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลด้านร่างกายน้อยที่สุด (ร้อยละ 7.5) ถัดมาเป็นร้อยละ 62.6 ในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา – อนุปริญญา และร้อยละ 98.3 ในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า

ในทางตรงกันข้าม ยิ่งมารดาที่มีการศึกษาสูงเท่าใดก็ยังมีลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม มากขึ้นเท่านั้น ดังเห็นได้จากร้อยละของลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.8 ในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า เป็นร้อยละ 73.1 ในกลุ่มมารดาที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบความสัมพันธ์ที่พบในลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้าน กล่าวคือ มารดาที่มีการศึกษาสูงจะมีลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านมากกว่ามารดาที่มีการศึกษาดำกว่า

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษามารดา กับลักษณะการดูแลบุตร ด้วยค่า χ^2 พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 และเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า มารดาที่มีการศึกษาสูงจะเน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่ามารดาที่มีการศึกษาดำกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการทางการศึกษาได้หล่อหลอมให้มารดาเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีความคิดที่กว้างขวาง และเปิดรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งทำให้มารดาเป็นผู้มีกระบวนการทางความคิดที่เป็นระบบตามหลักของเหตุและผลซึ่งทำให้ระบบของการพิจารณาไตร่ตรองถึงผลได้ผลเสียเป็นไปอย่างรอบคอบมีความน่าเชื่อถือจึงส่งผลให้มารดาที่มีลักษณะการดูแลบุตรแตกต่างกันได้โดยมารดาที่ได้รับการศึกษาสูงจะมีลักษณะการดูแล

ตารางที่ 9 ร้อยละของมารดาตามลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย จำแนกตามการศึกษามารดา

การศึกษามารดา	ลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย			รวม (จำนวน)
	เน้นการดูแลเพื่อ พัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม	เน้นการดูแล ด้านร่างกาย	เน้นการดูแล ทั้ง 2 ด้านเท่ากัน	
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	0.8*	98.3	0.8*	100.0 (120)
มัธยมศึกษา - อนุปริญญา	20.7	62.6	16.7	100.0 (246)
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	73.1	7.5	19.4	100.0 (134)
รวม	30.0	56.4	13.6	100.0 (500)

$\chi^2 = 239.57$ P-value = .000

* กลุ่มตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

แตกต่างไปจากมารดาที่มีการศึกษาดำที่ ยังคงมีลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของบุตรเพราะต้องการให้บุตรมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง

3. สถานภาพสมรสของมารดา

สถานภาพสมรสของมารดาน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อลักษณะการดูแลบุตรของมารดาในแง่ของการจัดกิจกรรม การจัดสรรทรัพยากร และเวลาในการดูแลบุตร ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัยของมารดา และสถานภาพสมรสของมารดาไว้ว่า มารดาที่สมรสและอยู่กับคู่สมรสจะเน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่ามารดาที่เป็นหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่กับคู่สมรส ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงลักษณะการดูแลบุตรของมารดาจากข้อมูลในตารางที่ 10 พบว่า มารดาที่สมรสและอยู่กับคู่สมรสมีสัดส่วนของผู้ที่มีการดูแลด้านร่างกายในสัดส่วนที่สูงกว่ามารดาที่เป็นหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่กับคู่สมรส กล่าวคือ มารดาที่สมรสอยู่กับคู่สมรสมีการดูแลที่เน้นการดูแลด้านร่างกายร้อยละ 56.6 ส่วนมารดาที่เป็นหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่กับคู่สมรสจะมีการดูแลที่เน้นการดูแลด้านร่างกายร้อยละ 54.8

สำหรับลักษณะการดูแลบุตรของมารดาที่เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม พบว่า มารดาที่สมรสและอยู่กับคู่สมรสมีสัดส่วนของผู้ที่มีการดูแลที่เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่ามารดาที่เป็นหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่ คือ มารดาที่สมรส ร้อยละ 30.6 จะเน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทาง

ตารางที่ 10 ร้อยละของมารดาตามลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย จำแนกตามสถานภาพสมรสของมารดา

สถานภาพสมรส ของมารดา	ลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย			รวม (จำนวน)
	เน้นการดูแลเพื่อ พัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม	เน้นการดูแล ด้านร่างกาย	เน้นการดูแล ทั้ง 2 ด้านเท่ากัน	
สมรส คู่อยู่ด้วยกัน	30.6	56.6	12.9	100.0 (458)
หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่	23.8	54.8	21.4	100.0 (42)
รวม	30.0	56.4	13.6	100.0 (500)

$\chi^2 = 2.67$ P-value = .263

สติปัญญา อารมณ์ สังคม ส่วนมารดาที่เป็นหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่จะเน้นการดูแลเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม ร้อยละ 23.8

ในทางตรงกันข้าม เมื่อพิจารณาในกลุ่มมารดาที่เน้นการดูแลบุตรทั้ง 2 ด้านเท่ากัน ซึ่งถือได้ว่าเป็นลักษณะของการดูแลที่ให้ความสำคัญทั้งในแง่ของความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย และระบบพัฒนาการทางความคิด การแสดงออก และการควบคุมอารมณ์ พบว่า เป็นกลุ่มมารดาที่เป็นหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่กับคู่สมรส ถึงร้อยละ 21.4 ส่วนมารดาที่สมรสมีเพียงร้อยละ 12.9 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมารดาในกลุ่มดังกล่าวอาจจะมีความรับผิดชอบมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานอันเป็นสิ่งที่จะทำให้ครอบครัวสามารถอยู่รอดได้ จึงส่งผลให้มารดาแสดงออกในเรื่องของพฤติกรรมดูแลที่เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่างๆ ให้บุตรของตนเพื่อที่จะสามารถช่วยเหลือตนเองได้มากกว่าการที่จะคอยให้มารดาเป็นผู้ทำให้

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า มารดาที่สมรสและอยู่กับคู่สมรสมีลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่ามารดาที่เป็นหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่กับคู่สมรส ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 การที่สถานภาพสมรสของมารดากับลักษณะการดูแลบุตรของมารดาไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ อาจจะเป็นเนื่องมาจากลักษณะการดูแลบุตรของมารดาขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นนอกเหนือจากปัจจัยเรื่องสถานภาพสมรสของมารดา

4. การมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ

จากผลการศึกษาที่ผ่านมาหลายงานวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจของมารดา ซึ่งพิจารณาจากสถานภาพการทำงานในเชิงเศรษฐกิจและสถานที่ทำงานนั้นมีผลทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างการทำงานของมารดาและบทบาทในการดูแลบุตร โดยที่กลุ่มมารดาที่ไม่ได้ทำงานในเชิงเศรษฐกิจหรือมารดาที่ประกอบอาชีพอยู่ที่บ้านหรือเป็นเจ้าของธุรกิจส่วนตัวมีโอกาสดูแลบุตรสูงกว่ามารดาที่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจและต้องประกอบอาชีพนอกบ้าน ในทางกลับกันมีบางการศึกษาที่พบว่า มารดาที่ไม่มีส่วนร่วมในการทำงานเชิงเศรษฐกิจมีเวลากับบุตรทั้งในเรื่องของการจัดสรรเวลาและลักษณะของกิจกรรมที่ทำให้การดูแลต่อบุตรน้อยกว่า มารดาที่มีส่วนร่วมในการทำงานเชิงเศรษฐกิจ ดังนั้นเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพการทำงานกับลักษณะการดูแลบุตรของมารดาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ในการศึกษาครั้งนี้จึงได้แบ่งสถานภาพการทำงานของมารดาออกเป็น 3 ประเภทคือ 1.) มารดาที่ไม่ได้ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ 2.) มารดาที่ทำงานอยู่บ้าน และ 3.) มารดาที่ทำงานนอกบ้าน

ผลการศึกษา (ตารางที่ 11) พบว่า มารดาที่ทำงานอยู่บ้านจะมีร้อยละลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลด้านร่างกายมากกว่ามารดาที่ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจ และมารดาที่ทำงานนอกบ้านคิดเป็นร้อยละ 67.6, ร้อยละ 62.8 และร้อยละ 50.0 ตามลำดับ ในทางกลับกันพบว่ามารดาที่ทำงานนอกบ้านจะมีร้อยละลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่ามารดาที่ทำงานอยู่บ้าน และมารดาที่ไม่ได้ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ คิดเป็นร้อยละ 38.4, ร้อยละ 25.0 และร้อยละ 17.3 ตามลำดับ ส่วนรูปแบบความ

ตารางที่ 11 ร้อยละของมารดาตามลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย จำแนกตามการมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ

การมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ	ลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย			รวม (จำนวน)
	เน้นการดูแลเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา	เน้นการดูแลด้านร่างกาย	เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านเท่ากัน	
	อารมณ์ สังคม			
ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจ	17.3	62.8	19.9	100.0 (156)
ทำงานอยู่บ้าน	25.0	67.6	7.4	100.0 (68)
ทำงานนอกบ้าน	38.4	50.0	11.6	100.0 (276)
รวม	30.0	56.4	13.6	100.0 (500)

$$\chi^2 = 27.39$$

$$P\text{-value} = .000$$

สัมพันธที่พบในการดูแลบุตรของมารดาที่เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านกลับพบว่า มารดาที่ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจจะมีลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านมากที่สุด ร้อยละ 19.9 รองลงมาคือมารดาที่ทำงานนอกบ้าน ร้อยละ 11.6 และมารดาที่ทำงานอยู่ในบ้าน ร้อยละ 7.4

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสรุปได้ว่า มารดาที่ทำงานนอกบ้านมีลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่ามารดาที่ทำงานอยู่ในบ้านและมารดาที่ไม่ได้ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ และเมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพการทำงานของมารดากับลักษณะการดูแลบุตรของมารดาด้วยค่า χ^2 พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 และเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า มารดาที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจจะให้การดูแลบุตรที่เน้นการดูแลเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่ามารดาที่ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพราะหน้าที่ความรับผิดชอบของมารดาระหว่างหน้าที่ในการดูแลบุตรกับหน้าที่ในการทำงานนั้นมักจะเดินสวนทางกัน จึงทำให้มารดาในกลุ่มดังกล่าวให้ความสำคัญกับการดูแลที่เป็นการดูแลส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมให้กับบุตร เพื่อที่จะให้บุตรของตนสามารถช่วยเหลือตนเองและอยู่ในสังคมได้ รวมทั้งการที่มารดาเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานเชิงเศรษฐกิจนั้นเป็นสิ่งที่ช่วยให้มารดามีทัศนคติที่กว้างขวางเปิดรับสื่อต่างๆ การเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคม และวิวัฒนาการความก้าวหน้า ซึ่งเป็นสิ่งผลักดันให้กลุ่มมารดาให้การสนับสนุนบุตรมากยิ่งขึ้น

5. อาชีพของมารดา

เมื่อพิจารณาลักษณะการดูแลบุตรของมารดาตามอาชีพของมารดา (ตารางที่ 12) พบว่า อาชีพของมารดาเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ลักษณะการดูแลบุตรของมารดาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 โดยที่มารดาที่ประกอบช่าง ผู้ปฏิบัติการในกระบวนการผลิต คมนาคมขนส่งและกรรมกรจะมีลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลด้านร่างกายมากกว่ามารดาที่ประกอบอาชีพที่ใช้วิชาชีพ วิชาการ มารดาที่ประกอบกิจการส่วนตัวหรือค้าขาย มารดาที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ และมารดาที่ประกอบอาชีพบริหาร ชุกรการ เสมียน คิดเป็นร้อยละ 92.3, ร้อยละ 71.0, ร้อยละ 62.9, ร้อยละ 62.8 และร้อยละ 20.6 ตามลำดับ

ในทางกลับกัน พบว่ากลุ่มมารดาที่ประกอบอาชีพช่าง ผู้ปฏิบัติการในกระบวนการผลิต คมนาคมขนส่งและกรรมกรมีร้อยละลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม ในสัดส่วนที่ต่ำกว่ามารดาที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ มารดาที่ประกอบอาชีพที่ใช้วิชาชีพ วิชาการ มารดาที่ประกอบกิจการส่วนตัวหรือค้าขาย และมารดาที่ประกอบอาชีพบริหาร ชุกรการ เสมียน คิดเป็นร้อยละ 3.8, ร้อยละ 17.3, ร้อยละ 23.2, ร้อยละ 24.7

และร้อยละ 64.3 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบความสัมพันธ์ที่พบในลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้าน กล่าวคือมารดาที่ประกอบอาชีพช่าง ผู้ปฏิบัติการในกระบวนการผลิตคมนาคมขนส่งและกรรมกรจะมีการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านต่ำกว่ามารดาที่ประกอบอาชีพวิชาชีพ วิชาการ มารดาที่ประกอบกิจการส่วนตัวหรือค้าขาย มารดาที่ประกอบอาชีพบริหารธุรกิจการ เสนิยนและมารดาที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ

ตารางที่ 12 ร้อยละของมารดาตามลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย จำแนกตามอาชีพของมารดา

อาชีพของมารดา	ลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย			รวม (จำนวน)
	เน้นการดูแลเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม	เน้นการดูแลด้านร่างกาย	เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านเท่ากัน	
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	17.3	62.8	19.9	100.0 (156)
วิชาชีพ วิชาการ	23.2	71.0	5.8*	100.0 (69)
บริหาร ธุรกิจการ เสนิยน	64.3	20.6	15.1	100.0 (126)
กิจการส่วนตัว ค้าขาย	24.7	62.9	12.4	100.0 (97)
ช่าง ๆ	3.8*	92.3	3.8*	100.0 (52)
รวม	30.0	56.4	13.6	100.0 (500)

$\chi^2 = 128.06$ P-value = .000

* กลุ่มตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

ผลการวิเคราะห์ข้างต้นสรุปได้ว่า อาชีพของมารดามีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการดูแลบุตรของมารดาโดยมีทิศทางความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า มารดาที่ประกอบอาชีพบริหาร ธุรกิจการ เสนิยน จะมีลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่ามารดาที่ประกอบอาชีพอื่น และมารดาที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ ทั้งนี้เพราะการที่จะทำงานในกลุ่มดังกล่าวนี้โดยลักษณะของงานที่ทำจะเป็นกลุ่มงานที่ต้องมีการอบรมจัดระบบการทำงาน การจัดระบบความคิด การสร้างมนุษยสัมพันธ์ในหน่วยงานและอื่นๆ รวมทั้งผู้ที่อยู่ในระบบงานนั้นต้องมีการตื่นตัว และพัฒนาอยู่ตลอดเวลาจึงทำให้มารดาที่มีพฤติกรรมการดูแลที่ให้ความสำคัญกับพัฒนาการทางสติปัญญา กระบวนการทางความคิด และการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ ส่วนมารดาที่ไม่ได้ประกอบอาชีพมีลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมน้อยกว่ามารดาที่ประกอบ

อาชีพบริหาร ธุรการ เสมียนซึ่งใกล้เคียงกับมารดาที่ประกอบกิจการส่วนตัวหรือค้าขายและมารดาที่ประกอบอาชีพวิชาชีพ วิชาการ ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากมารดาในกลุ่มดังกล่าวมีเวลาให้กับบุตรมากกว่าเป็นผลให้สามารถจัดการดูแลบุตรได้อย่างทั่วถึงและครอบคลุม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความต้องการพื้นฐานของเด็ก

6. จำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดา

การศึกษาครั้งนี้แบ่งจำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดาออกเป็น 4 กลุ่มได้แก่ มารดาที่ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจ มารดาที่มีชั่วโมงการทำงานต่ำกว่า 40 ชั่วโมง มารดาที่มีชั่วโมงการทำงาน 40 – 49 ชั่วโมง และมารดาที่มีชั่วโมงการทำงาน 50 ชั่วโมงและมากกว่า เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างชั่วโมงการทำงานของมารดากับลักษณะการดูแลบุตรของมารดา (ตารางที่ 13) พบว่า มารดาที่มีชั่วโมงการทำงาน 50 ชั่วโมงและมากกว่าจะมีลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลด้านร่างกายมากที่สุด ร้อยละ 72.7 รองลงมาคือ มารดาที่ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจและมารดาที่มีชั่วโมงการทำงานต่ำกว่า 40 ชั่วโมง ร้อยละ 62.8 และร้อยละ 52.5 ตามลำดับ สำหรับมารดาที่มีชั่วโมงการทำงาน 40 – 49 ชั่วโมง พบว่ามีสัดส่วนลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลด้านร่างกายต่ำสุด คิดเป็นร้อยละ 38.3 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่แตกต่างจากมารดาในกลุ่มอื่นๆ อย่างชัดเจน ในทำนองเดียวกัน มารดาที่มีชั่วโมงการทำงาน 40 – 49 ชั่วโมงนี้จะเน้นการดูแลเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.9 รองลงมาคือ มารดาที่มีชั่วโมงการทำงานต่ำกว่า 40 ชั่วโมงและมารดาที่มีชั่วโมงการทำงาน 50 ชั่วโมงและมากกว่า ร้อยละ 41.6 และร้อยละ 18.2 ตามลำดับ ส่วนมารดาที่ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจจะเน้นการดูแลบุตรเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมต่ำสุด ร้อยละ 17.3

ในทางกลับกัน พบว่ากลุ่มมารดาที่ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจมีร้อยละลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านในสัดส่วนที่สูงกว่ามารดาที่มีชั่วโมงการทำงาน 40 – 49 ชั่วโมง มารดาที่มีชั่วโมงการทำงาน 50 ชั่วโมงและมากกว่า และมารดาที่มีชั่วโมงการทำงานต่ำกว่า 40 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 19.9, ร้อยละ 15.8, ร้อยละ 9.1 และร้อยละ 5.9 ตามลำดับ

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ด้วยค่า χ^2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างชั่วโมงการทำงานของมารดากับลักษณะการดูแลบุตรของมารดามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 แต่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า มารดาที่มีชั่วโมงการทำงานมากมีแนวโน้มที่จะให้การดูแลบุตรที่เน้นการดูแลเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมสูงกว่ามารดาที่มีชั่วโมงการทำงานน้อยกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ มารดาที่มีชั่วโมงการทำงานสูงคือทำงานตั้งแต่ 50 ชั่วโมงต่อสัปดาห์นั้นส่วนใหญ่มักจะเป็นกลุ่มที่เป็นเจ้าของธุรกิจส่วนตัวจึงทำให้มีเวลาที่ดูแลบุตรของตนในเรื่องของการดูแล

ตารางที่ 13 ร้อยละของมารดาตามลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย จำแนกตามจำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดา

จำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดา	ลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย			รวม (จำนวน)
	เน้นการดูแลเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม	เน้นการดูแลด้านร่างกาย	เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านเท่ากัน	
ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจ	17.3	62.8	19.9	100.0 (156)
ต่ำกว่า 40 ชั่วโมง	41.6	52.5	5.9	100.0 (101)
40 – 49 ชั่วโมง	45.9	38.3	15.8	100.0 (133)
50 ชั่วโมงและมากกว่า	18.2	72.7	9.1	100.0 (110)
รวม	30.0	56.4	13.6	100.0 (500)

$\chi^2 = 54.46$ P-value = .000

เรื่องของการต้องการพื้นฐานเป็นหลัก เช่น เรื่องของอาหารการกินเพื่อให้บุตรมีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์แข็งแรง เป็นต้น นอกจากนี้ จากการสอบถามกลุ่มมารดาที่เป็นตัวอย่างของการศึกษาพบว่ามารดาโดยส่วนใหญ่จะเห็นว่าการที่บุตรของตนมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์แล้วก็จะส่งผลให้บุตรมีพัฒนาการทางความคิด สติปัญญา อารมณ์หรือสังคมที่ดีตามมา

7. จำนวนสมาชิกผู้ใหญ่ในครัวเรือน

เมื่อพิจารณาลักษณะการดูแลบุตรของมารดาตามจำนวนสมาชิกผู้ใหญ่ที่อยู่ในครัวเรือน (ตารางที่ 14) พบว่า จำนวนสมาชิกผู้ใหญ่ในครัวเรือนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ลักษณะการดูแลบุตรของมารดาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 โดยที่มารดาที่อยู่ในครัวเรือนที่ไม่มีสมาชิกผู้ใหญ่ในครัวเรือนเดียวกันมีลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลด้านร่างกายมากกว่ามารดาที่อยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกผู้ใหญ่ในครัวเรือนเดียวกัน 3 คนขึ้นไป และมีสมาชิกผู้ใหญ่ในครัวเรือนเดียวกัน 1 – 2 คน คิดเป็นร้อยละ 64.1, ร้อยละ 50.6 และร้อยละ 46.3 ตามลำดับ ส่วนรูปแบบความสัมพันธ์ที่พบในลักษณะการดูแลบุตรของมารดาที่เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้าน พบว่าตัวแปรจำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือนไม่ได้ทำให้มารดามีลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านแตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นกลุ่มมารดาที่มีสมาชิกผู้ใหญ่ในครัวเรือนเดียวกัน 1 – 2 คน มีสมาชิกผู้ใหญ่ในครัวเรือนเดียวกัน 3 คนขึ้นไป และไม่มีสมาชิกผู้ใหญ่คนอื่นเลย คิดเป็นร้อยละ 13.4, ร้อยละ 13.5 และร้อยละ 13.7 ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ามารดาที่อยู่ในครัวเรือนที่มี

สมาชิกผู้ใหญ่คนอื่นในครัวเรือนเดียวกันไม่ใช่ว่าจะไม่เน้นการดูแลบุตรทางด้านร่างกายแต่จะให้ความสำคัญกับการดูแลบุคลักษณะดังกล่าวนี้มากกว่าเท่านั้น

ในทางกลับกัน พบว่ามารดาที่อยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกผู้ใหญ่ในครัวเรือนเดียวกัน 1 – 2 คนนี้มีร้อยละลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมในสัดส่วนที่สูงกว่ามารดาที่อยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกผู้ใหญ่ในครัวเรือนเดียวกัน 3 คนขึ้นไป และไม่มีสมาชิกผู้ใหญ่คนอื่นเลย คิดเป็นร้อยละ 40.3, ร้อยละ 36.0 และร้อยละ 22.1 ตามลำดับ

ตารางที่ 14 ร้อยละของมารดาตามลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย จำแนกตามจำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือน

จำนวนสมาชิกผู้ใหญ่ในครัวเรือน	ลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย			รวม (จำนวน)
	เน้นการดูแลเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม	เน้นการดูแลด้านร่างกาย	เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านเท่ากัน	
ไม่มีสมาชิกอื่น	22.1	64.1	13.7	100.0 (262)
มี 1 – 2 คน	40.3	46.3	13.4	100.0 (149)
มี 3 คนขึ้นไป	36.0	50.6	13.5	100.0 (89)
รวม	30.0	56.4	13.6	100.0 (500)

$\chi^2 = 17.69$ P-value = .001

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า จำนวนสมาชิกผู้ใหญ่ในครัวเรือนเดียวกันกับมารดา มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมดูแลที่มารดาให้กับบุตร โดยมีทิศทางของความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า มารดาที่มีสมาชิกผู้ใหญ่ในครัวเรือนเดียวกันจะมีลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่ามารดาที่ไม่มีสมาชิกผู้ใหญ่ในครัวเรือนเดียวกัน ทั้งนี้เป็นเพราะ ผู้ใหญ่ที่เป็นสมาชิกในครัวเรือนเดียวกันกับมารดานั้นสามารถช่วยแบ่งเบาภาระการดูแลบุตรของมารดา อีกทั้งยังเป็นผู้ที่มารดาให้ความไว้วางใจว่าจะดูแลบุตรของตนได้ดีจึงทำให้มารดาสามารถที่จะจัดหากิจกรรมอื่นอันเป็นการเสริมทักษะด้านต่างๆ ให้กับบุตรของตนเพิ่มมากขึ้นด้วย

8. รายได้ของครอบครัว

รายได้ของครอบครัวนับได้ว่าเป็นดัชนีหนึ่งที่ใช้วัดฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนทั้งในเรื่องของมาตรฐานการดำรงชีวิต ฐานะความเป็นอยู่ของบุคคลในครัวเรือน รวมทั้งยังมีส่วนสำคัญในการกำหนดรูปแบบหรือพฤติกรรมในเรื่องการดูแลบุตรของมารดาอีกด้วย ดังนั้นความแตกต่างของรายได้จึงน่าจะส่งผลต่อลักษณะการดูแลที่มารดามีให้กับบุตรในทิศทางที่แตกต่างกันด้วย ข้อค้นพบจากผลงานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่า ลักษณะการดูแลบุตรของมารดาจะแปรผกผันกับรายได้ของครอบครัว กล่าวคือ ยิ่งมีรายได้ของครอบครัวสูงขึ้นเท่าใดลักษณะการดูแลของมารดาจะเน้นการดูแลด้านร่างกายลดน้อยลงเท่านั้น หรืออีกนัยหนึ่งมารดาจะให้ความสำคัญกับการดูแลบุตรที่เน้นพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมเพิ่มมากขึ้น (Presser, 1989: 523 – 543; Folbre, 1997; Capizzano and Adams, 1999)

การศึกษาครั้งนี้แบ่งรายได้ของครอบครัวซึ่งมาจากผลรวมของรายได้ที่เกิดจากการทำงานทั้งงานประจำและรายได้เสริมของบิดามารดาในแต่ละเดือนออกเป็น 7 กลุ่มดังนี้คือ 1.) มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 7,500 บาท 2.) มีรายได้ต่อเดือน 7,501 – 15,000 บาท และ 3.) มีรายได้ต่อเดือน 15,001 – 22,500 บาท 4.) มีรายได้ต่อเดือน 22,501 – 30,000 บาท 5.) มีรายได้ต่อเดือน 30,001 – 37,500 บาท 6.) มีรายได้ต่อเดือน 37,501 – 45,000 บาท และ 7.) มีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 45,001 บาทขึ้นไป ผลการศึกษา (ตารางที่ 15) พบว่าครอบครัวที่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่าหรือเท่ากับ 7,500 บาทจะมีสัดส่วนลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลด้านร่างกายมากที่สุด คือ ร้อยละ 91.5 รองลงมาคือ ครอบครัวที่มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 7,501 – 15,000 บาท ร้อยละ 85.6 ครอบครัวที่มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 15,001 – 22,500 บาท ร้อยละ 54.7 ครอบครัวที่มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 22,501 – 30,000 บาท ร้อยละ 43.3 ครอบครัวที่มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 30,001 – 37,500 บาท ร้อยละ 23.3 ครอบครัวที่มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 37,501 – 45,000 บาท ร้อยละ 13.8 และครอบครัวที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 45,000 บาท ร้อยละ 12.3

ในทางตรงกันข้าม ยิ่งครอบครัวมีรายได้สูงขึ้นเท่าใดก็จะมีลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น ดังจะเห็นได้จากร้อยละลักษณะการดูแลบุตรเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 2.4 ในครอบครัวที่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่าหรือเท่ากับ 7,500 บาท เป็นร้อยละ 75.9 ในครอบครัวที่มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 37,501 – 45,000 บาท

ตารางที่ 15 ร้อยละของมารดาตามลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย จำแนกตามรายได้ของครอบครัว

รายได้ของครอบครัว	ลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย			รวม (จำนวน)
	เน้นการดูแลเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม	เน้นการดูแลด้านร่างกาย	เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านเท่ากัน	
≤ 7,500 บาท	2.4*	91.5	6.1	100.0 (82)
7,500 – 14,999 บาท	6.8	85.6	7.6	100.0 (132)
15,000 – 22,499 บาท	22.1	54.7	23.3	100.0 (86)
22,500 – 29,999 บาท	43.3	43.3	13.3	100.0 (60)
30,000 – 37,499 บาท	50.0	23.3	26.7	100.0 (30)
37,500 – 44,499 บาท	75.9	13.8	10.3*	100.0 (29)
> 45,000 บาท	70.4	12.3	17.3	100.0 (81)
รวม	30.0	56.4	13.6	100.0 (500)

$\chi^2 = 218.43$ P-value = .000

* กลุ่มตัวอย่างน้อยกว่า 5 ราย

สำหรับรูปแบบความสัมพันธ์ที่พบในลักษณะการดูแลบุตรของมารดาที่เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านนั้น พบว่า มารดาที่มีรายได้ของครอบครัว 30,001 – 37,500 บาทต่อเดือนมีลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านสูงที่สุดคือ ร้อยละ 26.7 ในขณะที่มารดาที่มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 7,500 บาทต่อเดือนมีลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านน้อยกว่ากลุ่มอื่นเพียง ร้อยละ 6.1 เท่านั้น

ผลการวิเคราะห์ข้างต้น สรุปได้ว่าครอบครัวที่มีรายได้สูงมีลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่าครอบครัวที่มีรายได้ต่ำกว่า ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 ทั้งนี้เพราะ ครอบครัวที่มีรายได้น้อยมีฐานะยากจนย่อมไม่สามารถที่จะลงทุนในกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นการช่วยเสริมสร้างทักษะและระดับพัฒนาการของบุตรนอกเหนือจากความต้องการพื้นฐานของเด็ก ส่งผลให้ไม่สามารถเน้นการดูแลเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมกับบุตรได้ ดังนั้นจึงเน้นการดูแลบุตรด้านร่างกายมากกว่าครอบครัวที่มีรายได้สูง

9. อายุของบุตร

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างอายุบุตรกับลักษณะการดูแลบุตรของมารดา (ตารางที่ 16) พบว่า มารดาที่มีบุตรอายุ 50 เดือนและสูงกว่าจะมีลักษณะของการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลด้านร่างกายมากที่สุด ร้อยละ 81.5 รองลงมาคือ มารดาที่มีบุตรอายุระหว่าง 40 – 49 เดือน และบุตรที่มีอายุระหว่าง 30 – 39 เดือน ร้อยละ 48.7 และร้อยละ 30.6 ตามลำดับ ในทางตรงกันข้าม ยิ่งมารดามีบุตรที่อายุน้อยเท่าใดก็จะยิ่งให้ความสำคัญกับลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งจะเห็นได้จากร้อยละลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 10.3 ในมารดาที่มีบุตรอายุ 50 เดือนขึ้นไป เป็นร้อยละ 48.8 ในมารดาที่มีบุตรอายุระหว่าง 30 – 39 เดือน สอดคล้องกับรูปแบบความสัมพันธ์ที่พบในลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้าน กล่าวคือ มารดาที่มีบุตรอายุน้อยจะมีลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านสูงกว่ามารดาที่มีบุตรอายุมากกว่า

ตารางที่ 16 ร้อยละของมารดาตามลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย จำแนกตามอายุของบุตร

อายุของบุตร	ลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย			รวม (จำนวน)
	เน้นการดูแลเพื่อ	เน้นการดูแล	เน้นการดูแล	
	พัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม	ด้านร่างกาย	ทั้ง 2 ด้านเท่ากัน	
30 – 39 เดือน	48.8	30.6	20.7	100.0 (121)
40 – 49 เดือน	36.9	48.7	14.4	100.0 (195)
50 เดือนและสูงกว่า	10.3	81.5	8.2	100.0 (184)
รวม	30.0	56.4	13.6	100.0 (500)

$\chi^2 = 86.52$ P-value = .000

เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอายุบุตรกับลักษณะการดูแลบุตรของมารดาด้วยค่า χ^2 พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 แต่ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า มารดาที่มีบุตรอายุมากจะให้การดูแลบุตรที่เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่า มารดาที่มีบุตรอายุน้อยกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การเลี้ยงดูบุตรในสังคมไทยยังคงเน้นการดูแลที่เป็นการดูแลขั้นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการเจริญเติบโตของบุตร (โภชนาการ แคมมณี และคนอื่นๆ,

2534) จึงส่งผลให้พฤติกรรมการดูแลบุตรของมารดาเน้นหนักไปในการดูแลด้านร่างกายให้กับบุตรมากกว่าเน้นการดูแลเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม

10. ลำดับที่ของบุตร

ผลการศึกษาในงานวิจัยที่ผ่านมา ชี้ให้เห็นว่าลำดับที่ของบุตรเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบพฤติกรรมการดูแลบุตรของมารดา มารดาที่มีบุตรคนเดียวหรือบุตรคนสุดท้ายจะมีลักษณะการดูแลที่เน้นการส่งเสริมพัฒนาการให้กับบุตรมากกว่าบุตรในลำดับอื่น ดังนั้นเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการดูแลบุตรของมารดากับลำดับที่ของบุตรให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ในการศึกษาครั้งนี้จึงแบ่งลำดับที่ของบุตรออกเป็นบุตรคนเดียวหรือบุตรคนสุดท้ายของมารดา และบุตรลำดับอื่นของมารดา เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการดูแลบุตรของมารดากับลำดับที่ของบุตรแล้ว พบว่า บุตรลำดับอื่นของมารดามีสัดส่วนของลักษณะการดูแลบุตรของมารดาที่เน้นการดูแลด้านร่างกายมากกว่าบุตรคนเดียวหรือบุตรคนสุดท้ายของมารดา คือ บุตรลำดับอื่น ร้อยละ 62.9 มารดาจะเน้นการดูแลด้านร่างกาย ส่วนบุตรคนเดียวและบุตรคนสุดท้ายจะเน้นการดูแลด้านร่างกาย ร้อยละ 56.0 และร้อยละ 54.7 ตามลำดับ ส่วนรูปแบบความสัมพันธ์ที่พบในลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านนั้น พบว่า บุตรคนสุดท้ายจะได้รับการดูแลที่เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านในสัดส่วนที่ต่ำกว่าบุตรลำดับอื่นและบุตรคนเดียว

ตารางที่ 17 ร้อยละของมารดาตามลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย จำแนกตามลำดับที่ของบุตร

ลำดับที่ของบุตร	ลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย			รวม (จำนวน)
	เน้นการดูแลเพื่อ	เน้นการดูแล	เน้นการดูแล	
	พัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม	ด้านร่างกาย	ทั้ง 2 ด้านเท่ากัน	
บุตรคนเดียว	28.8	54.7	16.5	100.0 (212)
คนสุดท้าย	33.5	56.0	10.6	100.0 (218)
บุตรลำดับอื่น	22.9	62.9	14.3	100.0 (70)
รวม	30.0	56.4	13.6	100.0 (500)

$$\chi^2 = 5.65$$

$$P\text{-value} = .227$$

ในทางกลับกัน พบว่า บุตรคนสุดท้ายที่มีร้อยละลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมในสัดส่วนที่สูงกว่าบุตรคนโตและบุตรลำดับอื่น คิดเป็นร้อยละ 33.5, ร้อยละ 28.8 และร้อยละ 22.9 ตามลำดับ โดยจะเห็นได้ว่าสัดส่วนของลักษณะการดูแลบุตรของมารดาทั้ง 3 ลักษณะจะไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งผลการวิเคราะห์ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าบุตรคนโตของมารดาจะได้รับการดูแลที่เน้นการดูแลเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่าบุตรลำดับอื่น และผลดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 เมื่อทดสอบด้วยค่าไคสแควร์ (ตารางที่ 17)

11. ผู้ดูแลบุตร

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ดูแลบุตรของมารดา กับลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย (ตารางที่ 18) พบว่า ผู้ดูแลบุตรเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ลักษณะการดูแลบุตรของมารดาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 โดยที่มารดาที่ดูแลบุตรด้วยตนเองมีลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลด้านร่างกายมากกว่ามารดาที่ให้สามีหรือญาติอื่นและบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ ศูนย์หรือสถานรับเลี้ยงเด็กเป็นผู้ดูแลบุตรแทนตน คิดเป็นร้อยละ 68.4, ร้อยละ 54.1 และร้อยละ 34.8 ตามลำดับ สอดคล้องกับรูปแบบความสัมพันธ์ที่พบในลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้าน กล่าวคือ มารดาที่ดูแลบุตรด้วยตนเองจะมีการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านสูงกว่ามารดาที่ให้บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ ศูนย์หรือสถานรับเลี้ยงเด็กและสามีหรือญาติอื่นเป็นผู้ดูแล

ตารางที่ 18 ร้อยละของมารดาตามลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย จำแนกตามผู้ดูแลบุตร

ผู้ดูแลบุตร	ลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย			รวม	(จำนวน)
	เน้นการดูแลเพื่อ	เน้นการดูแล	เน้นการดูแล		
	พัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม	ด้านร่างกาย	ทั้ง 2 ด้านเท่ากัน		
มารดาดูแล	15.2	68.4	16.5	100.0	(237)
สามีหรือญาติอื่น	37.2	54.1	8.8	100.0	(148)
บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ/ศูนย์ หรือสถานรับเลี้ยงเด็ก	51.3	34.8	13.9	100.0	(115)
รวม	30.0	56.4	13.6	100.0	(500)

$\chi^2 = 56.89$ P-value = .000

ในทางกลับกัน พบว่า กลุ่มมารดาที่ให้บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ ศูนย์หรือสถานรับเลี้ยงเด็กเป็นผู้ดูแลบุตรมีร้อยละลักษณะการดูแลบุตรที่เน้นการดูแลเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมในสัดส่วนที่สูงกว่ามารดาที่ให้สามีหรือญาติอื่นดูแลและมารดาที่ดูแลบุตรด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 51.3, ร้อยละ 37.2 และร้อยละ 15.2 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ผู้ดูแลบุตรของมารดามีความสัมพันธ์ต่อลักษณะการดูแลที่มารดามีให้กับบุตร โดยมีทิศทางความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า มารดาที่ให้บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ ศูนย์หรือสถานรับเลี้ยงเด็กเป็นผู้ดูแลจะมีลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่ามารดาที่ดูแลบุตรด้วยตนเอง ทั้งนี้ เพราะ กลุ่มผู้ดูแลบุตร โดยเฉพาะกลุ่มผู้ดูแลที่เป็นบุคคลอื่น ศูนย์หรือสถานรับเลี้ยงเด็กจะเป็นกลุ่มผู้ดูแลที่ให้บริการด้านการดูแลเพื่อเป็นการปูพื้นฐานให้เด็กก่อนถึงวัยเข้าโรงเรียน และยังเป็นกลุ่มที่มีความพร้อมในการจัดสรรทรัพยากรเทคนิคการเรียนการสอนรวมทั้งมีความเข้าใจในระบบพัฒนาการของเด็กมากกว่าจึงทำให้มีลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่าการดูแลด้านร่างกาย

4.2 การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบของลักษณะการดูแลบุตรของมารดากับลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร โดยใช้การวิเคราะห์ **Multinomial logit regression**

การศึกษาในส่วนนี้มุ่งพิจารณาว่าการกำหนดลักษณะการดูแลบุตรก่อนปฐมวัยของมารดาในเขตกรุงเทพมหานครนั้นมีความแตกต่างตามลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาอย่างไร และปัจจัยใดจะเป็นตัวกำหนดลักษณะการดูแลบุตรที่สำคัญโดยใช้วิธีการทางสถิติที่เรียกว่า การวิเคราะห์ Multinomial logit regression ซึ่งเป็นการวิเคราะห์การแปรผันหลายทาง (Multivariate Analysis) อีกวิธีการหนึ่งที่ใช้ทดสอบและหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีมาตรวัดระดับนามมาตรา (Categorical variables) กับตัวแปรอิสระหลายตัว ผลที่ได้จากการวิเคราะห์จะบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระในเชิงเปรียบเทียบว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามในทิศทางใดเมื่อเปรียบเทียบกับตัวแปรที่เป็นกลุ่มอ้างอิง (Reference category) ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดลักษณะการดูแลบุตรของมารดา (ตัวแปรตาม) ออกเป็น 3 กลุ่มคือ เน้นการดูแลด้านร่างกาย เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม และเน้นการดูแลทั้ง 2 ด้าน และกำหนดให้ลักษณะการดูแลในกลุ่มแรกหรือการดูแลที่เน้นการดูแลด้านร่างกายเป็นกลุ่มอ้างอิง หากตัวแปรใดมีมาตรวัดระดับกลุ่ม (Nominal scale) หรือระดับจัดอันดับ (Ordinal scale) กลุ่มอ้างอิงจะกำหนดให้

สอดคล้องกับสมมติฐานการศึกษา ซึ่งจะปรากฏสัญลักษณ์ในตารางว่า ตัวแปรใดที่กำหนดให้เป็นกลุ่มอ้างอิง

สำหรับผลการวิเคราะห์นั้นจะแสดงด้วยค่า Odds ratio ของแต่ละแบบจำลองการวิเคราะห์ Multinomial logit regression ทั้งนี้ ค่า Odds ratio ที่ได้จากแต่ละแบบจำลองการวิเคราะห์ดังกล่าวจะแสดงถึงโอกาสที่มารดาจะเน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมเปรียบเทียบกับเน้นการดูแลด้านร่างกาย และค่า Odds ratio ที่แสดงโอกาสที่มารดาจะเน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านเท่ากันเปรียบเทียบกับด้านร่างกาย ซึ่งค่า Odds ratio ในแต่ละแบบจำลองดังกล่าวนี้จะแปรผันไปตามตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิเคราะห์ในแต่ละแบบจำลอง ส่วนการที่นำเสนอแบบจำลองหลายแบบจำลองนั้น เนื่องมาจากการที่ตัวแปรอิสระบางตัวมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง คือ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงกว่า 0.6 จึงทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์ในสมการร่วมกันได้ เพราะเป็นการขัดกับข้อกำหนดเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอย และจะทำให้ผลของการวิเคราะห์เบี่ยงเบนไปจากความเป็นจริงได้ ดังนั้น ผลการวิเคราะห์จึงจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ที่ได้จากแบบจำลองที่มีค่าเหมาะสมที่สุด (The Best-fit Regression Model) หลายแบบจำลองประกอบกัน ซึ่งการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แบบจำลองการวิเคราะห์ Multinomial logit regression แบบที่ 1

ผลการวิเคราะห์ในแบบจำลองที่ 1 (ตารางที่ 19) แสดงให้เห็นว่าตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายการแปรผันของการกำหนดลักษณะการดูแลบุตรของมารดาได้ ร้อยละ 6.5 และพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดลักษณะการดูแลบุตรของมารดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 คือ อายุของมารดา การศึกษาของมารดา สถานภาพสมรสของมารดา การมีส่วนร่วมในการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ อาชีพของมารดา จำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือน และผู้ดูแลบุตร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตัวแปรการศึกษาของมารดาปรากฏว่ามีอิทธิพลต่อลักษณะการดูแลบุตรของมารดาทั้งการเน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม และการเน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านเท่ากันเมื่อเปรียบเทียบกับการดูแลด้านร่างกาย ซึ่งมีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานของการศึกษา โดยพบว่าเมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่มีการศึกษต่ำกว่า มารดาที่มีการศึกษาสูงกว่าจะมีลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม เป็น 2.144 เท่าของการดูแลด้านร่างกาย และเน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านเท่ากันเป็น 1.740 เท่าของการดูแลด้านร่างกาย ข้อค้นพบดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับข้อค้นพบที่ผ่านมาในอดีตที่ว่าเมื่อมารดาที่มีการศึกษาสูงขึ้นจะมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อพฤติกรรมดูแลที่เน้นการดูแลเพื่อพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่า เพราะการศึกษาที่สูงขึ้นช่วยให้มารดาสามารถนำความรู้ที่ได้รับ

และประสบการณ์ต่างๆ ที่ผ่านมามาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการดูแลบุตรของตนได้ รวมทั้งมารดา อาจมีความมั่นใจว่าตนมีความพร้อมและสามารถให้การดูแลบุตรในด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคมได้

ส่วนอายุของมารดาเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลทำให้เกิดความแตกต่างในลักษณะ การดูแลบุตรของมารดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 โดยเฉพาะในลักษณะการดูแลที่ เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมให้กับบุตรของตนนั้น ปรากฏว่า เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่มีอายุน้อยกว่า มารดาที่มีอายุมากกว่าจะมีลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแล เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมเป็น 1.079 เท่าของการดูแลด้านร่างกาย ซึ่ง ตรงตามสมมติฐานของการศึกษาที่ตั้งไว้และสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ อายุที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีหมายถึงประสบการณ์การดำเนินชีวิตในสังคมของมารดา การเข้าใจถึงวิถี การดำเนินชีวิต การรู้จักปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและสถานการณ์ที่ตนเผชิญอยู่รอบข้างตลอดจนการรู้จัก คิดและตัดสินใจอย่างมีเหตุและมีผลจึงทำให้มารดานั้นที่จะดูแลบุตรของตนให้มีพัฒนาการทาง ด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคมให้กับบุตร

สำหรับตัวแปรสถานภาพสมรสของมารดาซึ่งเป็นปัจจัยประชากรปัจจัยหนึ่งที่มี อิทธิพลต่อลักษณะการดูแลบุตรของมารดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะในกลุ่มของการ ดูแลที่เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านนั้น ปรากฏว่าเมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่เป็นหม้าย หย่า หรือแยกกัน อยู่กับคู่สมรส มารดาที่สมรสและอยู่กับคู่สมรสจะมีลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านเท่ากัน เป็น 0.187 เท่าของการดูแลด้านร่างกาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของ มารดาที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งมารดาที่เป็นหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่จำเป็นต้องฝึกให้บุตรของตน รู้จักที่จะรับผิดชอบตัวของตัวเองช่วยเหลือตนเองแทนที่จะให้มารดาเป็นผู้ดูแล จึงทำให้ลักษณะ การดูแลของมารดาเน้นที่จะให้การดูแลทั้ง 2 ด้านคือ ให้การดูแลทั้งทางร่างกาย และส่งเสริม พัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมให้กับบุตร ในขณะที่มารดาที่สมรสและอยู่กับคู่สมรสจะ เน้นการดูแลด้านร่างกายมากกว่า เพราะมีปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้ตนสามารถให้การดูแลในเรื่อง ดังกล่าวได้ไม่ว่าจะเป็นการดูแลในระยะเวลาที่มีให้กับบุตร ภาระหน้าที่ในการรับผิดชอบหาเลี้ยง ครอบครัว ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ด้วยตารางแบบไขว้

ส่วนตัวแปรการมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจซึ่งเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มี อิทธิพลต่อลักษณะการดูแลบุตรของมารดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่า เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจแล้ว มารดาที่ทำงานในบ้านจะมีลักษณะการดูแลที่เน้นการ ดูแลทั้ง 2 ด้านเท่ากันเป็น 1.143 เท่าของการดูแลด้านร่างกายและมารดาที่ต้องทำงานนอกบ้านจะมี ลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านเท่ากันเป็น 1.429 เท่าของการดูแลด้านร่างกาย

ตารางที่ 19 Multinomial logit regression ของลักษณะการดูแลบุตรของมารดาเปรียบเทียบระหว่างการเน้นการดูแลด้านร่างกายกับการเน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมหรือการเน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านที่สัมพันธ์กับลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร (แบบจำลองที่ 1)

ปัจจัยกำหนด	ลักษณะการดูแลบุตรของมารดา			
	เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมเปรียบเทียบกับ		การเน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านเท่ากันเปรียบเทียบกับ	
	B	Exp(B)	B	Exp(B)
ค่าคงที่	-11.617		-6.231	
อายุของมารดา	0.076*	1.079	0.051	1.052
การศึกษาของมารดา	0.763*	2.144	0.554*	1.740
สถานภาพสมรสของมารดา				
สมรส	-0.242	0.785	-1.677*	0.187
หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่	====	====	====	====
การมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ				
ทำงานในบ้าน	0.194	1.546	1.187*	1.143
ทำงานนอกบ้าน	0.192	1.504	1.297*	1.429
ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจ	====	====	====	====
อาชีพของมารดา				
วิชาชีพ วิชาการ	0.756	1.785	0.135*	1.033
บริหาร ธุรกิจ เสมียน	0.769	1.856	0.311*	1.202
กิจการส่วนตัว ค้าขาย	0.422	1.665	0.429*	1.624
ช่างฯ	-0.224	0.483	-0.318*	0.188
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	====	====	====	====
จำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดา	0.001	1.001	-0.001	0.999
จำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือน	0.276*	1.318	0.082	1.086
อายุของบุตร	-0.034	0.967	-0.024	0.976
ลำดับที่บุตร				
บุตรคนเดียว	-0.925	0.397	-0.643	0.526
บุตรคนสุดท้อง	-0.443	0.642	-0.776	0.460
บุตรลำดับอื่น	====	====	====	====
ผู้ดูแลบุตร				
สามีหรือญาติอื่น	1.065*	2.901	-0.226	0.798
บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ/ศูนย์หรือสถานรับเลี้ยงเด็ก	1.378*	3.967	0.116	1.123
มารดาดูแล	====	====	====	====

$R^2 = 0.065$

จำนวนตัวอย่าง = 500 ราย

==== หมายถึง กลุ่มเปรียบเทียบ   B   ค่าสัมประสิทธิ์ Multinomial logit regression
*   มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05   Exp(B)   ค่า Odds ratio

เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างของอาชีพของมารดาว่าจะมีอิทธิพลต่อลักษณะการดูแลบุตรของมารดาอย่างไรนั้น ปรากฏว่า เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ มารดาที่ประกอบอาชีพวิชาชีพ วิชาการ บริหาร ชุกรการ เสมียน และกิจการส่วนตัว ค่าขายจะมีลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านเท่ากันเป็น 1.033, 1.202 และ 1.624 เท่าของการดูแลด้านร่างกายตามลำดับ ยกเว้นมารดาที่ประกอบอาชีพช่าง ผู้ปฏิบัติการในกระบวนการผลิต การคมนาคมขนส่ง และกรรมกรที่จะมีลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลด้านร่างกาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 เช่นเดียวกับผลการวิเคราะห์ด้วยตารางไขว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การทำงานในแต่ละอาชีพมีระดับความรับผิดชอบต่องานแตกต่างกัน ลักษณะงานแตกต่างกัน ระบบของการทำงานที่ต่างกันจึงส่งผลให้มีระบบความคิดของบุคคลต่างกันจึงอาจทำให้มีความสามารถในการจัดสรรกิจกรรมในการดูแลบุตรไม่เหมือนกัน

นอกจากนี้ ค่า Odds ratio ของตัวแปรจำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือนได้แสดงว่า ถ้ามารดายังมีสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือนหลายคน โอกาสที่มารดาจะมีลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมให้กับบุตรมากกว่า โอกาสที่มารดาจะมีลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลด้านร่างกาย กล่าวคือ เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่มีจำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือนน้อยกว่า มารดาที่มีสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือนมากกว่าจะมีลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมเป็น 1.318 เท่าของการดูแลด้านร่างกาย ความแตกต่างดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 ซึ่งผลการศึกษาที่ได้นี้เป็นไปตามสมมติฐานการศึกษาและมีความสอดคล้องกับการวิเคราะห์โดยใช้ตารางแบบไขว้ ทั้งนี้เพราะ โดยทั่วไปแล้วครอบครัวที่มีสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือนจำนวนมากน่าจะมีบุคคลที่จะเข้ามาช่วยทำหน้าที่ในการดูแลบุตรให้กับมารดาจึงทำให้มารดาสามารถที่จะให้การดูแลบุตรในเรื่องของการเสริมสร้างพัฒนาการต่างๆ ได้มากขึ้น

เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างของผู้ดูแลบุตรว่าจะมีอิทธิพลต่อรูปแบบของลักษณะการดูแลบุตรอย่างไรนั้น ปรากฏว่า เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่ดูแลบุตรด้วยตนเองแล้ว มารดาที่ให้สามีหรือญาติอื่นเป็นผู้ดูแลจะมีลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมเป็น 2.901 เท่าของการดูแลด้านร่างกายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 และหากพิจารณาโอกาสของการดูแลที่เน้นการดูแลด้านร่างกายเปรียบเทียบกับการเน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมของมารดาที่ให้บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ ศูนย์หรือสถานรับเลี้ยงเด็กเป็นผู้ดูแลนั้นพบว่า มารดาในกลุ่มดังกล่าวจะมีลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมเป็น 3.967 เท่าของการดูแลด้านร่างกายที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะมารดาที่ดูแลบุตรด้วยตนเองต้องใช้เวลาในการดูแลที่ครอบคลุมการดูแล

ขั้นพื้นฐานให้กับบุตรด้วย แต่หากมารดาส่งบุตรของตนให้อยู่ในความดูแลของศูนย์หรือสถานรับเลี้ยงเด็กแล้ว อาจจะเป็นการช่วยให้มารดามีเวลาที่จะให้การดูแลส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม ได้มากขึ้น

แบบจำลองการวิเคราะห์ Multinomial logit regression แบบที่ 2

ข้อมูลในตารางที่ 20 แสดงการวิเคราะห์ตัวแปรรายได้ของครอบครัวร่วมกับตัวแปรอิสระตัวอื่นๆ ซึ่งความแตกต่างของแบบจำลองนี้กับแบบจำลองที่ 1 คือ การนำตัวแปรการศึกษาของมารดาออกจากสมการแล้วนำตัวแปรรายได้ของครอบครัวเข้าแบบจำลอง เพื่อศึกษาถึงอิทธิพลของตัวแปรดังกล่าวว่าจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อลักษณะการดูแลบุตรของมารดาอย่างไร ผลการวิเคราะห์พบว่าตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายการแปรผันของการกำหนดลักษณะการดูแลบุตรของมารดาได้ ร้อยละ 5.3 และตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อลักษณะการดูแลบุตรของมารดาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 มีดังนี้คือ อายุของมารดา สถานภาพสมรสของมารดา การมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ อาชีพของมารดา จำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือน รายได้ของครอบครัวและผู้ดูแลบุตร ซึ่งโดยรวมแล้วทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับลักษณะการดูแลบุตรของมารดายังคงเป็นไปในลักษณะเดิม ดังนั้นเพื่อที่จะไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนในการวิเคราะห์ผลการศึกษาผู้วิจัยจึงไม่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับลักษณะการดูแลบุตรในลักษณะเดิมอีก แต่จะกล่าวเพิ่มเติมในประเด็นที่มีความแตกต่างเท่านั้น

ผลการวิเคราะห์ค่า Odds ratio ของตัวแปรรายได้ของครอบครัว ได้แสดงว่า เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่มีรายได้ต่ำกว่าแล้ว มารดาที่มีรายได้สูงกว่าจะมีโอกาสที่จะเน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม และเน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านเท่ากัน ไม่แตกต่างกับโอกาสที่มารดาจะเน้นการดูแลด้านร่างกายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรรายได้ของครอบครัวประกอบกัน ปรากฏว่า ตัวแปรรายได้ของครอบครัวมีอิทธิพลต่อการกำหนดลักษณะการดูแลบุตรของมารดาและมีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐาน กล่าวคือ เมื่อเปรียบเทียบกับมารดาที่มีรายได้ของครอบครัวต่ำกว่าแล้ว มารดาที่มีรายได้ของครอบครัวสูงกว่าจะมีลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่าการดูแลด้านร่างกาย และเน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านเท่ากันมากกว่าการดูแลด้านร่างกาย ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะมารดาที่มีฐานะทางการเงินของครอบครัวดีสามารถที่จะลงทุนกับบุตร ได้มากกว่าในเรื่องของสื่อวัสดุอุปกรณ์อื่นเป็นการช่วยเสริมสร้างทักษะและพัฒนาการทางความคิดต่างๆ ให้กับบุตร นอกจากนี้ การที่มีฐานะการเงินครอบครัวดีย่อมเป็นการเพิ่มโอกาสหรือทางเลือกให้กับมารดาทำให้มารดาสามารถจัดการเกี่ยวกับการดูแลบุตรได้มากขึ้น เช่น การเข้ารับการศึกษาหรือการเลี้ยงดูเด็ก

ตารางที่ 20 Multinomial logit regression ของลักษณะการดูแลบุตรของมารดาเปรียบเทียบระหว่างการเน้นการดูแลด้านร่างกายกับการเน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมหรือการเน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านที่สัมพันธ์กับลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร (แบบจำลองที่ 2)

ปัจจัยกำหนด	ลักษณะการดูแลบุตรของมารดา			
	เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมเปรียบเทียบกับ การเน้นการดูแลด้านร่างกาย		การเน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านเท่ากันเปรียบเทียบกับ การเน้นการดูแลด้านร่างกาย	
	B	Exp(B)	B	Exp(B)
ค่าคงที่	-2.372		-0.222	
อายุของมารดา	0.069*	1.072	0.056	1.058
สถานภาพสมรสของมารดา				
สมรส	-0.463	0.630	-1.756*	0.173
หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่	====	====	====	====
การมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ				
ทำงานในบ้าน	1.392	1.110	1.256*	1.285
ทำงานนอกบ้าน	1.409	1.317	1.406*	1.274
ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจ	====	====	====	====
อาชีพของมารดา				
วิชาชีพ วิชาการ	0.358	1.126	0.147*	0.392
บริหาร ธุรกิจ เสมียน	1.207	4.690	1.314*	4.197
กิจการส่วนตัว ค้าขาย	1.558	2.172	1.546*	2.193
ช่างฯ	-1.353	0.134	-0.788*	0.127
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	====	====	====	====
จำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดา	-0.017	0.983	-0.008	0.992
จำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือน	0.189*	1.208	0.056	1.058
รายได้ของครอบครัว	0.00006	1.000	0.00004	1.000
อายุของบุตร	-0.049	0.952	-0.045	0.956
ลำดับที่บุตร				
บุตรคนเดียว	-0.259	0.772	-0.058	0.944
บุตรคนสุดท้อง	-0.290	0.748	-0.792	0.453
บุตรลำดับอื่น	====	====	====	====
ผู้ดูแลบุตร				
สามีหรือญาติอื่น	0.574*	1.774	-0.680	0.507
บุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ/ศูนย์หรือสถานรับเลี้ยงเด็ก	0.865*	2.375	-0.190	0.827
มารดาดูแล	====	====	====	====

$R^2 = 0.053$

จำนวนตัวอย่าง = 500 ราย

==== หมายถึง กลุ่มเปรียบเทียบ

B ค่าสัมประสิทธิ์ Multinomial logit regression

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

Exp(B) ค่า Odds ratio

การฝึกอบรมเกี่ยวกับระดับพัฒนาการของเด็กในวัยต่างๆ เพื่อที่จะนำมาปรับใช้ในการจัดสรรสื่อ การเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนเสริมทักษะทั้งทางภาษา ความคิด ศิลปะ ดนตรี กีฬา เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป จากการวิเคราะห์ Multinomial logit regression ทั้ง 2 แบบจำลอง ทำให้ทราบปัจจัยที่กำหนดให้มารดามีโอกาสที่จะเน้นการดูแลด้านร่างกายมากกว่าการดูแลด้านอื่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ สถานภาพสมรสของมารดา อาชีพของมารดา (ช่าง ผู้ปฏิบัติการใน กระบวนการผลิต การคมนาคมขนส่งและกรรมกร) กล่าวคือ แนวโน้มของการที่มารดาจะเน้นการ ดูแลด้านร่างกายมากกว่าการดูแลด้านอื่นนั้น พบได้ในกลุ่มมารดาที่สมรส และมารดาที่ประกอบ อาชีพช่าง ผู้ปฏิบัติการในกระบวนการผลิต การคมนาคมขนส่งและกรรมกร

ส่วนลักษณะที่กำหนดให้มารดาเน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อายุของมารดา การศึกษาของมารดา จำนวน สมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือน รายได้ของครอบครัว กล่าวคือ กลุ่มมารดาที่มีอายุมาก มารดา ที่มีการศึกษาสูง มารดาที่มีสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือนมาก มารดาที่มีรายได้ของครอบครัว สูง และมารดาที่ให้สามี ญาติอื่นหรือบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ ศูนย์หรือสถานรับเลี้ยงเด็กเป็นผู้ดูแล บุตรจะนิยมที่จะเน้นการดูแลบุตรเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่า

สำหรับลักษณะที่กำหนดให้มารดาเน้นการดูแลทั้ง 2 ด้านเท่ากันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ ได้แก่ การมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ อาชีพของมารดา (วิชาชีพ วิชาการ บริหาร ธุรกิจ เสมียน กิจการส่วนตัว ค้าขาย) กล่าวคือ กลุ่มมารดาที่มีส่วนร่วมในการทำงานเชิง เศรษฐกิจที่ทำงานในบ้านหรือทำงานนอกบ้าน และมารดาที่ประกอบอาชีพวิชาชีพ วิชาการ หรือ ประกอบอาชีพบริหาร ธุรกิจ เสมียน หรือประกอบกิจการส่วนตัว ค้าขาย มีแนวโน้มที่จะเน้นการ ดูแลทั้ง 2 ด้านเท่ากันให้กับบุตรของตน

สำหรับการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดลักษณะการดูแลบุตรของมารดา ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้การวิเคราะห์ Multinomial logit regression ทั้ง 2 แบบจำลองนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าแบบจำลองการวิเคราะห์ Multinomial logit regression แบบที่ 1 มีความเหมาะสมกับ การศึกษาในครั้งนี้ เนื่องจากว่าลักษณะของการดูแลที่เป็นการช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมน่าจะมีส่วนสัมพันธ์กับการศึกษาของมารดามากกว่ารายได้ของครอบครัว อีกทั้งผล ของการวิเคราะห์ค่า Odds ratio ระหว่างตัวแปรการศึกษา (แบบจำลองที่ 1) แสดงให้เห็นว่าเป็นตัว กำหนดลักษณะการดูแลด้านดังกล่าวอย่างชัดเจนกว่าตัวแปรรายได้ของครอบครัว (แบบจำลองที่ 2) นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R^2) ในแบบจำลองที่ 1 มีค่าสูงกว่า ในแบบ จำลองที่ 2 (เปรียบเทียบ ร้อยละ 6.5 และร้อยละ 5.3 ตามลำดับ)

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรก่อนปฐมวัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรทั้งในด้านการจัดสรรระยะเวลาในการดูแลและลักษณะการดูแลของมารดาในเขตกรุงเทพมหานคร รวมทั้งศึกษาปัจจัยภูมิหลังทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาที่มีผลต่อการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์มารดาของเด็กก่อนปฐมวัยที่เป็นเด็กแรกเข้าศึกษาในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ของโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 500 คนที่ตกเป็นตัวอย่างของการศึกษา

ตัวแปรตามของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ การใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตร ได้แก่ ระยะเวลาในการดูแลบุตรและลักษณะการดูแลบุตร ส่วนตัวแปรอิสระเป็นลักษณะภูมิหลังทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดา ได้แก่ อายุของมารดา การศึกษาของมารดา สถานภาพสมรสของมารดา สถานภาพการทำงานของมารดา อาชีพของมารดา ชั่วโมงการทำงานของมารดา จำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือน รายได้ของครอบครัว อายุของบุตร ลำดับที่ของบุตร และผู้ดูแลบุตร ซึ่งมีสมมติฐานของการศึกษาว่ามารดาที่มีลักษณะภูมิหลังทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมที่แตกต่างกันน่าจะมีการใช้เวลาในการดูแลบุตรที่แตกต่างกัน

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การกระจายร้อยละแสดงลักษณะทั่วไปของมารดาที่เป็นตัวอย่าง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระนั้นแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 วิธี คือ การวิเคราะห์แบบตารางไขว้ (Cross tabulation) เพื่อแสดงลักษณะทั่วไปและแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระ การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุ (Multiple regression analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาในการดูแลบุตรกับตัวแปรอิสระ และการวิเคราะห์สมการถดถอยลอจิต (Multinomial logit regression) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบถึงลักษณะการดูแลบุตรของมารดากับตัวแปรอิสระ และหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษาลักษณะทั่วไปของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษาลักษณะทั่วไปของมารดาเด็กก่อนปฐมวัยในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 500 คน พบว่า กลุ่มมารดาที่เป็นตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 32.9 ปี เป็นผู้ที่สมรสและอยู่กับคู่สมรสในปัจจุบัน การศึกษาโดยเฉลี่ย 11.4 ปี ประกอบอาชีพทางด้านการบริหาร ธุรกิจ เสมียน มากที่สุด โดยเฉลี่ยเป็นผู้ที่ทำงานประมาณ 32.2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ผลตอบแทนจากการทำงานอยู่ระหว่าง 7,500 – 14,999 บาทต่อเดือน ในด้านสถานภาพทางครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว มีบุตรเพศหญิงสูงกว่าบุตรเพศชาย อายุโดยเฉลี่ย 45.9 เดือน เมื่อพิจารณาเรื่องลำดับที่ของบุตรจะพบว่าโดยส่วนใหญ่เป็นบุตรคนสุดท้องและมารดาจะเป็นผู้ดูแลด้วยตนเอง

5.2 การใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย

การใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย พบว่า ส่วนใหญ่มารดามีระยะเวลาให้กับบุตรโดยเฉลี่ย 53.39 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ สำหรับลักษณะการดูแลบุตรของมารดาพบว่า โดยส่วนใหญ่เน้นการดูแลด้านร่างกาย กล่าวคือ มารดาจะให้การดูแลในเรื่องของโภชนาการต่างๆ การอาบน้ำ การแปรงฟัน การขับถ่าย การแต่งกาย การเล่น การนอน การออกกำลังกาย และสุขภาพของบุตร

5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรก่อนปฐมวัยกับปัจจัยลักษณะภูมิหลังทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรก่อนปฐมวัยในเขตกรุงเทพมหานครกับปัจจัยภูมิหลังทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร โดยแบ่งการวิเคราะห์การใชเวลาดังกล่าวออกเป็น 2 ส่วนคือ ระยะเวลาในการดูแล และลักษณะการดูแลที่มารดามีให้กับบุตร ได้ผลสรุปดังนี้

1. อายุของมารดา

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรก่อนปฐมวัยในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า อายุของมารดามีความสัมพันธ์ทางบวกกับระยะเวลาในการดูแลบุตรและลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม ซึ่งความสัมพันธ์ของลักษณะการดูแลนั้นมีนัยสำคัญทางสถิติ ในทางกลับกัน ถ้ามารดามีอายุน้อยก็

จะมีโอกาสที่จะให้เวลากับบุตรลดน้อยลงรวมทั้งมารดาจะเน้นการดูแลทางด้านร่างกายมากกว่าด้วย ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าอายุของมารดาไม่มีอิทธิพลทำให้เกิดความแตกต่างของระยะเวลาในการดูแลบุตร แต่มีอิทธิพลต่อการกำหนดลักษณะการดูแลที่มารดาจะมีให้กับบุตร

2. การศึกษาของมารดา

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรกับตัวแปรการศึกษาของมารดา พบว่า การศึกษาของมารดามีความสัมพันธ์ทางลบกับระยะเวลาในการดูแลบุตร แต่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับลักษณะการดูแลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ มารดาที่จบการศึกษาสูงจะมีระยะเวลาในการดูแลบุตรน้อยกว่ามารดาที่มีการศึกษาค่ำกว่า แต่จะมีลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่าที่จะเน้นการดูแลด้านร่างกาย ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าการศึกษาของมารดามีอิทธิพลทำให้เกิดความแตกต่างในการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตร

3. สถานภาพสมรสของมารดา

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรกับตัวแปรสถานภาพสมรสของมารดา พบว่า สถานภาพสมรสของมารดามีความสัมพันธ์ทางบวกกับระยะเวลาในการดูแลบุตรแต่มีความสัมพันธ์ทางลบกับลักษณะการดูแล กล่าวคือ มารดาที่สมรสและอยู่กับคู่สมรสจะมีระยะเวลาในการดูแลบุตรมากกว่ามารดาที่เป็นหม้าย หย่า หรือแยกกันอยู่กับคู่สมรสแต่จะเน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่าการเน้นการดูแลทางด้านร่างกาย ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า สถานภาพสมรสของมารดาไม่มีอิทธิพลทำให้เกิดความแตกต่างในการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตร

4. การมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ

ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรกับการมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ พบว่า การมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจของมารดามีความสัมพันธ์ทางลบกับระยะเวลาในการดูแลบุตรแต่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับลักษณะการดูแล กล่าวคือ มารดาที่ไม่ได้ทำงานในเชิงเศรษฐกิจจะให้เวลากับบุตรมากกว่ามารดาที่ต้องมีส่วนร่วมในการทำงานเชิงเศรษฐกิจ แต่มารดาในกลุ่มดังกล่าวจะเน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่าการเน้นการดูแลด้านร่างกาย และความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทาง

สถิติ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจไม่มีอิทธิพลทำให้เกิดความแตกต่างในการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตร

5. อาชีพของมารดา

ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรกับตัวแปรอาชีพของมารดา พบว่า อาชีพของมารดามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตร กล่าวคือ มารดาที่ประกอบอาชีพจะมีเวลาให้กับกิจกรรมการดูแลบุตรน้อยกว่ามารดาที่ไม่ได้ประกอบอาชีพแต่มารดาจะมีลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่าการเน้นการดูแลด้านร่างกายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าอาชีพของมารดาไม่มีอิทธิพลทำให้เกิดความแตกต่างของระยะเวลาในการดูแลบุตร แต่มีอิทธิพลต่อการกำหนดลักษณะการดูแลของมารดา

6. จำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดา

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรกับตัวแปรจำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดา พบว่า จำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดามีความสัมพันธ์ทางลบกับระยะเวลาในการดูแลบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับลักษณะการดูแลและความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ มารดาที่มีจำนวนชั่วโมงการทำงานสูงกว่าจะมีระยะเวลาในการดูแลบุตรน้อยกว่ามารดาที่มีจำนวนชั่วโมงการทำงานต่ำกว่า แต่มารดาจะมีลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่าการเน้นการดูแลด้านร่างกาย ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าจำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดามีอิทธิพลทำให้เกิดความแตกต่างในระยะเวลาการดูแลบุตรแต่ไม่มีอิทธิพลต่อการกำหนดลักษณะการดูแลที่มารดามีให้กับบุตร

7. จำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือน

ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เวลาในการดูแลบุตรกับตัวแปรจำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือน พบว่า จำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือนมีความสัมพันธ์ทางลบกับระยะเวลาในการดูแลบุตร แต่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับลักษณะการดูแล กล่าวคือ มารดาที่มีจำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือนมากจะมีระยะเวลาในการดูแลบุตรน้อยกว่ามารดาที่มีจำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือนน้อยกว่า แต่จะมีลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่าเน้นการดูแลด้านร่างกายอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 21 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของมารดาและบุตร
ที่มีผลต่อการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรก่อนปฐมวัยในเขตกรุงเทพมหานคร

ลักษณะทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมของ มารดาและบุตร	การใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตร	
	ระยะเวลาในการดูแล (Multiple Regression Analysis)	ลักษณะการดูแล (Multinomial Logit Regression Analysis)
อายุของมารดา	+	+ *
การศึกษาของมารดา	- *	+ *
สถานภาพสมรสของมารดา	+	-
การมีส่วนร่วมการทำงานในเชิงเศรษฐกิจ	-	+
อาชีพของมารดา	+	+ *
จำนวนชั่วโมงการทำงานของมารดา	- *	+
จำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือน	-	+ *
รายได้ของครอบครัว	- *	+ *
อายุของบุตร	+	-
ลำดับที่ของบุตร	+ *	-
ผู้ดูแลบุตร	- *	+ *

+ หมายถึง ทิศทางความสัมพันธ์ทางบวก

- หมายถึง ทิศทางความสัมพันธ์ทางลบ

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ทางสถิติ ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าจำนวนสมาชิกอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ในครัวเรือนไม่มีอิทธิพลทำให้เกิดความแตกต่างในระยะเวลาการดูแลบุตรของมารดา แต่มีอิทธิพลต่อการกำหนดลักษณะการดูแลที่มารดามีให้กับบุตร

8. รายได้ของครอบครัว

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรกับรายได้ของครอบครัว พบว่า รายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางลบกับระยะเวลาในการดูแลบุตร แต่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับลักษณะการดูแลบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ มารดา

ที่มีรายได้ของครอบครัวสูงจะมีระยะเวลาในการดูแลบุตรน้อยกว่ามารดาที่มีรายได้ของครอบครัวต่ำกว่า แต่จะมีลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม มากกว่าเน้นการดูแลด้านร่างกาย ดังนั้นจึงสรุปได้ว่ารายได้ของครอบครัวมีอิทธิพลทำให้เกิดความแตกต่างในการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตร

9. อายุของบุตร

ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เวลาของมารดาในการดูแลกับตัวแปรอายุบุตร พบว่า อายุของบุตรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระยะเวลาในการดูแลบุตรแต่มีความสัมพันธ์ทางลบกับลักษณะการดูแล ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ บุตรที่มีอายุมากจะได้รับการดูแลระยะเวลาในการดูแลจากมารดามากกว่าบุตรที่อายุน้อยกว่า แต่มารดาจะมีลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลด้านร่างกายมากกว่าที่จะเน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าอายุของบุตรไม่มีอิทธิพลทำให้เกิดความแตกต่างในการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตร

10. ลำดับที่ของบุตร

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรกับตัวแปรลำดับที่ของบุตร พบว่า ลำดับที่ของบุตรมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับระยะเวลาในการดูแลบุตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่มีความสัมพันธ์ในทางลบกับลักษณะการดูแลและความสัมพันธ์นั้นไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ บุตรคนเดี่ยวนจะได้รับระยะเวลาในการดูแลจากมารดามากกว่าบุตรในลำดับอื่น แต่มารดาจะมีลักษณะการดูแลที่เน้นการดูแลด้านร่างกายมากกว่าที่จะเน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าลำดับที่ของบุตรมีอิทธิพลทำให้เกิดความแตกต่างของระยะเวลาในการดูแลแต่ไม่มีอิทธิพลต่อการกำหนดลักษณะการดูแลของมารดา

11. ผู้ดูแลบุตร

ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เวลาของมารดาในการดูแลกับตัวแปรผู้ดูแลบุตร พบว่า ผู้ดูแลบุตรของมารดามีความสัมพันธ์ทางลบกับระยะเวลาในการดูแลบุตรแต่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับลักษณะการดูแลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ มารดาที่ให้สามีหรือญาติอื่น และบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติ ศูนย์หรือสถานรับเลี้ยงเด็กเป็นผู้ดูแลจะมีระยะเวลาในการดูแลบุตรมากกว่ามารดาที่ดูแลบุตรด้วยตนเอง แต่มารดาในกลุ่มดังกล่าวจะเน้นการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทาง

สติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่าที่จะเน้นการดูแลด้านร่างกาย ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าผู้ดูแลบุตรมีอิทธิพลทำให้เกิดความแตกต่างในการใช้เวลาของมารดาในการดูแล

5.4 ข้อเสนอแนะ

5.4.1 ข้อเสนอแนะการวิจัย

การศึกษาวิจัยที่มีผลต่อการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรก่อนปฐมวัยในครั้งนี้อย่างมีประเด็นที่น่าสนใจศึกษาอีกหลายประเด็นที่ผู้วิจัยเห็นว่าอาจจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจทำการวิจัยในโอกาสต่อไป ได้แก่

1. ควรทำการศึกษาวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบของการเลี้ยงดูเด็กของไทยให้มากขึ้น ซึ่งผลจากการวิจัยในประเด็นดังกล่าวยังเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากเพราะนอกจากจะมีประโยชน์ในทางวิชาการแล้วยังเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของเด็กที่จะเป็นอนาคตของชาติในสังคมไทยมากยิ่งขึ้นด้วย
2. ควรจะได้มีการศึกษาวิจัยซ้ำในเรื่องทำนองนี้อีกเพื่อจะได้ข้อมูลมาสนับสนุนหรือเปรียบเทียบข้อค้นพบนี้ โดยศึกษาทั้งในกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้ และศึกษาให้กว้างขวางครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่จังหวัดอื่นทั้งในเขตเมืองและเขตชนบทเพื่อให้เห็นภาพรวมที่ชัดเจนขึ้น เพราะลักษณะการใช้เวลาของมารดาในแต่ละพื้นที่อาจมีความแตกต่างกันได้
3. การศึกษานี้เลือกพิจารณาเฉพาะการจัดสรรเวลาและลักษณะการดูแลของมารดา ในครั้งต่อไปควรจะได้มีการศึกษาถึงการใช้เวลาของบิดาในการดูแลบุตรด้วย เพื่อที่จะศึกษาถึงความสอดคล้องในการใช้เวลาในการดูแลบุตรว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่เพียงใด และมีส่วนช่วยเสริมสร้างกิจกรรมการดูแลบุตรของตนหรือไม่
4. การวิจัยครั้งต่อไปควรคำนึงถึงข้อคำถามที่ใช้เป็นตัวแปรตาม กล่าวคือ ควรจะมีการวัดทัศนคติของมารดาที่มีความเข้าใจถึงลักษณะของพฤติกรรมดูแลบุตรระหว่างการดูแลด้านร่างกาย และการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมก่อน เพื่อขจัดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการให้ข้อมูลที่มารดาประเมินด้วยความรู้สึก เช่น การมีข้อคำถามที่ถามถึงความคิดเห็นของมารดาที่เป็นตกเป็นตัวอย่างในการศึกษาว่าตามความเข้าใจของมารดาการดูแลบุตรทางด้านร่างกายและการดูแลบุตรที่เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมหมายถึงอะไร และได้แก่อะไรบ้าง

5.4.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ข้อค้นพบจากการศึกษาครั้งนี้ปรากฏว่ามารดาในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ยังคงทำหน้าที่ในการดูแลบุตรด้วยตนเอง มารดาเหล่านี้จึงมีภาระทั้งในบ้านและที่ทำงานซึ่งต้องรับผิดชอบสูงมากและถ้าหากเป็นสตรีที่เป็นหม้าย หย่าหรือแยกกันอยู่ด้วยแล้ว มารดาอาจต้องประสบปัญหาความยากลำบากในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันอย่างมากซึ่งความลำบากดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อบุตร ทำให้ได้รับการเลี้ยงดูไม่เหมาะสมหรือขาดโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม ดังนั้น หน่วยงานต่างๆ ของรัฐและเอกชนควรตระหนักถึงปัญหาพัฒนาการของเด็กในสังคมเป็นสำคัญโดยลงมือแก้ไขปัญหาย่างจริงจัง เช่น การส่งเสริมการศึกษาให้มารดาได้ทำความเข้าใจถึงระบบพัฒนาการของเด็กในแต่ละวัย การให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการเลี้ยงดูเด็กตามสภาพสังคมที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบัน

2. ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านการทำงานของมารดา พบว่า มารดาในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานเชิงเศรษฐกิจและต้องออกไปทำงานนอกบ้านซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อการดูแลบุตรของตน จากข้อค้นพบดังกล่าวนี้จึงขอเสนอแนะว่ารัฐหรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐหรือเอกชนจัดตั้งศูนย์รับเลี้ยงเด็ก เพื่อช่วยเหลือหรือเป็นสวัสดิการแก่ลูกจ้างอย่างกว้างขวางและทั่วถึงให้สามารถทำหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตรและหน้าที่ในการทำงานอันเป็นการช่วยเหลือครอบครัวทางเศรษฐกิจไปพร้อมกันได้ นอกจากนี้ รัฐอาจจะเสนอกฎหมายออกมารองรับปัญหาดังกล่าวโดยให้มารดาหรือบิดาของเด็กสามารถที่จะลางานเพื่อออกมาเลี้ยงดูบุตรของตนในช่วงก่อนวัยเข้าเรียน หรือการสนับสนุนให้มีโอกาสทำงานในลักษณะครึ่งเวลา (part-time) การสนับสนุนแบบแผนการทำงานของมารดาที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงานในอนาคตหลังจบการศึกษาและหยุดการทำงานในช่วงการเลี้ยงดูบุตรโดยมีการเก็บตำแหน่งงานไว้ให้ หลังจากนั้นก็เข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงานอีกครั้งเมื่อบุตรของตนถึงวัยเข้าเรียน

3. จากการที่พบว่ามารดาที่มีอาชีพแตกต่างกันจะมีลักษณะการดูแลบุตรที่ต่างกัน โดยพบว่ามารดาที่ประกอบอาชีพในกลุ่มสายงานวิชาชีพ วิชาการ กิจการส่วนตัว ค้าขาย ช่างผู้ปฏิบัติการในกระบวนการผลิต การคมนาคมขนส่งและกรรมกร ยังคงมีพฤติกรรมการดูแลที่เน้นการดูแลด้านร่างกายมากกว่าการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม ซึ่งการดูแลด้านดังกล่าวนี้ถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญประการหนึ่งสำหรับสังคมในปัจจุบันรวมทั้งยังเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลให้เด็กมีระดับพัฒนาการที่สมบูรณ์ ดังนั้นรัฐหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งภาค รัฐบาลและภาคเอกชนจึงน่าจะประสานความร่วมมือกันเข้าไปจัดให้มีการรณรงค์ หรือส่งเสริม

ทำความเข้าใจกับมารดาให้ทราบถึงความสำคัญของการดูแลที่เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมควบคู่ไปกับการดูแลทางด้านร่างกาย

4. ผลจากการศึกษาเกี่ยวกับการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรก่อนปฐมวัยที่พบว่า มารดาส่วนใหญ่มีการจัดสรรเวลาเป็นจำนวนมากให้กับบุตรของตนและเวลาดังกล่าวนั้นถูกใช้ในกิจกรรมการดูแลที่เป็นการดูแลขั้นพื้นฐานสำหรับเด็ก ผลจากการดูแลดังกล่าวจะเป็นลักษณะของการดูแลที่เน้นการดูแลทางด้านร่างกายเพียงด้านเดียว ซึ่งวิธีการดูแลเด็กที่ถูกต้องนั้นมารดาหรือผู้ดูแลต้องให้ความสำคัญกับการดูแลทั้งที่เป็นการดูแลด้านร่างกายและการดูแลเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคมไปพร้อมๆ กันไม่ควรที่จะมีการเน้นการดูแลเพียงด้านหนึ่งด้านใด จากข้อค้นพบดังกล่าวนี้จึงขอเสนอแนะว่ารัฐหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบควรจะมีการส่งเสริมหรือสนับสนุนให้มารดาเข้าใจถึงวิธีการดูแลที่ต้องมีความสมดุลระหว่างการดูแลทั้งทางด้านร่างกายและส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา อารมณ์ สังคม รวมทั้งการดูแลดังกล่าวต้องมีความเหมาะสมกับระยะเวลาที่มารดามีให้กับบุตรด้วย เช่น อาจจะเป็นการจัดอบรมให้กับมารดาเข้าใจถึงพัฒนาการตามวัยต่างๆ ของบุตรและควรที่จะเสริมทักษะทางด้านใดให้กับบุตรของตน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กองบรรณาธิการรักลูก. 2543. ฝึกเจ้าตัวน้อย 100 วิธี. กรุงเทพมหานคร: แพลนพับลิชชิง.

การศึกษา, สำนัก. 2544. รายชื่อโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร [ในสาย]. กรุงเทพมหานคร.
แหล่งที่มา: <http://www.bma.go.th/html/schoolbma2.html>. (10 กุมภาพันธ์ 2544).

กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2542. การเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพมหานคร: โชติสุขการพิมพ์.

เกื้อ วงศ์บุญสิน. 2534. การทำงานของสตรีกับความต้องการผู้ดูแลเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียนอนุบาล
ในเขตกรุงเทพมหานคร. เอกสารสถาบันหมายเลข 183/34. กรุงเทพมหานคร:
สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกริกศักดิ์ บุญญนุพงศ์. 2530. ปัญหาในการเลี้ยงดูบุตรของสตรีที่ทำงานนอกบ้านในเขตอำเภอ
เมืองเชียงใหม่. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. สำนักงานกฤษฎมนตรี. 2526. ประมวลผลงานวิจัยใน
ประเทศไทยเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทย. กรุงเทพมหานคร.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. สำนักงานกฤษฎมนตรี. 2539. การศึกษาสภาพ
การอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพมหานคร.

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, สำนักงาน. 2533. สถานะความต้องการ
พื้นฐานและบริการสำหรับเด็ก(สพด.). กรุงเทพมหานคร.

ชาลีมาศ น้อยสัมฤทธิ์. 2536. ผู้ดูแลบุตรของสตรีในเขตเมืองของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์
สังคมวิทยา มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ทิสนา แคมมณี, วารี ถิระจิตร และอุดมลักษณ์ กุลพิจิตร. 2534. **การอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตคนไทย**. กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระ สุมิตร และพรอนงค์ นิยมคำ. (มปป.). **รอให้ถึงอนุบาลก็สายเสียแล้ว**. กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.
- นางพาง ลีมีสุวรรณ. 2543. **เลี้ยงลูกถูกวิถีชีวิตเป็นสุข**. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นิตยา คชภักดี. 2538. **การดูแลเด็กเล็กในครอบครัว: ภาระหน้าที่ที่มีคุณค่า**. กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พรินติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- นิตยา คชภักดี, นิชรา เรื่องคารกานนท์ และชัยศ คุณานุสนธิ์. (มปป.). **สุขภาพและพัฒนาการของเด็กไทย**. เอกสารรายงานการวิจัย สถาบันวิจัยสาธารณสุขไทย กระทรวงสาธารณสุข.
- บุญคง หันจางสิทธิ์. 2540. **เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: โอ เอส พรินติ้ง เฮาส์.
- รติพร ถึงฝั่ง. 2541. **ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูบุตรของบิดาและพัฒนาการตามวัยของบุตรวัย 0-6 ปี**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วันเพ็ญ พิศาลพงศ์, งามตา วนินทานนท์, อรพินทร์ ชูชม และอัจฉรา สุขารมณ. 2526. **การศึกษาวิธีการอบรมเลี้ยงดู พัฒนาการทางร่างกาย และความพร้อมทางการเรียนของเด็กก่อนวัยเรียนในกรุงเทพ**. รายงานการวิจัยฉบับที่ 29 กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ศิริสุข ระวังวงศ์. 2539. **ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้เรื่องโรคเอดส์และความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการเผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์ของลูกเรือประมงในจังหวัดปัตตานี.**

วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศึกษาศึกษา, กระทรวง. 2542. **สถิติประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร [ในสาย].**

กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ. แหล่งที่มา:

http://www.moe.go.th/main2/stat_thai/stud_t42.htm. (18 กุมภาพันธ์ 2544).

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2532. **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สุมน อมรวิวัฒน์ และคนอื่นๆ. 2535. **การอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย.** กรุงเทพมหานคร:

โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หนึ่งฤทัย มงคลวิบูลผล. 2539. **ปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพกายของเด็กอนุบาลในเขต**

กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุไรวรรณ คณิงสุขเกษม, กุศล สุนทรธาดา และศิรินันท์ กิตติสุขสถิต. 2540. **แบบแผนการเลี้ยงดู**

ลูกของพ่อที่เป็นคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมในกรุงเทพมหานคร. เอกสารวิชาการหมายเลข 222. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

อุษณีย์ โพธิสุข. 2542. **E.Q. ปัญญาของมนุษยชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร:**

แฟมิลี่ไคเรค จำกัด.

ภาษาอังกฤษ

Australian Bureau of Statistics (ABS). 1994. **How Australians Use their Time. Cat.**

No.4153.0, Canberra: ABS.

- Argys, L.M., et al. 1998. "The Impact of Child Support on Cognitive Outcomes of Young Children." **Demography** 35: 159-73.
- Becker, G.S. 1965. "A Theory of the Allocation of Time." **Economic Journal** 75: 493-517.
- Becker, G.S. 1981. **A Treatise on the Family**. Cambridge: Harvard University Press.
- Becker, G.S. 1991. **A Treatise on the Family**. Cambridge: Harvard University Press.
- Bianchi, S.M. 2000. "Maternal Employment and Time with Children: Dramatic Change or Surprising Continuity?" **Demography** 37: 401-14.
- Bianchi, S.M. and J. Robinson. 1997. "What Did You Do Today? Children's Use of Time, Family Composition, and the Acquisition of Social Capital." **Journal of Marriage and The Family** 59: 332-44.
- Bittman, Michael. 1991. **Juggling Time: How Australian Families Use Time, Selected Findings**. Canberra: Office of the Status of Woman, Department of the Prime Minister and Cabinet.
- Blake, J. 1981. "Family Size and the Quality of Children." **Demography** 18: 421-42.
- Blalock, Hubert M., Jr. 1972. **Social Statistics**. Tokyo: Mc Graw-Hill Kogakusha.
- Bryant, W.K. 1996. "A Comparison of the Household Work of Married Females: The Mid-1920s and the Late 1960s." **Family and Consumer Sciences Research Journal** 24: 358-84

- Capizzano, J. and G. Adams. 1999. **The Hours that Children Under Five Spend in Child Care: Variation Across States.** Retrieved February 22, 2001. Available from <http://newfederalism.urban.org/html/series-b/b8/b8.html>
- Coleman, J.S. 1988. "Social Capital in the Creation of Human Capital." **American Journal of Sociology** 94: S95-120.
- Dalcher-Loury, L. 1988. "Effects of Mother's Home Time on Children's Schooling." **Review of Economics and Statistics** 70: 367-73.
- Desai, S.; P.L. Chase-Lansdale; and R.T. Michael. 1989. "Mother or Market? Effect of Maternal Employment on the Intellectual Ability of 4-Year-Old Children." **Demography** 26: 545-61.
- Donohue-colletta, N. 1992. **Cross-Cultural Child Development: A Training Course for Program Staff.** Richmond, VA: Christian Children's Fund.
Retrieved February 21, 2001. Available from <http://www.ecdgroup.com/cdt.html>
- Duncan, O.D.; D.L. Featherman; and B. Duncan. 1972. **Socioeconomic Background and Achievement.** New York: Academic Press.
- Fleisher, B.M. 1977. "Mother's Home Time and the Production of Child Quality." **Demography** 14: 197-212.
- Folbre, N. 1997. **A Time (Use Survey) for Every Purpose: Non-market Work and the Production of Human Capabilities.** Paper prepared for the conference on Time Use: Non-market Work and Family Well Being, November 20-21, 1997, Washington, D.C.

- Gallagher, S.K. and N. Gerstel. 2001. "Connections and Constraints: The Effects of Children on Caregiving." **Journal of Marriage and Family** 63: 265-82.
- Gershuny, J. and J.P. Robinson. 1988. "Historical Changes in the Household Division of Labor." **Demography** 25: 537-52.
- Hanushek, E.A. 1992. "The Trade-off Between Child Quantity and Quality." **Journal of Political Economy** 100: 84-117.
- Hill, C.R. and F.P. Stafford. 1980. "Parental Care of Children: Time Diary Estimates of Quantity, Predictability, and Variety." **Journal of Human Resources** 15: 219-39.
- Hutcheson, D.G. and N. Sofronniou. 1999. **The Multivariate Social Scientist: Introductory Statistics Using Generalized Linear Models**. London: SAGE Publications.
- Kid Millennium, Co. Ltd. 2001. **Directory of Kindergarten in Bangkok** [Online]. Bangkok: Kid Millennium. Available from:
<http://www.thaikindergarten.com/tamneab/bangkok/index.html>.
 (2001, March 3).
- King, R.B. 1999. "Time Spent in Parenthood Status Among Adults in the United States." **Demography** 36: 377-85.
- Kooreman, P. and A. Kapteyn. 1987. "A Disaggregated Analysis of the Allocation of Time within the Household." **Journal of Political Economy** 95: 223-49.
- Lefebvre, P. and P. Merrigan. 1998. **Family Background, Family Income, Maternal Work And Child Development**. Canada: Applied Research Branch, Strategic Policy, Human Resources Development.

- Leibowitz, A. 1974a. "Education and Home Production." **American Economic Review** 64: 243-50.
- Leibowitz, A. 1974b. "Home Investments in Children." **Journal of Political Economy** 82: 111-31.
- Leibowitz, A.; L. Waite; and C. Witsberger. 1988. "Child Care for Preschoolers: Difference by Child's Age." **Demography** 25: 204-18.
- Michael, R.T. 1973. "Education in Nonmarket Production." **Journal of Political Economy** 81: 306-27.
- Nock, S. and P. Kingston. 1988. "Time with Children: The Impact of Couples' Work Time Commitments." **Social Forces** 67: 59-85.
- Noursis, M. J. 1988. **SPSS/PC+ V2.0 base manual for the IBM PC/XT/AT and PS/2**.
Chiaogo: SPSS Inc.
- Pollak, R.A. and M.L. Wachter. 1975. "The Relevance of the Household Production Function and its Implications for the Allocation of Time." **Journal of Political Economy** 83: 255-78.
- Presser, H.B. 1989. "Can We Make Time for Children? The Economic, Work Schedules, and Child Care." **Demography** 26: 523-43.
- Richter, K. et al. 1992. **Child Care in Urban Thailand: Choice and Constraint in a Changing Society**. IPSR Publication No. 163. Bangkok: Institute for Population and Social Research.

Sewell, W.H. and R.M. Hauser. 1980. "The Wisconsin Longitudinal Study of Social and Psychological Factors in Aspirations and achievements." **Research in Sociology of Education and Socialization** 1: 59-99.

Schultz, T.W. 1974. "The High Value of Human Time: Population Equilibrium." **Journal of Political Economy** 82: 2-10.

Prachuabmoh Vipan. 1991. **Maternal Employment, Child Care Arrangements and the Health of Children.** Doctoral Dissertation, The University of Chicago.

Yamane, Taro. 1973. **Statistics, An Introductory Analysis, 3rd Edition.** New York: Harper & Row, Publishers Inc.

Zick, C.D. and W.K. Bryant. 1996. "A New Look at Parent's Time Spent in Child Care: Primary and Secondary Time Use." **Social Science Research** 25: 260-80.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถาม

เรื่อง

ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เวลาของมารดาในการดูแลบุตรก่อนปฐมวัย
ในเขตกรุงเทพมหานคร

FACTORS AFFECTING MOTHERS' TIME SPENT IN CHILD CARE FOR
PRESCHOOL CHILDREN IN BANGKOK.

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ นาง.....นามสกุล.....
 ชื่อบุตร ด.ช. / ด.ญ.....นามสกุล.....
 ชื่อโรงเรียน.....
 วันที่ทำการสัมภาษณ์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
 ผู้ทำการสัมภาษณ์.....
 การสัมภาษณ์ [ ] ทางโทรศัพท์ [ ] การเข้าพบโดยตรง

แบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งในการทำวิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หมายเหตุ: ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสำรวจครั้งนี้จะเก็บไว้เป็นความลับ การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในรูปผลรวม มิใช่ข้อมูลของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ตอบแบบสอบถาม

A: ข้อมูลทั่วไปของมารดา

ข้อที่	คำถามและคำสั่งชี้แนะ	หมวดรหัส	ข้ามไป
A 1	ปัจจุบันท่านมีอายุเต็มเท่าไร	อายุ(รายงาน)_____ปี [1]	
A 2	ท่านเกิดเมื่อเดือนอะไร ปีอะไร	เดือน _____ [1] ไม่ทราบเดือน.....99 ปี พ.ศ. _____ [1 1 1] ไม่ทราบปี พ.ศ.....4444	
A 2.1	ผู้สัมภาษณ์ ตรวจสอบอายุ และบันทึกอายุ แก้ไข	อายุ(แก้ไข)_____ปี [1]	
A 3	ปัจจุบันท่านมีสถานภาพสมรสอย่างไร	สมรส คู่อยู่ด้วยกัน.....1 หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่.....2	
A 4	ท่านเรียนหนังสือจบสูงสุดระดับใด ผู้สัมภาษณ์ โปรดระบุระดับชั้นการศึกษา โดยละเอียดในวงเล็บด้านล่าง (จบการศึกษาชั้น.....)	ไม่ได้เรียน.....0 ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า.....1 มัธยมศึกษาตอนต้น.....2 มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช./เทียบเท่า.....3 ปวส./อนุปริญญา/เทียบเท่า.....4 ปริญญาตรี.....5 สูงกว่าปริญญาตรี.....6	
A 4.1	ท่านใช้เวลาในการเรียนหนังสือทั้งหมดเป็น ระยะกี่ปีจึงจบการศึกษา (จำนวนปีตามหลักสูตร)	จำนวน _____ ปี [1]	
A 5	ในเดือนที่ผ่านมา (เดือนเมษายน) ท่านเคยประกอบอาชีพหรือไม่	ไม่เคย.....0 เคย.....1	→ A 21
A 6	ในเดือนที่ผ่านมา (เดือนเมษายน) ท่านประกอบอาชีพใด ผู้สัมภาษณ์ โปรดระบุอาชีพ และลักษณะ งานที่ทำ หรือหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยละเอียด เช่น เจ้าของกิจการร้านขายอาหาร นักวิชาการระดับ 3 เป็นต้น	(ระบุ) _____ _____ [1]	
A 7	ในเดือนที่ผ่านมา (เดือนเมษายน) ท่านมีสถานภาพในการทำงานอย่างไร	นายจ้าง.....1 ลูกจ้าง (ราชการ / เอกชน).....2 ข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ.....3 เจ้าของธุรกิจส่วนตัว.....4 ทำงานให้ครอบครัวโดยไม่ได้รับค่าจ้าง.....5	

ข้อที่	คำถามและคำสั่งชี้แนะ	หมวดรหัส	ข้ามไป
A 8	ในเดือนที่ผ่านมา (เดือนเมษายน) ลักษณะงานที่ท่านทำนั้น เป็นงานที่ทำเป็นประจำ, งานที่ต้องทำเป็นกะ หรืองานประเภทอื่น	งานที่ทำเป็นประจำ.....1 งานที่ต้องทำเป็นกะ.....2 งานประเภทอื่น (ระบุ) _____ [ ]	→ A 17 → A 18
A 9	ในเดือนที่ผ่านมา (เดือนเมษายน) โดยปกติในแต่ละวัน ท่านเข้างานเวลา ท่านเลิกงานเวลา ท่านพักกลางวันตั้งแต่เวลาใด - เวลาใด (ในวันธรรมดาไม่รวมวันเสาร์ และ วันอาทิตย์)	(ระบุ) _____ นาฬิกา [1 1 1] _____ นาฬิกา [1 1 1] (ระบุ) _____ น.- _____ น. [1 1 1] [1 1 1]	
A 10	ท่านใช้เวลาทำงานดังกล่าว กี่ชั่วโมงต่อวัน (ในวันธรรมดาไม่รวม วันเสาร์ และ วันอาทิตย์)	(ระบุ) _____ ชั่วโมง _____ นาที [1 1]	
A 11	ในเดือนที่ผ่านมา (เดือนเมษายน) ท่านต้อง ทำงานในวันเสาร์หรือไม่	ไม่ต้องทำ.....0 ต้องทำ.....1	→ A 14
A 12	ในวันเสาร์ ท่านเข้างานเวลา ท่านเลิกงานเวลา ท่านพักกลางวันตั้งแต่เวลาใด - เวลาใด	(ระบุ) _____ นาฬิกา [1 1 1] _____ นาฬิกา [1 1 1] (ระบุ) _____ น.- _____ น. [1 1 1] [1 1 1]	
A 13	ท่านใช้เวลาทำงาน ในวันเสาร์ กี่ชั่วโมง ต่อวัน	(ระบุ) _____ ชั่วโมง _____ นาที [1 1]	
A 14	ในเดือนที่ผ่านมา (เดือนเมษายน) ท่านต้อง ทำงานในวันอาทิตย์หรือไม่	ไม่ต้องทำ.....0 ต้องทำ.....1	→ A 19
A 15	ในวันอาทิตย์ ท่านเข้างานเวลา ท่านเลิกงานเวลา ท่านพักกลางวันตั้งแต่เวลาใด - เวลาใด	(ระบุ) _____ นาฬิกา [1 1 1] _____ นาฬิกา [1 1 1] (ระบุ) _____ น.- _____ น.) [1 1 1] [1 1 1]	
A 16	ท่านใช้เวลาทำงาน ในวันอาทิตย์ กี่ชั่วโมง ต่อวัน	(ระบุ) _____ ชั่วโมง _____ นาที [1 1]	→ A 19
A 17	ในเดือนที่ผ่านมา (เดือนเมษายน) ท่านใช้เวลาในการเข้ากะทำงาน สัปดาห์ละกี่กะ ทำงานกะละกี่ชั่วโมง ในแต่ละกะมีเวลาพักกี่ชั่วโมง	(ระบุ) _____ กะ [1] (ระบุ) _____ ชั่วโมง _____ นาที [1 1] (ระบุ) _____ ชั่วโมง _____ นาที [1 1]	→ A 19

ข้อที่	คำถามและคำสั่งชี้แนะ	หมวดรหัส	ข้ามไป
A 18	ท่านใช้เวลาในการทำงาน (ตรวจคำตอบข้อ A 8) สัปดาห์ละกี่วัน และทำงานวันละกี่ชั่วโมง	(ระบุ) _____ วัน [ ] (ระบุ) _____ ชั่วโมง _____ นาที [1 1]	
A 19	ในเดือนที่ผ่านมา (เดือนเมษายน) งานที่ท่านทำนี้ ส่วนใหญ่ ท่านทำอยู่ในบ้านหรือนอกบ้าน	ในบ้าน.....0 นอกบ้าน แต่อยู่ในละแวกบ้าน.....1 นอกบ้าน และอยู่ไกลจากละแวกบ้าน.....2	→ A 22
A 20	ท่านใช้เวลาในการเดินทางจากบ้านไปทำงาน ทั้งเดินทางไปและกลับกี่ชั่วโมงต่อวัน	(ระบุ) _____ ชั่วโมง _____ นาที [1 1]	→ A 22
A 21	เพราะเหตุใดในเดือนที่ผ่านมา (เดือนเมษายน) ท่านจึง ไม่ได้ ทำงาน ผู้สัมภาษณ์ บันทึกเหตุผลหลักเพียงเหตุผลเดียวเท่านั้น	ดกงาน / ถูกให้ออกจากงาน.....1 กำลังหางาน.....2 ต้องดูแลบุตร / ทำงานบ้าน.....3 ป่วย / พิการ.....4 อื่นๆ (ระบุ) _____ [ ]	
A 22	ในเดือนที่ผ่านมา (เดือนเมษายน) ท่านมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุ ตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป อยู่ด้วยในครัวเรือนเดียวกันหรือไม่ (ไม่รวมบิดาและมารดา)	ไม่มี.....00 มี(ระบุ) _____ คน [1]	
A 23	ท่านมีบุตรที่เกิดมามีชีวิตทั้งหมดกี่คน	จำนวน _____ คน [1]	
A 24	บุตรของท่านทั้งหมดเป็นเพศชายกี่คน และเพศหญิงกี่คน [ถ้าไม่มีใส่ 00]	จำนวนเพศชาย _____ คน [1] จำนวนเพศหญิง _____ คน [1]	
A 25.1	ท่านมีบุตรชายที่อาศัยอยู่กับท่านกี่คน [ถ้าไม่มีใส่ 00]	จำนวน _____ คน [1]	
A 25.2	ท่านมีบุตรสาวที่อาศัยอยู่กับท่านกี่คน [ถ้าไม่มีใส่ 00]	จำนวน _____ คน [1]	
A 26	ท่านมีบุตรชายหรือบุตรสาวของตนเองที่ยังมีชีวิตอยู่ แต่ไม่ได้อาศัยอยู่กับท่านในขณะนี้หรือไม่	ไม่มี.....0 มี.....1	→ A 28
A 27.1	ท่านมีบุตรชาย ที่ยังมีชีวิตอยู่ แต่ไม่ได้อาศัยอยู่กับท่านกี่คน [ถ้าไม่มีใส่ 00]	(ระบุ) _____ คน [1]	
A 27.2	ท่านมีบุตรสาว ที่ยังมีชีวิตอยู่ แต่ไม่ได้อาศัยอยู่กับท่านกี่คน [ถ้าไม่มีใส่ 00]	(ระบุ) _____ คน [1]	

ข้อที่	คำถามและคำสั่งชี้แนะ	หมวดรหัส	ข้ามไป
A 28	ท่านเคยมีบุตรซึ่งตอนเกิดมานั้นมีชีวิต แต่ได้เสียชีวิตในเวลาต่อมาบ้างหรือไม่	ไม่มี.....0 มี.....1	→ A 30
A 29.1	ท่านมีบุตรชาย ที่เสียชีวิตไปแล้วกี่คน [ถ้าไม่มีใส่ 00]	(ระบุ).....คน [1]	
A 29.2	ท่านมีบุตรสาว ที่เสียชีวิตไปแล้วกี่คน [ถ้าไม่มีใส่ 00]	(ระบุ).....คน [1]	
A 30	บุตรคนนี้ (คนที่ตกเป็นตัวอย่าง) ชื่อ.....ของ ท่านอายุเท่าใด (นับถึงเดือนเมษายน)	อายุ(รายงาน).....ปี.....เดือน [1]	
A 31	บุตรคนนี้ (คนที่ตกเป็นตัวอย่าง) ชื่อ.....ของ ท่านเกิดเดือนอะไร ปีอะไร	เดือน..... [1] ไม่ทราบเดือน.....99 ปี พ.ศ..... [1 1 1] ไม่ทราบปี พ.ศ..... 4444	
A 31.1	ผู้สัมภาษณ์ ตรวจสอบอายุ และบันทึกอายุ แก้ไข หน่วยเป็นเดือน	อายุ(แก้ไข).....เดือน [1]	
A 32	บุตรคนนี้ (คนที่ตกเป็นตัวอย่าง) ชื่อ.....เป็นบุตร ลำดับที่เท่าใดของท่าน	ลำดับที่(ระบุ)..... [ ]	
A 33	ในเดือนที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ ใครเป็นผู้ดูแล บุตรคนนี้ (คนที่ตกเป็นตัวอย่าง) ชื่อ.....	ดูแลเอง(มารดา).....1 สามี หรือญาติอื่นในครัวเรือนเดียวกัน (ระบุ)..... 2 ญาติอื่นนอกครัวเรือน (ระบุ)..... 3 คนอื่นที่ไม่ใช่ญาติ เช่น พี่เลี้ยงเด็ก (ระบุ)..... 4 ศูนย์รับเลี้ยงเด็ก/เนอสเซอรี่.....5 อื่นๆ (ระบุ)..... [ ]	→ A 34.2
A 34.1	เพราะเหตุใดท่านจึงให้การดูแลบุตรด้วย ตนเอง	(ระบุ)..... .... [1]	→ B 1
A 34.2	เพราะเหตุใดท่านจึงให้..... (ตรวจคำตอบในข้อ A 33) เป็นผู้ดูแลบุตร ของท่าน	(ระบุ)..... .... [1]	→ B 1

B: การใช้เวลาในการดูแลบุตร

B 1 ในเดือนที่ผ่านมา **ส่วนใหญ่** ท่านใช้เวลาในการดูแลบุตรทางด้านร่างกายในเรื่องใดบ้าง

ผู้สัมภาษณ์ กาเครื่องหมาย ตามคำตอบที่ผู้ให้สัมภาษณ์ **ตอบเอง** แล้วชี้ว่า “มีอย่างอื่นอีกหรือไม่” ให้ผู้ตอบตอบเองก่อน หลังจากนั้นจึงค่อยถามถึงการดูแลบุตรที่ผู้ตอบไม่ได้กล่าวถึง โดยถามว่า “ดูแลหรือไม่ดูแล ในแต่ละกรณี” กาเครื่องหมาย ในสดมภ์ให้สอดคล้องกับคำตอบของผู้ตอบ

การดูแลบุตรด้านร่างกาย	ตอบเอง	ซักถาม	
		ดูแล	ไม่ดูแล
1. การดูแลเรื่องโภชนาการ เช่น การป้อนข้าว การเตรียมหรือทำอาหารให้ลูก ดูแลให้ทานอาหารที่มีประโยชน์	2	1	0
2. การอาบน้ำให้ลูก	2	1	0
3. การแปรงฟันให้ลูก	2	1	0
4. การดูแลเรื่องการขับถ่าย เช่น การทำความสะอาด การพาเข้าห้องน้ำ	2	1	0
5. การซักเสื้อผ้าและทำความสะอาดสภาพแวดล้อมรอบตัวลูก	2	1	0
6. การดูแลเรื่องการแต่งกายให้ลูก	2	1	0
7. การดูแลเรื่องการนอน เช่น การเอาลูกเข้านอน ดูแลให้ลูกนอนเป็นเวลาและเพียงพอ	2	1	0
8. การเล่นกับลูกทั้งในและนอกรบ้าน	2	1	0
9. สนับสนุนให้ลูกได้ออกกำลังกายและเล่นกีฬา	2	1	0
10. การดูแลเรื่องสุขภาพอนามัยของลูก เช่น การตรวจสอบการเจริญเติบโต การรับภูมิคุ้มกันโรค	2	1	0

B.2 ในเดือนที่ผ่านมา **ส่วนใหญ่** ท่านใช้เวลาในการดูแลบุตรด้านส่งเสริมพัฒนาการสติปัญญา อารมณ์ สังคม ในเรื่องใดบ้าง

ผู้สัมภาษณ์ กาเครื่องหมาย ตามคำตอบที่ผู้ให้สัมภาษณ์ **ตอบเอง** แล้วชักว่า “มีอย่างอื่นอีกหรือไม่” ให้ผู้ตอบตอบเองก่อน หลังจากนั้นจึงค่อยถามถึงการดูแลบุตรที่ผู้ตอบไม่ได้กล่าวถึง โดยถามว่า “ดูแลหรือไม่ดูแล ในแต่ละกรณี” กาเครื่องหมาย ในสดมภ์ให้สอดคล้องกับคำตอบของผู้ตอบ

การดูแลบุตรด้านส่งเสริมพัฒนาการสติปัญญา อารมณ์ สังคม	ตอบเอง	ชักถาม	
		ดูแล	ไม่ดูแล
1. ฝึกทักษะทางภาษาไม่ว่าจะเป็นทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนให้ลูก	2	1	0
2. ส่งเสริมและฝึกให้ลูกสามารถคิดอย่างมีเหตุผล	2	1	0
3. ฝึกให้ลูกช่วยเหลือตนเอง เช่น การแต่งกาย การรับประทานอาหาร การดูแลสุขวิทยา (การแปรงฟันเอง, การขับถ่ายเอง)	2	1	0
4. ฝึกให้ลูกมีส่วนร่วมกับครอบครัว เช่น การช่วยงานบ้าน การจัดของเข้าที่ การมีส่วนร่วมในการทำอาหาร การรดน้ำต้นไม้	2	1	0
5. ส่งเสริมให้ลูกได้เล่นกับเพื่อน / รู้จักการเข้ากลุ่ม	2	1	0
6. ฝึกให้ลูกมีความรับผิดชอบปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัย	2	1	0
7. ส่งเสริมให้ลูกรู้จักการช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อผู้อื่น	2	1	0
8. สอนให้ลูกรับรู้อารมณ์ของตนเองและหาทางออกอย่างเหมาะสม	2	1	0
9. สอนให้ลูกรู้จักและเข้าใจผู้อื่น เห็นอกเห็นใจคนอื่น	2	1	0
10. สอนบทบาทเรื่องเพศที่เหมาะสมกับเพศของลูก เช่น เด็กผู้หญิงควรปฏิบัติตัวอย่างไร เด็กผู้ชายควรปฏิบัติตัวอย่างไร	2	1	0

ข้อที่	คำถามและคำสั่งชี้แนะ	หมวดรหัส	ข้ามไป
ตรวจคำตอบคะแนนจากคำถามข้อ B 1 เปรียบเทียบกับข้อ B 2 แล้ว <i>O</i> รหัสของคะแนนที่ได้จากการเปรียบเทียบ			
B 3	ระหว่างการดูแลบุตรด้านร่างกายกับการดูแลบุตรด้านส่งเสริมพัฒนาการสติปัญญา อารมณ์ สังคม ท่านให้ความสำคัญกับการดูแลบุตรด้านใดมากกว่ากัน	การดูแลด้านร่างกาย.....1 การดูแลด้านส่งเสริมสติปัญญา อารมณ์ สังคม.....2 ทั้งสองด้านเท่ากัน.....3	→ B 3.2 → B 3.3
B 3.1	เพราะเหตุใดท่านจึงให้ความสำคัญกับการดูแลบุตรด้านร่างกายมากกว่า	(ระบุ) _____ _____ [1]	→ B 4
B 3.2	เพราะเหตุใดท่านจึงให้ความสำคัญกับการดูแลบุตรด้านส่งเสริมสติปัญญา อารมณ์ สังคมมากกว่า	(ระบุ) _____ _____ [1]	→ B 4
B 3.3	เพราะเหตุใดท่านจึงให้ความสำคัญกับการดูแลบุตรทั้งสองด้านเท่าๆ กัน	(ระบุ) _____ _____ [1]	
B 4	ในเดือนที่ผ่านมา (เดือนเมษายน) ท่านใช้เวลาในการดูแลบุตรกี่ชั่วโมงต่อวัน (ในวันธรรมดาไม่รวม วันเสาร์ และ วันอาทิตย์)	(ระบุ) _____ ชั่วโมง _____ นาที [1 1] ไม่มีเวลาดูแลบุตร.....888	→ B 5
B 4.1	เพราะเหตุใดท่านจึงไม่มีเวลาในการดูแลบุตรในวันธรรมดา	ตัวเองไม่ว่างดูแล เพราะต้องทำงาน.....1 มีญาติ ในครัวเรือนเดียวกัน ดูแลให้ (ระบุ) _____ 2 มีญาติ นอกครัวเรือน ดูแลให้ (ระบุ) _____ 3 มีคนอื่นที่ไม่ใช่ญาติดูแลให้ (ระบุ) _____ 4 อื่นๆ (ระบุ) _____ [ ]	
B 5	ในเดือนที่ผ่านมา (เดือนเมษายน) ในวันเสาร์ ท่านใช้เวลาในการดูแลบุตรกี่ชั่วโมงต่อวัน	(ระบุ) _____ ชั่วโมง _____ นาที [1 1] ไม่มีเวลาดูแลบุตร.....888	→ B 6

ข้อที่	คำถามและคำสั่งชี้แนะ	หมวดรหัส	ข้ามไป
B 5.1	เพราะเหตุใดท่านจึงไม่มีเวลาในการดูแลบุตรในวันเสาร์	ตัวเองไม่ว่างดูแล เพราะต้องทำงาน.....1 มีญาติ ในครัวเรือนเดียวกัน ดูแลให้ (ระบุ)_____ 2 มีญาติ นอกครัวเรือน ดูแลให้ (ระบุ)_____ 3 มีคนอื่นที่ไม่ใช่ญาติดูแลให้ (ระบุ)_____ 4 อื่นๆ (ระบุ)_____ [ ]	
B 6	ในเดือนที่ผ่านมา (เดือนเมษายน) ในวันอาทิตย์ ท่านใช้เวลาในการดูแลบุตรกี่ชั่วโมงต่อวัน	(ระบุ)_____ ชั่วโมง _____ นาที [1 1] ไม่มีเวลาดูแลบุตร.....888	→ B 7
B 6.1	เพราะเหตุใดท่านจึงไม่มีเวลาในการดูแลบุตรในวันอาทิตย์	ตัวเองไม่ว่างดูแล เพราะต้องทำงาน.....1 มีญาติ ในครัวเรือนเดียวกัน ดูแลให้ (ระบุ)_____ 2 มีญาติ นอกครัวเรือน ดูแลให้ (ระบุ)_____ 3 มีคนอื่นที่ไม่ใช่ญาติดูแลให้ (ระบุ)_____ 4 อื่นๆ (ระบุ)_____ [ ]	
B 7	โดยส่วนใหญ่ ลักษณะของการดูแลบุตรในแต่ละวันของท่านเป็นการดูแลที่เน้นการดูแลบุตรเพียงอย่างเดียว หรือเป็นการดูแลที่กระทำพร้อมๆ กับการทำกิจกรรมอื่น	(ระบุ)_____ _____ _____ [ ]	
B 8	ในเดือนที่ผ่านมา (เดือนเมษายน) สามิของท่านใช้เวลาในการดูแลบุตรกี่ชั่วโมงต่อวัน	(ระบุ)_____ ชั่วโมง _____ นาที [1 1] ไม่มีเวลาดูแลบุตร.....888	
B 9	ระยะเวลาที่สามิของท่านใช้ในการดูแลบุตรในแต่ละวันนั้นจะเน้นกิจกรรมการดูแลบุตรลักษณะใด	(ระบุ)_____ _____ _____ [ ]	

C: รายได้ของครัวเรือน

ข้อที่	คำถามและคำสั่งชี้แนะ	หมวดรหัส	ข้ามไป
C 1	โดยส่วนใหญ่ ท่านได้รับค่าจ้างเป็น รายวัน, รายสัปดาห์, รายเดือน, หรืออื่นๆ	ไม่ได้รับค่าจ้าง.....0 ได้รับเป็นรายวัน.....1 ได้รับเป็นรายสัปดาห์.....2 ได้รับเป็นรายเดือน.....3 อื่นๆ (ระบุ)_____ [ ]	→ C 4
C 2	ในรอบปีที่ผ่านมา ท่านมีรายได้เฉลี่ย ต่อเดือนเท่าใด	(ระบุ)_____ บาท ต่อ เดือน [1 1 1 1 1] ไม่ทราบ / ปฏิเสธ.....999999	→ C 5
C 3	ท่านพอจะบอกได้ไหมว่า ในรอบปีที่ผ่านมา ท่านมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่าใด <u>ผู้สัมภาษณ์</u> อ่านกลุ่มคำตอบในหมวดรหัส	ต่ำกว่า 5,000 บาท.....1 5,000 – 9,999 บาท.....2 10,000 – 19,999 บาท.....3 20,000 – 29,999 บาท.....4 30,000 – 39,999 บาท.....5 40,000 – 49,999 บาท.....6 สูงกว่า 50,000 บาท.....7	→ C 5
C 4	เพราะเหตุใดท่านจึงไม่มีรายได้	(ระบุ)_____ _____ [1]	
*****	<u>ผู้สัมภาษณ์</u> ตรวจสอบคำตอบข้อ A 3 และบันทึก สถานภาพสมรสของมารดา	สมรส คู่อยู่ด้วยกัน.....1 หม้าย / หย่า / แยกกันอยู่.....2	→ C 9
C 5	โดยส่วนใหญ่ สามีของท่านได้รับค่าจ้าง เป็น รายวัน, รายสัปดาห์, รายเดือน, หรืออื่นๆ	ไม่ได้รับค่าจ้าง.....0 ได้รับเป็นรายวัน.....1 ได้รับเป็นรายสัปดาห์.....2 ได้รับเป็นรายเดือน.....3 อื่นๆ (ระบุ)_____ [ ]	→ C 8
C 6	ในรอบปีที่ผ่านมา สามีของท่านมีรายได้ เฉลี่ยต่อเดือนเท่าใด	(ระบุ)_____ บาท ต่อ เดือน [1 1 1 1 1] ไม่ทราบ / ปฏิเสธ.....999999	→ C 9

ข้อที่	คำถามและคำสั่งชี้แนะ	หมวดรหัส	ข้ามไป
C 7	ท่านพอจะบอกได้ไหมว่า ในรอบปี ที่ผ่านมา สามีของท่านมีรายได้เฉลี่ย ต่อเดือนเท่าใด ผู้สัมภาษณ์ อ่านกลุ่มคำตอบในหมวดรหัส	ต่ำกว่า 5,000 บาท.....1 5,000 – 9,999 บาท.....2 10,000 – 19,999 บาท.....3 20,000 – 29,999 บาท.....4 30,000 – 39,999 บาท.....5 40,000 – 49,999 บาท.....6 สูงกว่า 50,000 บาท.....7	→ C 9
C 8	เพราะเหตุใดสามีของท่านจึงไม่มีรายได้	(ระบุ) _____ [1]	
C 9	ในรอบปีที่ผ่านมา ครัวเรือนของท่าน มีรายได้โดยเฉลี่ยจากการทำงาน รวมทั้งหมดต่อเดือน เป็นจำนวนเงินเท่าไร	(ระบุ) _____ บาท ต่อ เดือน [1 1 1 1 1] ไม่ทราบ / ปฏิเสธ.....999999	→ จบการ สัมภาษณ์
C 10	ในรอบปีที่ผ่านมา รายได้โดยเฉลี่ยของ ครัวเรือนจากการทำงานของท่านและสามี รวมทั้งหมดต่อเดือน เป็นจำนวนเงินเท่าไร ผู้สัมภาษณ์ อ่านกลุ่มคำตอบในหมวดรหัส	ต่ำกว่า 5,000 บาท.....1 5,000 – 9,999 บาท.....2 10,000 – 19,999 บาท.....3 20,000 – 29,999 บาท.....4 30,000 – 39,999 บาท.....5 40,000 – 49,999 บาท.....6 สูงกว่า 50,000 บาท.....7	

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวชนภา เอื้อเสถียร เกิดวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2519 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนสอาดเผดิมวิทยา จังหวัดชุมพร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการเงินการธนาคาร จากมหาวิทยาลัยเกริก ปีการศึกษา 2539 ต่อมาได้เข้าศึกษาต่อหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประชากรศาสตร์ วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2542 และได้รับทุนมูลนิธิ ศาสตราจารย์ ดร.วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ ปีการศึกษา 2544 ในการทำวิทยานิพนธ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย